

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

2310355034

602975

**EĞİN'DE KULLANILAN YA DA
KULLANILMIŞ, KÖKÜ BELİRSİZ YA DA
BAŞKA BİR DİLDEN AYNEN YA DA
DEĞİŞTİRİLEREK ALINMIŞ VE
ANADOLU'DA KISMEN KULLANILAN
BAZI KELİMELEER VE UNUTULMAYA
YÜZTUTMUŞ BAZI YER ADLARI**

(YENİLENMİŞ İKİNCİ BASKI)

PROF. DR. ALİ DEMİRİSOY

2001 AO 4834

FM: 1853-2001

**2001
ANKARA**

910.014

417-5

**YAZARIN İZNİ OLMADAN FOTOĞRafi YA DA
BAŞKA BİR OPTİK YA DA ELEKTRONİK YOLLA
ÇOGALTILAMAZ, ALINTI YAPILAMAZ**

Ön kapaktaki resim: Kırkgözden Egin'in görünüşü.

Arka kapaktaki resim: Bugün tamamen su altında kalmış olan
ünlü Venk Asma Köprüsü'nün baraj yükselirken, su altında
kalmaya çok az kalmış bir evresinde, son görevini yaparken, karşı
yakadan, köprüyle birlikte ağaçları kesilmiş Dapsalık ve Egin'in
alt kesimlerini gösteren tarihi bir fotoğraf.

Birinci Baskı : 1996, 500 adet

İkinci Baskı, : 2001, 500 adet

METEKSAN A.Ş. tesislerinde 500 adet basılmıştır.

BİZİ YILLARCA BAĞRINDA BARINDIRAN, ATALARIMIZIN DA DOĞDUĞU VE GÖMÜLÜ BULUNDUĞU, UYGARLIK BEŞİĞİ, DOĞA HARİKASI, DUDAKLARIMIZDA EZGİLERİNİ SÜREKLİ TEKRARLADIĞIMIZ, MANİLERİNİ RUHUMUZA KAZIDIĞIMIZ, RÜYALARIMIZI SÜSLEYEN BU EŞSİZ BELDENİN GÜZİDE İNSANLARINA ARMAĞANDIR.

AMAÇ:

Kemaliye (Eğin)'de yaşayanların kısmen çevreden etkilenen kısmen kendi gereksinimleri için geliştirdiği kendine özgü bir dil yapısı vardır. Bu yapı genellikle bugün Türkçemizde çok özel bir durumu ya da nesneyi tam olarak tanımlamayan durumlar için belirli kelimelerin üretilmesi şeklinde olmuştur. Bunun için Türkçede kullanılan kelimeler ya da çevre illerde, özellikle Elazığ'da ve Malatya'da kullanılan kelimeler kısmen değiştirilerek kullanılmaya başlamıştır. Geçmişte Rum ve Ermeni dillerinin de konuşulduğu Eğin'de, Türkçe'nin bu dillerden de etkilendiği bilinmektedir. Bu kelimelerin bir kısmı Arapça, bir kısmı da Farsça'dan transfer edilmiştir. Bir kısmının da doğrudan Orta Asya (Altay) dillerinden etkilendiği tahmin edilmektedir. Hatta Hititçe, Aryaca, Urartuca'dan da etkilendiği söylenebilir.

Tarama sözlüğü ile yaptırdığımız araştırmada kelimelerin %80'nin Anadolu'da kullanılan kelimeler ile aynı kökten geldiği saptanmış; geri kalan %20 kelimenin ise kaynağı bulunamamıştır.

Amacımız yok olmakta olan bir şiveyi, ağızı, diyaleği yazılı hale getirerek gelecek kuşaklara aktarmaktır. Yanlışlıklar olabilir, eksiklikler olabilir; fakat bir yerden başlanması da gerekir.

Bu bir ön çalışmadır. Köken araştırma çalışmalarımız sürecektir. Sizin katkılarınızla da bu hazine büyüyecektir.

Katkılarından dolayı, **Her Yönüyle Kemaliye (Eğin)** kitabının yazarlarına, bazı sözcüklerin anımsatılmasında katkıları olan **Mimar Adnan Gurdik** ve **Prof. Dr. Mehmet Sadık Demirsoy'a**

ve birçok Eğin'li hemşerime; ayrıca, ikinci baskıda sözlükten sonra eklenmiş olan, haritada ve ciddi hiçbir kaynakta yazılı olarak belirtilmemiş, gelecekte unutulup gitme tehlikesi olan yer (mahal) adlarının yazılmasında en büyük katkıyı gördüğüm sayın dostum Ziraat Teknisiyeni **Abdullah Ataman'** ve Avukat **Haci Ali Ataman'a** teşekkür ederim. Bu yerlerin ancak bir kısmının tarifi yapılmıştır; açıklama verilmeyen; ancak kategorisi verilmiş olan (dere, çay, mahal, yayla, dağ vs. gibi) yer adlarının ayrıntılı tarifi daha sonraki baskılarda yapılmaya çalışılacaktır.

Yeni kelime ve deyimleri, ayrıca haritada bulunmayan yer, göl, dere, çay, şelale, mağara, dağ, yayla, yol, bük, gaban, yöre ya da mahal adlarını aşağıdaki adrese gönderebilirsiniz, Eğinceye katkıda bulunursunuz.

Not: Tarama sözlüğünde bulunamayan ve şimdilik kökeni saptanamayan kelimelere (*) işareti konmuştur.

(**): Türkçede yaygın olarak kullanılan; ancak Eğin civarında biraz farklı telefuz edilmekte olan kelimeler

Prof. Dr. Ali Demirsoy
Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi,
Biyoloji Bölümü

Beytepe / ANKARA

Fax: (0312) 297 80 40 Tel: (0312) 297 80 40

E-mail: demirsoy @ hacettepe.edu.tr

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ VE EĞİN HAKKINDA KISA BİR TANITIM

- ÖNSÖZ -

Dil biliminde yaşayan ağızlar üzerinde yapılan çalışmaların önemli kısmı fonetik bilgiye dayandırılır. Dil açısından zengin bir ağız çeşitlenmesine sahip ülkemizde yeterli bir fonetik öğretimi olmadığı gibi, bu öğretim için gerekli araçlar da yeterli değildir. Hergün ağızların yok olduğu ya da bozulduğu bir dünyada, bu durum, bilimsel düşünceye sahip herkesi üzmektedir. Bu konuda çalışanlara ise büyük sorumluluklar yüklemektedir. Mesleğim olmamasına karşı, bu sorumluluğu bir nebze de ben hissediyorum. Bu çalışmanın başlangıç noktası bu sorumluluk duygusudur.

Bu konuda daha önce Sadettin Buluç'un bibliyografyasında 1916'da Rusya'da yapılmış bir araştırma gösteriliyorsa da bu çalışmayı elde etmek mümkün olmamıştır. Çalışma bölgesine ait bilimsel olmayan bazı folklorik yayınlar ise bu konuya çok büyük bilimsel veri oluşturacak nitelikte değildir (M. Ş. Evren: Kemaliye "Eğîn"; B. Köseoğlu: Eğîn türkûleri: "Eğîn Türkûleri"). Çünkü bu alanda çalışma yapacaklara ilişkin dil özellikleri gösterilmemiştir. İkinci olarak bu yazarın çalışmasının önsözünde belirtildiği gibi sadece iki kişiden yararlanılmıştır. Bunlar da yeterince inanılır kaynaklar değildir. Çünkü malzemenin bir kısmı İstanbul'daki bir Eğînlinin ağzından derlenmiştir. Üçüncüsü Eğîn türkûlerinin yalnız mani tipinde olanları alınmıştır. Eğîn üzerine yapılan diğer bir araştırma kültürel özellik gösteren "Erzincan" adlı kitaptır. Bu kitapta iki tip türkûye yer verilmekle birlikte, bunların dil özellikleri gösterilmemiştir. Bunların dışında "Yeşil Eğîn" adıyla, 1950-55 yılları arasında Kemaliye'de yayınlanan bir gazete vardır. Fakat hiç bir bilimsel esasa dayanmadığı için bundaki malzemeden de yararlanmak mümkün olamamıştır (M. O. Baba 1964).

Burada verilen bilgiler, bilimsel bir yöntemle toplanmamış, kulaktan duyma ifadelerle dayalıdır. Ancak, çocukluğumu ve

gençliğimi bu bölgede geçirmem nedeniyle, bu bölgenin ağızına yatkınlığı vardı (üniversitede olmakla birlikte hala bu ağızla konuşmamı sürdürebilmekteyim) ve bu yatkınlık da bana önemli bir yarar sağlamıştır. Ancak konuşulan ağızın fonetik özelliklerini az kusurla yazılı metin halinde verebilmek için, özel bir takım fonetik işaretler kullanmam gerekirdi. Ancak ne ben bu konuda yeterli bilgi birikimine sahibim ne de hedef aldığım kitle (Eğililer) böyle bir donanıma sahip. Bu nedenle sözcükler, düz bir metin halinde verilebilmiştir. Ancak bundan sonra yapılacak çalışmalara ışık tutar ümidiyle, bazı öneriler yapılabilir.

1. Bölgenin tarihi ve coğrafi durumu çok kaba verilmiştir. Yapılacak yeni çalışmalarla daha güvenilir sonuçlara ulaşılmalıdır.

2. Özellikle yazılı metinler toplanmalıdır.

3. Ağız malzemesi ses kayıt cihazları ile toplanmalı ve dikkatli bir şekilde incelenmelidir.

4. Metinler saptanırken, daha önce kullanılmış olan fonetik işaretlerden yararlanmanın yanısıra, ayrıca bazı yeni değişiklikler de yapmak gerekli olabilir.

5. Metinler önce bir kişiden dinlenmeli, daha sonra kelimenin ses ve şekli o bölgedeki diğer insanların konuşması ile kontrol edilmelidir. Ancak konuşanların fiziki ve ruhi durumları, kelimeleri söyleyiş tarzı üzerinde birtakım farkların ortaya çıkabileceğini de unutmamak gerekir.

6. Metinleri toplarken birtakım koşullara uymak gerekir; öncelikle konuşacak kişinin her şeyden önce ses yollarının sağlam olması gerekir. Konuşkan ya da konuşmalarından yararlanılacak, aynı zamanda bu ağıza hakim insanlar bulunmaya çalışmalıdır. Çünkü bu niteliklere sahip kişiler ya yaşlanmıştır ya da basın nedeniyle (televizyon vs.) ya da büyük şehirlerde belirli süreler yapmış oldukları ziyaretler nedeniyle, giderek ağız özelliklerini yitirmişlerdir.

7. Ciddi bir söyleşide, konuşmaya katılan kişi, doğal konuşmasını yitirerek, sanki ayıpmış gibi, yeni kelimeleri kullanma

çabası içerisinde girebilir. Yaşlı olanlarda rastlanan en büyük sorun dişlerin olmamasıdır. Bu noksanlık sözlü ifadelerin sağlam olarak toplanmasında büyük bir sakınca oluşturabilir. Bu durumda en doğru telaffuzu kadınlar arasında bulmak mümkün olabilir. Fakat onlarla da serbest olarak konuşmak, özellikle bazı açık saçık kelimeleri konuşmak her zaman kolay olmayabilir. Sonra bunların kendi aralarındaki konuşma ile yabancılarla ya da önemli bir yerde olduğunu zannetdikleri kişilerle konuştukları zamanki konuşmada kullanılan kelimelerin çeşidi ya da vurgusu çok defa farklı olabilir. Bu da sözlü ifadelerin sağlam olarak toplanmasında zorluklar çıkarabilir. Bu durumda ses alma cihazı ile çalışmak büyük kolaylıklar sağlar.

8. Tam bir ağız yapısını ortaya çıkarabilmek için, köy köy dolaşıp kayıt alma ve farkları ortaya koyma; bu farkların tarihsel nedenlerini (köylerin kuruluş tarihleri ve kökenleri ile birlikte) incelemek gerekir.

Bu derlemeye başlarken, bölgenin coğrafyası ve tarihi konusunda malzeme toplamak gerekmiştir. Çünkü bugüne kadar yapılan bu çeşit çalışmalar, sadece idari taksimata dayandırılmıştır. Bu konuda M. Okan Baba'nın (1964) bitirme tezinden ve Her Yönüyle Eğin'den (1966) kısmen yararlanılmıştır.

Tarihsel ve coğrafik bir incelemeye önemli bir nedenle gerek görülmüştür. Çünkü yeryüzü şekillerinin yerleşmeye olan etkisi ve farklı birtakım söyleyişlere neden olduğu diğer bazı çalışmalardan ve gözlemlerden bilinmektedir. Bu durum Eğin'de de kendini göstermiştir, örneğin, bölgeyi ortadan ikiye bölen Karasu Vadisi'nin doğusunda kalan halkın konuşması ile batısında kalan halkın konuşması açık bir şekilde farklar göstermektedir.

Tarihçesini ise, bölgeye eski devirlerde hangi halkların gelip yerleştiklerini ve bunların folklor ve dil bakımından ne gibi kalıtlar bıraktıklarını saptamak için incelemek gerekir.

M. Okan Baba'ya göre, birbirine yakın, üst üste çeşitli vadiler boyunca ya da vadi kenarlarında bulunan köyler adet, anane ve

lisan bakımından hemen hemen birbirine çok benzemektedirler. Hatta aralarında akrabalık ve soy ilişkileri vardır.

Ancak kelimeleri tasnif ederken, aşağıdaki ses kaymalarının bu bölgede çok yaygın olduğunu; köyler hatta bireyler arasında kelimelerin söylenişinin aşağıda verilen şekillerde kaydığını unutmamak gerekir. Bu nedenle bazı kelimeler sözlükte iki farklı harf içerisinde verilmiş ya da parantez içerisinde, sözlük kelimesinin arkasına iliştirilmiştir.

- K→G (Kapı→**G**apı, Kule→**G**ule, Kasap→**G**asap, Kara→**G**ara vd.); bu çeşit kayma çok fazladır. K ile başlayan birçok kelimenin bu şekilde değiştiğini görebiliriz.
- A→E ya da I (Kolay→**G**oley, Ahmet→**E**hmet, Çağır→**Ç**ığır vd)
- İ→E (İhsan→**E**hsan, Viran→**V**eran)
- U ya da Ü→O ya da Ö (Hükümet→**H**ökümet, Övmek→**Ö**ğmek)
- O→U (Boynuz→**B**uynuz, Yoğur→**Y**uğur)
- C→Ç (Açız→**A**cu, Dilenci→**D**ilençi, Cingirak→**Ç**ingirak)
- D→T (Diken→**T**iken, Dut→**T**ut)
- F→V (Övele→**Ö**fele)
- K→H (Çık→**Ç**ih, Akşam→**A**hşam)
- K→G (Kız→**G**ız, Kadı→**G**adı)
- K→T (Ayıkla→**A**yıtla)
- N→Ğ (Önünde→**Ö**ğünde)
- N→L (Nöbet→**L**öbet)
- S→Z (Sopa→**Z**opa, Soba→**Z**oba. Seksen→**S**ekzen)
- V→F (Vişne→**F**işne, Kahve→**G**ayfe)
- V→Ğ (Övey→**Ö**gey, Övün→**Ö**ğün)
- K→GH (kelim sonlarında, boğazdan ğ, Bak→**B**agh, Çık→**Ç**igh)
- Ayrıca yanyana duran iki ünsüzün (sessiz harfi) yer değiştirmesi de görülür: İbrik→**I**rbih, Sofra→**S**urfa, Tenha→**T**ehne, Köprü→**K**örpü

- Ünsüz düşmeleri de görülür: Dirhem-Direm, Nalbant—>Nalbat)
- Sık sık ünsüz eklemeleri de görülür: Elbet—>Helbet, Ayva—>Hayva, Aldat—>Yaldat, Esir—>Yesir
- Çoğunlukla r ve ı ile başlayan kelimelerin başına i-u ve ü ünlü eklemeleri yapılır: Recep—> İrecep, Ramazan—>İramazan, Limon—>İlimon, Rus—>Urus, Rum—>Urum, Rüya—>Ürüya
- Kelimelerin sonun çok sık olarak **ik** (bazen bu ekin okunuşu k ile yumuşak g arasında bir sese gh sesine döner) eki getirilir. Bu ek bir nesnede ya da insan dışı bir canlıda ise, küçüklüğü (bazen sevimliliği) ifade eder. Cıddik—>Küçük parmak, Zınik-Küçük hıyar, Lolik-Küçük domates. Bir şahıs adının arkasına eklenmiş ise, çoğunluk sevimli bir ifade için kullanılır. Ali-Alik, Mehmet—>Memik, Fatma—>Fatik, Hatçe—>Hatçik. Ancak kızgın bir tavır içerisinde bu ifade, erişkinler için alay ve küçümseme anlamına da kullanılır. Örneğin "Bu işi yapsa yapsa memik yapar". Buradaki memik, "zaten böyle bir olumsuz tavır beklenen birisi" anlamına kullanılmıştır.

EĞİN HAKKINDA KISA BİR TANITIM

-TARİHİ, COĞRAFYASI, MİMARİSİ- PEYSAJI, ÖNEMLİ KÖPRÜLERİ, YERLERİ VE İDARİ TAKSİMATI-

KEMALİYE'NİN TARİHÇESİ

Kemaliye (Eğîn*)'nin kuruluşu ve bu bölgeye Türklerin ilk geliş hakkında kesin bir bilgi vermek güçtür. Eldeki kaynaklara dayanarak (özellikle Mustafa Okan Baba'nın -İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türkoloji Bölümü öğrencisi- "Eğîn Ağzı" adlı bitirme tezinden de yararlanarak), bölgenin tarihi değişimini şöylece toparlayabiliriz:

* Türk Dili Kurumu Yayınları Türkçe Sözlük 1982'de Eğîn: arka, sırt olarak verilmiştir.

1. Hititler buralara yerleşmeden önce bu bölgede bazı yerli kavimler vardı. Bunların kökenleri henüz saptanamamıştır. Tarihte bu kavimlere **Proto-Hitit** adı veriliyor. Bu halkların en son M.Ö. 11. yüzyıla kadar Anadolu'da varlıklarını sürdürüp, ilk önemli şehirleri kurdukları sanılmaktadır.

2. **Hititler** döneminde, bugünkü Eğin topraklarının, onların sınırları içinde kaldığı söylenebilir. Gerek Hititler gerekse **Arya kavimleri** buralara M.Ö. 14. yüzyılda gelmiş, egemenlik kurmuşlardır. Hititlerin egemenliği bu bölgede M.Ö. 13. yüzyıla kadar devam etmiş ve yüzyılın sonlarına doğru bu egemenlik yıkılmıştır. Fakat bölgenin güneyine çekilen Hititler M.Ö. 13. yüzyıla kadar buralarda yaşamışlardır (M. H. Yınanç: Anadolunun Fethi, S. 161-162). Bölgemizde Hititlerle gelen **Ari** ve **Sami** kavimlerin oturduğu sanılmaktadır. Bu kavimlerden **Aririlerin** memleketi, Erzincan, Bayburt, Kemah, Su şehrinin güneyinde kalan yerler olduğu, Munzur dağlarının güneyinde Hozat bölgesinde ise İşuva memleketi bulunduğu kaynaklarda kayıtlıdır (Şemsettin Günaltay, Yakın Şark, III, S. 264).

3. Hitit egemenliğinden sonra buralara M.Ö. 2. yüzyılda **Trok** kavimlerinin geldiğini görüyoruz. Bu kavimler arasında **Firikler** de vardı. Firiklerin bir kolu olan Ermeniler, Ari ve Sami kavminden olan Urartuların memleketine yerleşmişlerdir. M.Ö. 7 (M. H. Yınanç, Anadolunun Fethi, S. 162).

4. Bu devriden sonra, burası, uzun zaman doğu ve batı arasında tampon bir bölge halinde kalmıştır. Bu bölgenin, zaman zaman İran'da hükümet kurmuş olan **Metler** ve **Persler** gibi kavimlerin ve zaman zaman da Anadolu'da egemenlik kurmuş olan **Romalıların** ve **Yunanlıların** egemenliğine girdiğini görüyoruz. Bu durum, Türkler Anadolu'ya egemen olup, İslam-Türk birliğini kuruncaya kadar da sürmüştür.

5. Türklerin daha Anadolu'ya yerleşmeden (girmeden) önce buralara akınlar yaptığını görüyoruz (M. H. Yınanç, Anadolunun Fethi, S. 35-36). Bu akınlar ilk defa (1015-1016) yıllarında yapılmıştır. Ancak, yukarı Fırat bölgesine yürümeleri, Malatya,

Harput gibi şehirleri zapt etmeleri M.S. 1058 yılında gerçekleşmiştir.

Yine bu yüzyıla kadar bölgeye gelen kavimlerin bir kısmı da, **Arapların**, Bizanslarla yaptıkları savaşlarda getirip yerleştirdikleri topluluklardır. Gerek Arapların, gerek Bizansların bu hudut kalelerine Türk soyundan kavimler yerleştirdiğini görüyoruz (A. İnan, Türk Halkının Antropolojik Durumu, 53).

Profesör Mükrimin Halil Yınanç'a göre, Trok kavimlerinin Anadolu'ya gelip yerleşmesinden sonra da, Malazgirt Savaşı (1071), Türklere Anadolu'nun fethini hazırlayıp, Türklerin buralara yerleşmesine kadar, Anadolu'da büyük değişiklikler olmamıştır. Ancak, buralara yerleşen halklar, zaman zaman, bazı şehirler kurmuşlardır. Eğin (Kemaliye)'in kuruluşunun bu devrelere rastladığı düşünülebilir.

6. Bazı kaynaklar da Eğin'in 9. yüzyılda Ermeni aslından **Vaspurkan (Baspurkan)**lar tarafından kurulduğunu gösterir (Charle Texsier, Küçük Asya, S. 113). Bu yüzyılda buraya egemen olan Bizans Generali **Filartos**'tur. Filartos'un egemenliği (1072-1073) yılları arasındadır (Matyos, Vakayiname, S. 147).

Filartos, Bizans hükümdarı **Romen Diojen**'in büyük domastığı (ordu kumandanı) olarak Malazgirt savaşına iştirak etmiş, imparator yenilince başı boş askerlerle birlikte buraları haraca kesmiştir. Malatya Harput müstahkem kalelerini ve yörelerini eline geçiren Filartos; Türkler buraya gelinceye kadar, hüküm sürmüştür.

Filartos'un elinde bulunan Harput ve yöresini sonradan bir Türkmen beyi olan **Emir Çubuk** almıştır. Bu beyin eline geçen yerler arasında, Eğin, Arapkir, Çemişgezek, Palu ve Genç bölgeleri vardır. Emir Çubuk (1073-1074) yıllarında buralarda bir emaret kurmuştur. Filartos buraları elinden çıkarınca, güneye ve batıya doğru çekilerek, Maraş'ı kendisine merkez yapmış, Gaziantep'e kadar olan bölgede bir süre daha hüküm sürmüştür. Filartos'un bu ikinci egemenliğine, **Kutalmuş Oğlu Süleyman** son vermiştir (1085). Yenilen prens, Melikşah'a giderek özür

dilemiş, bundan sonra müslüman olmuştur. Melikşah onu tekrar Maraş şehrine Emir olarak tayin etmiştir.

Emir Çubuk hakkındaki bilgiler pek azdır. Onun Alparslan ile Anadolu'ya gelen beylerden Artuk beyle birlikte Anadolu'nun fethinde bulunduğunu, bir Türkmen reisi olduğunu görüyoruz (M. H. Yınanç, Anadolu'nun Fethi, S. 126). Çubuk Bey, Emir Türkes'le Büyük Sultan tarafından Yemen'in fethine tayin edilmiştir (1092).

Emir Çubuk, yerine oğlu Muhammedi bırakmıştır. Bu boy hakkında hiç bir bilginiz yoktur. Yalnız, Muhammed'in elinden, emareti, Emir Solak almış ve onun egemenliğine son vermiştir. Daha sonra buralara Akkoyunlular gelmiştir (İ. H. Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri, S. 63).

Sekizinci yüzyılda buralara gelen Akkoyunlular'dan sonra, kimlerin geldiği kesin olarak bilinmemektedir. Selçuklular'ın zayıflamasından sonra, buralar, yine bir süre yerli beyler tarafından idare edilmiştir. Dah sonra Timur istilasının sona ermesi ile Çelebi Mehmet tarafından alınmıştır. Çelebi Mehmet, babası Yıldırım Beyazıt mağlup olunca, Amasya'ya çekilmiş bir süre orada hüküm sürmüştür. Kadı Burhaneddin devleti içinde çıkan karışıklıklardan yararlanarak, Sivas ve civarını feth etmiştir.

Bu devrirden sonra Eğin, Sivas iline bağlı Arapkir livasının bir ilçesi olarak kalmış, 19. yüzyılın ilk yarısında Harput'a, 1875'de Mamuretül'aziz (Elaziz: Elazığ)'e bağlanmıştır. Cumhuriyet döneminde ilk olarak Malatya'ya, daha sonra da 2 Mayıs 1938'de Erzincan'a bağlanmıştır. Cumhuriyetten sonra, 21.10.1922 tarihli Bakanlar Kurulu Kararıyla, Atatürk'ün adına izafeten Kemaliye ismini almıştır. **Hanifazade Ömer Lütfi Bey**'in Kurtuluş Savaşında Atatürk'e çekmiş olduğu destekleyici telgrafın, bu adın verilmesinde büyük katkısı olmuştur.

Ne yazık ki ilçe, 30 Ekim 1987 yılında, elektrik kontağından çıkan bir yangınla, dükkanların bulunduğu ve çok güzel bir konumlanma ve yapıya sahip olan şehir merkezini (104 dükkan) tümüyle yitirmiştir. Daha sonra, yanan dükkanların yerine yapılan yeni dükkanlar, doğal olarak bu estetiği hiçbir zaman yakalayamamıştır.

Eğin Adının Nereden Geldiğine ilişkin Varsayımlar:

Birçok sözlükte "sırtın eğilen kısmı" anlamına da gelen Eğin kelimesinin nereden kaynaklandığını tam olarak söyleyemeyiz; ancak: önemli birkaç kaynağa göre:

1. Ermenicedir. Anlamı, kaynak demek olan aġn (ahn)'dan gelmektedir (Charles Texsier, Küçük Asya, III. S. 113).

2. Bir kız çocuğunun adıdır: Evliya Çelebi "Eğin denmesine sebep bu şehir kayzardan kasrı Evik'in kızı Eğin nün-ı duhter-i pakizenin bina etmesidir" (Evliya Çelebi, Seyahatname, III. S. 214-215)" diyerek kelimeyi açıklamaya çalışmıştır.

3. Horasan'da Aġn adındaki bir yöreden gelen ve buraya yerleştii varsayılan bir oymaġın adıdır. Daha sonra Eğin'e dönüşmüştür (Her Yönüyle Kemaliye'den, 1996).

4. Orta Asya'da Uz-Oğuz Türklerine ait bir yer adıdır (Her Yönüyle Kemaliye'den, 1996).

5. Bu topraklarda gezen (yerleşen!) bir bizans prensesini adıdır.

6. Romalılar buraları istile ettikleri zaman, Kadıgölünün altına bir şehir kurarak, kaynak anlamına Roma dilinde "Egon" anlamına gelen bir şehir kurmuşlardır (Enver Behnan Şapolyo, "Eğin Dügünleri ve Şarkıları")

7. Coğrafik yapısını göz önünde tutularak Eğin adı verilmiş olabilir (Mustafa Okan Baba, "Eğin Ağzı" İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bitirme Tezi, 1964)

EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİNDE (III, S. 214-215) EĞİN

Divriği'den kalkarak üç saatte Niğ çayını geçtik. Güya Pasin ve Muş sahrasıdır. Bu mahale yakın Niğ çayı başında (Kaluk) deresi vardır. Eğin ve Divriği dağlarından toplanıp iner, Fırat'a akar. Bu Kaluk nehrini köprü ile geçip karşı tarafta Tuğut köyünde menzil aldık. Tuğut, çay kenarında bağı bahçeli yüz elli evli mamur köydür. Bir hanı vardır. Çayı Fırat'a akar. Buradan yine doğuya mamur köyleri geçip Sarıcecek gölüne akan çayı köprü ile geçip EĞİN şehrine geldik.

Kayalık EĞİN Kalesinin vasıfları: Eğin denmesine sebep bu şehri kayserlerden (.....) kızı Eğin adlı bir kızın yapmasıdır. Hz. Ömer evlatlarından Emir Ömer Bin Lokman'ın fethidir. Sonra küffar eline düşmüş ise de Harun-ur Reşit asrında Seyyit Cafer Battalgazi tekrar fethetmiştir. Nihayet Selçuklular'dan yine küfar eline düşüp Timur hadisesinden sonra Çelebi Sultan burayı küffar elinden aman ile almıştır. Hala üç yüz kadar hristiyanı örfi vergilerden affolunmuştur. Kalesi Fırat nehri kenarında bir tepe üzerine olup dört köşedir. İç şehir olmakla o kadar süslü değildir. Fırat'tan su yolu vardır. Kafi miktarda cephanesi var. Şehir Süleyman Han yazması üzere Sivas eyaletinde olup yüz elli akçalık şerif kazadır. Sipahi kethüda yeri, yeniçeri serdarı, kale ağası, kale neferleri, muhtesib ve şehir naibi dahi vardır. Malatya buraya bir konak mesafe olmakla köylerinde olan reâyânın tekalifi örfiyesini Malatya tahsildarı tahsil eder. Şehrin ekseri maretleri kayalar üzerinde olup, bağları Fırat kenarında aşağıdadır. Fırat nehri üzerinde Burma Köprü bu şehre yakındır. Kalede ve aşağı şehirde bin adet toprakla örtülü mamur evleri vardır. Kafi miktarda cami ve mescitleri üç medrese ve kırk çocuk mektebi vardır. Sanatlarında "Eğin Yayı" meşhurdur. Çarşısı baştanbaşa yayıcıdır. Halkı ekseriya kemandar olduklarından şehir adları arasında buraya Kemancılar Diyarı derler. Bütün askerleri sinekeş, kemankeş, serkeş ve yiğit kişilerdir. Buradan doğuya mamur yerler içinde 7 saat giderek Arapkir şehrine geldik.

Charles TEXLER

Küçük Asya adlı (cilt 3, Yıl 1923) eserinde EĞİN

EĞİN-FIRAT VADİSİ

Arabgir'den Eğin'e giden yol dağlık ve ormanlık alanlardan geçer, Fırat'a dökülür kozluk suyu geçilerek biraz sonra mebram çayının (Tarhanik çayından bahsediyor) mürür ettiği şapık karye (Şepik köyü) gelir. Bir saat ötede çorak, dağlık ve çıplak Fırat vadisi şimal-i şarkıye doğru uzanır. Yol pek taşlık ve arızalı ise

de küçük Eğin şehrinin civarı vahşi değildir. Dağlar yeşil, bağlar sulak, ahali çalışkan ve zekidir. Eğin mevkii, Fırat mecrasına hakim bir yayla üzerindedir. Uzaklarda Antituros silsilesine ait Munzur Dağının tepeleri görünür. Manzara gayet güzeldir, şemsiye şekilli çamlar (ardıçlar olmalı) ve halep çamları (bunlar da ardıç olmalı) gölgelikler teşki eder. Eğin Sivas paşalığına dahildir. Arapkir ve Sivas'tan mütesaviyen yüz altmış beş kilometre (bu yanlış bir değerlendirmedir) mesafededir. On birinci asri miladide tesis edilmiştir. Ahalisinden iki bin hanesi Müslüman ve yedi yüz hanesi Ermeni'dir. Sanayi başlıca Ermeni'lerin elindedir. Hamamda kullanmak için mavi renkte pamuk bez dokurlar. Bu havlu yahut peşkirleri kadınlar örtü olarak da kullanırlar. Yol Eğin'den Pingan isimindeki büyük köye kadar Fırat vadisini takip eder.

KEMALİYE ADININ KONMASINA İLİŞKİN BELGE Kaynak :Her yönü ile Kemaliye(Eğin) kitabı. (Orhan Arıtan)

Eğinliler, yabancı bir dilden kaynaklanan kasabalarının adlarını değiştirmek için bir karara varıp resmi makamlara başvuruda bulundukları aşağıdaki açıklamalardan anlaşılmaktadır.

Bu dileğin gerçekleşmesinde tarihi bir belge olan, Türkiye Büyük Millet Meclisi İcra Vekilleri Reisliğinin (Bakanlar Kurulu Başkanlığı) 21.10.1338 (21.10.1922) tarihli kararnamesinde değinildiği üzere, Eğin isminin, hiç bir mefhumu milli ifade etmediği" açıkça belirtilmiştir. Bu metne göre, ulusal bir kavram içermeyen Eğin adının, KEMALİYE unvanı ile tevsimi (adlandırılması), Dahilliye Vekaleti'nin (İçişleri Bakanlığı) 8 Teşrinievvel 1338 (8 Ekim 1922) tarihli tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyeti'nin (Bakanlar Kurulu) 21.10.1338 (21.10.1922) tarihindeki içtimasında takarrür (kararlaştırılmıştır) etmiştir. Kemaliye adı da, kaynağını ulu önder Atatürk'ün "Kemal" isminden almıştır. Onun isminden ve ona izafeten, Kemal ismine yapılan bir ekle Eğin isminin Kemaliye olarak kabul edilmesi uygun görülmüştür. Kemal sözcüğü, yükseklik ya da olgunluk

anlamında geçer. Böylece, yüzyıllar boyu ismi Eğin olarak bilinen kent, 21.10.1922 tarihinden itibaren Türkiye coğrafyasında Kemaliye adıyla anılmaya başlanmıştır. Ancak, bu tarihi isim aradan bu kadar yıl geçmesine rağmen hiç unutulmamış, hafızalarda yerleşip kalan bir sembol olmuştur. Hala Eğin isminin Kemaliye olarak değiştirildiğini bilmeyen, eski ismi kullanan, kulaklarında Eğin isminin çınladığı birçok insan vardır. Kurtuluş Savaşı yıllarında verilen Kemaliye isminin öyküsü de şöyle anlatılır: 1921 yılı Ağustos' unun son haftasıdır. Yunan Ordusu, Ankara yakınlarına gelmek üzeredir. Millet Meclisi'nde tartışmalar vardır. Muhalifler, Mustafa Kemal Paşa'ya ithamlarda bulunurlar. Bu durumu öğrenen Eğinliler, Misak-ı Milli Derneği'ni kurarlar. Ve Mustafa Kemal Paşa'ya bağlılıklarını bildiren yazılar yazarlar. Orduya asker ve silah göndereceklerini ve bu arada Eğin isminin değiştirilmesi talebinde bulunurlar. O sıralarda derneğin başkanı olan Hanifzade (Ömer Lütfü Bey, Eğin isminin değiştirilmesi hususunda Mustafa Kemal'e bir telgraf çeker, Mustafa Kemal'in ikinci adı olan Kemal adının verilmesini talep eder. Mustafa Kemal Paşa, kürsüde konuşurken, eline bir kağıt uzatılır Paşa hemen okur, "Efendiler..." der, "Bizlere milletin güveni kalmadığını söylüyorsunuz. Bakın şimdi aldığım bir telgrafi okuyacağım" ve gelen telgrafi okur Bağlılık bildirgeleri mebusları bir nebze olsun rahatlatır. Mustafa Kemal Paşa, ertesi gün Hanifzade Ömer Lütfü (Aritan)'a bir telgraf çekerek hem teşekkür eder, hem de Kemal isminin Eğin'e verilmesini bildirir...

KEMALİYE'NİN COĞRAFYASI

Kemaliye (Eğin), Erzincan iline bağlı, 1.168 km² yüzölçümü olan, 2000 nüfus sayımına göre 16.552 nüfuslu bir ilçedir. İlçe merkezinin nüfusu 2.652'dir

Kemaliye, Erzincan ilinin güney-batısına düşer. Doğuda Tunceli'nin Çemişgezek, batıda Sivas'ın Divriği, güneyde Malatya'nın Arapgir ve Elazığ'ın Ağın, kuzeyinde ise yine Erzincan'ın Iliç ilçeleri ile çevrilidir.

İdari yapılanmaya göre ilçe, geçmişte iki nahiye (Başpınar = Başvartınık ve Dutluca = Aşıtkı) ile 59 köyden ibarettir. Köylerin 29'u doğrudan ilçe merkezine; 15'i Başpınar'a ve 15'i de Dutluca'ya bağlıdır.

Doğu-Anadoluyu Orta-Anadoluya bağlayan dağlar arasında kurulmuş olan Eğin, kaza ve çevresinde yer yüzü şekilleri oldukça karışık bir görünüşe sahiptir.

İlçede Fırat olarak adlandırılan Fırat'ın iki büyük (diğeri Murat'tır) kolundan biri olan Karasu ilçenin topraklarını boydan boya ikiye böler. Fırat (Karasu) vadisinin batısında yükselen dağlar, Torosların doğuya ve kuzeye doğru uzanan kollarının devamıdır. Torosların doğuya doğru uzanıp, Munzur Dağlarına ve Fırat Vadisine kavuşurken meydana getirdiği en önemli yükseltiler doğuda, Yeşilyamaç Köyü'nün arkasında **Munzur Dağı** (3.188 m.), batısında Hekimhan ıme Divriği arasında **Yama Dağı** (2.548 m) ve Çaldere Köyü'nün kuzeyinde yer alan **Çal Dağı** (2.722 m)'dır. Ayrıca güneyindeki **Kırkgöz Dağları** da önemli dağlardır. Bundan sonra, 2.000 metre yüksekliğindeki kesiksiz sıra dağlar düz bir sırt halinde uzanır. Bu sıradağlar, Divriği'yi Arapkir'e bağlayan ve kestirme yol olarak bilinen, **Mamonun Mezarı Gediği**'nde kesilir. Maminin Mezarı Gediği'nden kuzey-doğuya doğru uzanan arazi geniş bir yayla durumundadır. II. (Mezozoyik) Zaman kalkerlerinin oluşturduğu bu arazi 1.500-1.700 metre arasında değişen dalgalı bir yapı halindedir. Akarsular (dereler) birçok yerde az derin; ancak kenarları sert şekilli vadiler meydana getirir. Kayalık ve sert şekilli bir arazi olmakla birlikte, ot ve su bakımından oldukça verimli olan, **Şatik Deresi** ile Kemaliye arasında kalan bu dalgalı araziye **Sarı Çiçek Yaylası** denir. Kemaliye'nin Fırat vadisi batısında kalan kısmı bu yayla üzerine dağılmıştır.

Sarı Çiçek Yaylası'nın biri doğuya, diğeri kuzeye doğru iki kol halinde uzandığı görülür. Doğuya uzanan kolu, Kemaliye'yi Arapkir'e bağlayan Dutbeli'ne doğru alçalır ve inceler. Fırat Vadisi ile Dutluca (Aşıtkı) Ovası arasında kalan kol ise, ince bir sırt

halindedir. Bundan sonra Fırat vadisi içine doğru genişleyip bir dağ kütlesi meydana getirir. Bu dağa **Çatal Kaşan Dağları** (Adak Köyü'nün tuzey doğusunda yer alan) denir. Çatal Kaşan Dağı'nın güney tarafı oldukça yayvan olmakla birlikte, kuzeyi sivri tepeler meydana getirmiştir. Dutluca Nahiyesi ve yöresindeki köyleri, bu dağdan Fırata doğru inen vadilerde kurulmuştur. Kuzeydeki dalgalı arazide ise kaza merkezine bağlı köylerin bir kısmı vardır. Bu arazinin kazaya bakan tarafından bol sular çıkar.

Kuzeye doğru uzanan sıra, Kemaliye'nin sırtını verdiği dağdır. Bu sıra kazanın arkasından Fırata doğru uzanan kısımdır. Buraya **Eğîn** denir. Ulaşımı zor, kayalık ve engebeli bu arazi, çorak bir dağdır. Yalnız kalkerlerin içine sızan sular, dağın güney tarafından Fırat vadisine yakın Volkuj kaynaklar meydana getirir. **Kadı Gölü** adıyla anılan kaynağın bulunduğu yerde Kemaliye kazası kurulmuştur. Bu dağın Divriği'ye kadar uzanan kısmı tarıma uygun değildir. Burada arpa, buğday tarımı yapan, keçi yetiştiren, kazaya bağlı bir kaç köy vardır. Harmankaya = Abrenk, Ağıl, Dilli, Gözaydın = Bizmişen gibi.

Kazanın Fırat vadisinin doğusunda kalan kısmı, Munzur Dağları'nın batıya uzanan ve Fırat Vadisi'nde sona eren kollarıdır. Bu dağların en önemlileri, Munzur Dağı'nın batısında, Fırat Vadisi'nin doğusunda kalan, **Geşo Dağı** ile Munzur Dağları'nın kuzey-batısında kalan **Çaltı Suyu**'nun döküldüğü Fırat dirseğine kadar uzanan **Avaz** bölgesi ya da **Çal Dağı** adı verilen kısımdır. Yapı bakımından batı kesimindeki araziden farksızdır.

Geşo Dağı, Munzur Dağı'nın batısında derin vadilerle yarılmış bir tepe halindedir. Bu dağın güney-doğu kısmı ile Munzur dağlarının güney-batısının oluşturan arazide Başpınar (Başvartanık) nahiyesi ve çevresindeki köyler yerleşmiştir. Bu köyler tarım ve hayvancılıkla geçinirler. Geşo Dağı'nın batısında adını aldığı Geşo = Yeşilyamaç köyü vardır. Geşo Dağı'nın kuzeye doğru uzanan kısmı Avaz dağlarına kadar sıra (sırt) halinde uzanır. Derin vadilerle yarılmış olan bu arazide kazaya bağlı köyler vardır. Bu dağlarla Çaldağ arasında kalan Fırat

Vadisi'ne doğru uzanan yassı arazide tarla ziraati yapan küçük köyler vardır. Engebeli bir yapıya sahip olan Avaz dağlarının kuzeyinde meşe ağaçları vardır.

En önemli suları, başta ilçenin başından çıkan ve Karasuya dik bir şekilde akan, Eğin'i sulayan, **Kadıgölü**, Kırkgöz dağlarından çıkan **Kırkgöz ve İnekyutan** (bu suyun bir kısmının Karasuya aktığı **Apçağa Deresi**) ve Kırkgöz ile İnekyutan sularının Karasuya aktığı **Gemürgap Deresi** Pegir'den çıkan **Çokmar** ve bu suyun Karasuya aktığı **Ariki Deresi, Barasor Deresinin** suyunu toplayan **Ziyaret Suyu**, Kekipınar Köyü'nden kaynaklanan **Miran Çayı'dır. Sorak deresi:** Sorak'tan inen su, **İn Deresi:** Şırzı'nın yanından geçen su.

İKLİM:

İlçe, iklim bakımından kurak bölgelerin özelliklerinin gösterir. Yazın çok sıcak ve kurak, kışın soğuk ve kar yağışlıdır. Bununla birlikte Avaz ve Sarıççek yaylalarının yüksek olması, yazların bu bölgelerde serin geçmesine neden olur. Kışın bu yaylalar kalın kar tabakası ile kaplanır. Fırat Vadisi'nde kurulu olan kaza ve köyler, rakımın oldukça düşük olması (İlçenin rakımı, Kaymakamlık Binası'nın önü, 845 m.'dir) nedeniyle oldukça ılıman bir iklime sahiptir. Bu vadinin alt kısımlarında, birçok Akdeniz bitkisine rastlanır. Örneğin kocayemiş, nar ve son zamanlarda aşılana Trabzon hurması, bu bitkilerden en iyi bilinen birkaçıdır.

Dağlık bir araziye ve kurak bir iklime sahip olan kazanın yüksek kısımları yoğun bitki örtüsünden yoksundur; çoğunlukla çıplak bir görünümü vardır. Ancak derin vadilerde ve dağ yamaçlarında yer yer ağaçlık kısımlar görülür. Bitki örtüsü bakımından kaza merkezi ve yakın köyleri ile Dutluca nahiyesi en zengin olan bölgelerdir. Bu bakımdan Kemaliye'ye **Yeşil Eğin** derler.

Bölgede tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Fakat gelişmiş yada verimli işletimler halinde değildir. Yakın zamanlara kadar,

el sanatlarının ileri olduğu bilinmektedir. Bir zamanlar ipik bcekiliğinin, bir zamanlar, kuyu ile bez dokumanın (manusa, gazenne) buna bağlı olarak iplik boyamanın gelişmiş olduğu bilinmektedir. Fakat bugün, gittikçe kaybolmakla birlikte yalnız halıcılık kalmıştır. Kemaliye halıları dış pazarlara Sivas halısı diye çıkmaktadır. Bu halılar motif ve renk bakımından özel bir karaktere sahiptir. Genellikle zemini, saman rengi, mavi ve lacivert olan bu halıların motifleri iek ya da arkeik (ok eski) devirlere ait sanat motifleridir.

Bölge, ulaştırma bağlantıları bakımından pek fakirdir. Kazanın dışarı ile temasını, batı tarafında sadece Bağıştaş İstasyonu'na (demiryoluna) kadar uzanan (bugün iyi olmasa dahi Erzincan-Ankara karayoluna bağlanan) doğu tarafında da Arapkir zerinden Elazığ ve Malatya'ya bağlanan, bir karayolu ile sağlar. Bu yol yakın zamanlara kadar kışın kar yağışları nedeniyle kapanırdı. Posta hayvanlarla taşınırdı.

Bugün sadece kalıntılarına rastlanan ikinci bir yol, Arapkiri Sultan Murat caddesine bağlayan, Kemaliye'nin içinden geçen yoldur. Bunun ne zaman yapıldığı bilinmediği gibi, tam olarak ne zaman devre dışı kaldığı da bilinmemektedir. Diğer bir yol Munzur eteklerinden Tunceli iline giden yoldur. Fakat bu yollar kışın ve yazın yalnız yayalar için birer patikadan ibarettir.

Bugün, 2.000 kadarı ilçede, 7.000 kadarı köylerde olmak üzere toplam 9.000 nüfusu olan ilçenin (geçmişte bu nüfus 40.000 civarında) hemen hemen hepsi ve civarında yaşayan halkın çoğu Türktür. Yalnız tarihi kaynaklardan anlaşıldığına göre, önceleri (Sorak başta olmak üzere) Rum, daha sonra ya da birlikte, bu bölgede ve Eğin'de, sürgün yıllarına kadar çok sayıda Ermeni yaşamış olduğu söylenebilir. Son yıllara kadar köylere dağılmış durumda ya da ilçenin içersinde tek tük Ermeni ailelerine rastlanmakta idiyse de, bugün artık hiç kimse kalmamıştır. Bazı köylerde Akuşağı aşiretine ait Kürt kökenli vatandaşlarımız bulunur (anakı, Ağıllar, altı).

Bölge, dışarı ile kolay bağlantı kuramamakla birlikte; toprakların verimsizliğinden dolayı ortaya çıkan göçler nedeniyle, büyük kültür merkezleri (özellikle İstanbul) ile devamlı temas halinde olmuştur. Bu demografik hareketler, kazanın en önemli özelliği olarak bilinir. Mani ve türkülerinde bu ayrılıkların acı anlatımı dile getirilir. Bu nedenle, gurbet, Eğinliler için, çok derin bir anlam taşır. Çünkü bu göçler eski ve tarihi bir gelenek haline gelmiş bir durumdadır. Her Eğinli'nin dışarıda yakın bir akrabası vardır. Bu göçlerin çoğu İstanbula olmuştur. Nüfus kayıtlarından öğrendiğimiz kadarıyla bugün sadece İstanbul'da 100.000'den, Ankara'da 30.000'dan fazla bir Eğinli kitlesi vardır. İstanbul'un ve Ankara'nın et ticareti (kasaplık) Eğinlilerin elindedir. Dışarıya giden bu insanların büyük bir kısmı ticaretle uğraşırlar ve belirli bir kısmı da devlet memur olarak görev yapar. Yakın zamanlara kadar bu insanların Eğin'deki akrabalarına (ana, baba, kardeş, eşine, çocuğuna vs) gönderdiği paralar ve diğer yardımlar Eğin'in ekonomik olarak ayakta kalmasını sağlamıştı. Ancak, aile bağlantıları bitince ve göç artınca, bu yardım da azaldı ve Eğin ekonomik çöküntüye uğradı. Bugün, katkı, ancak ekonomik durumları iyi olanların, yeni evler yaptırma ve baba evlerini tamir ettirmeye sınırlı bir şekilde yürümektedir.

Eğinlilerin öteden beri okumaya çok önem verdikleri anlaşıyor. Evliya Çelebi "*kifaye-i miktar cevam ve mesacidi, üç medrese ve kırk mekteb-i sibyanı vardır*" diyor.

Okumuş ve değerli görevler yapmış çok sayıda Eğinli vardır. Bugün kazanın içinde bir ortaokul ve bir de ilkokulu vardır. Köylerinde ise genellikle ilkokul olup, bunların öğretmenlerinin hemen hepsi kazadan yetişen öğretmenlerdir. Ancak son birkaç 10 yılda, öğrenci yokluğundan dolayı bu okullar birer birer kapanmaktadır.

YAPI ve MİMARİ

Engebeli arazi üzerinde kurulmuş olan ilçe ve köyleri, taş işçiliğinin en usta tarzını kullanmıştır. Taş işçiliğinin Ermenilerden kalan bir sanat olduğu varsayılmaktadır. Başlangıçta büyük taş işçilerinin Ermeni olduğu, bu sanatı daha sonra sınırlı da olsa Türklerin öğrendiği söylenmektedir.

TAŞ İŞÇİLİĞİ

Taş işçiliği, üç yerde en usta şekilde kullanılmıştır.

1. Seki ve Yol Duvarları: Tarım arazisi kazanmak ve toprak kaymalarını önlemek için, ilçede ve birçok köyde, toprak sekiler şeklinde teraslanmış ve bu terasların alt taraflarına belirli bir eğilim ile toprağa yaslanmış, drenajı uygun şekilde verilmiş, terasların üzerine çıkabilmek için, birçoğunda duvarın içine uzun taşların gömülmesiyle merdiven basamakları yapılmış, duvarlardır. Yolların alt kısmına gelen duvarla da aynı şekilde yapılmıştır. Eğin'in temel mimarisi duvarlardır denebilir. Ne yazık ki yıkılan bu duvarlar, ilk olarak beton duvarlara dönüştürülmüş; günümüzde ise bakımsızlıktan bu teraslar kaderlerine terk edilmiştir. Teraslar ortadan kalkınca, Eğin de ortadan kalkacaktır.

2. Rıhtımlar: Toprak kaymasını ve özellikle yağmurla toprağın akmasını önlemek için, yollara ve evlerin damına ve keza evlerdeki büyük aralıkların (sofaların) tabanına, ilk olarak toprak dökülüp dövdüldükten sonra, gavçin denilen, serpantin bozulmasından oluşmuş su geçirmez, mavimsi bir toprağı sererek, küçük taşları genellikle belirli bir desen ve şekille bu toprağa gömme suretiyle yapılır. Daha sonra üstüne vurularak bu taşların gömülmesi sağlanır. Böylece su yikintılarına karşı çok güçlü bir tabaka oluşturulur. Damlarda bu rıhtımlar, yağmurdan hemen sonra loğ denen yuvarlak bir taşla silindirlendirilerek perkiştirilir. Sofalarda ise, rıhtımlar, sarı toprak dediğimiz bir toprak cinsi, suda eritilerek, bir bez bu suya batırılarak, taşlar silinir ya da süpürgeyle silinerek, taşların arasının sarı bir renge dönüşmesi sağlanır.

Yollardaki rıhtımlar daha kaba taşlardan yapılmıştır ve yağmur süreklemesine karşı yolun tek güvencesidir. Ne yazık ki bu rıhtımların bozulması Eğin'inküçük yollarının da bozulmasına neden olmuştur.

3. Ev Taş Duvarları: Belirli aralıklarla çoğunluk dut ağacından hatıllar (yatay kirişler) koymak suretiyle taş ve mayalanmış, samanla yoğrulmuş çamurdan örülen sanatkarene ev duvarlarıdır. Bu duvarlar yüzlerce yıl sarsılmadan büyük yükleri kaldıracak şekilde yapılır. Bazen duvarın genişliği bir metreyi aşar. Evlerin birinci, bazen ikinci katı taş duvarlardan yapılır. Onun ürenine de kerpiş yada da iki tahtanın arasına dökülmüş çamurdan yapılmış bağdadi denen duvarlar gelir. Duvarların üzerinde meme figürü taşıyan bazı taşların yerleştirilmesi Hitit dönemindeki tanrıça Kibele'nin uzantısı ve kapıların girişi üzerine boğa ya da geyik, koç, boğa boynuzlarının takılması da yine Hitit kutsal boğalarının uzantısı olarak değerlendirilebilir.

Duvarların yanısıra, Eğin'de travertenler (sünger taşları) da birçok yapının özellikle yol kenarlarındaki çeşmelerin, kiliselerin ve camilerin yapımında kullanılmıştır. Ne yazık ki bu taşların işçiliği de artık bitmiştir. Bu nedenle, birçok çeşme ve değerli yapı, çimento ile tamir edilmeye kalkışılarak, çirkin bir görünüşe sokulmaktadır.

TAHTA İŞÇİLİĞİ

Eğin'deki ikinci önemli dikkati çeken yapı, tahta işçiliğidir. Evlerin ikinci ve üçüncü katları, kural olarak çamdan yapılmış, üstleri ok ve döşemelerle kapatılır. Duvarları üzeri, üzerinde figür ve desenler olan tahta kaplama ile kaplanır. Kapı ve ev içerisindeki tahta aksamaların tümü (dolap, yüklük, çiceklik) oymalı tahtalardan yapılmıştır. Pencereilerin hemen hepsi tahta kepenklidir. Çoğunda tahtadan (tornada yapılmış) ya da demirden (dövme demirden) yapılmış parmakçalıklar vardır.

Anahtar giriş deliklerinin çevresindeki yılan figürlü teneke oymalar, Urartu döneminde, yılanın şeytanı önleyici gücünün

uzantısı olduğu varsayılmaktadır. Çünkü anahtar deliğine sığınarak evin içersine girebilecek şeytanlar, bu yılan figürleri ile önlenmiş olmaktadır.

PEYSAJ (BAHÇE MİMARİSİ)

Bahçelerdeki çiçek, gül ve diğersüs bitkilerinin kullanımı, büyük bir olasılıkla, yabancı ülkelere gitmiş ya da İstanbul peysajından etkilenmiş insanların bunu Eğin'e taşımaları ile gerçekleşmiştir. Eğin bağlarındaki göl ve onların çevresindeki peysaj, başlı başına bir kültürün ürünüdür.

MÜZİK VE FOLKLOR

Müzik aletleri olarak başta klarnetin, kemanın ve daha sonra cümbüşün kullanılması, zurna ve saz ile yapılması güç olan çoksesli halk müziği formlarının kullanılması nedeniyle, Anadolu'da alışılmışın dışında, zurna, ney ve saz yerine, esas çalgı olarak yukarıda değinilen keman ve klarnet kullanılmıştır. Ancak zamanla bu müzik aletlerinin kullanımı, Eğin ezgileriyle birlikte kendi özgün müzik kültürünün gelişmesine neden olmuştur. Saz ve zurna çok az kullanılır. Davul ve tef ritim saz olarak esastır.

Eğin'in kendine özgü türküleri, oyun havaları ve özellikle yanık manileri, ülke genelinde ünlüdür. Eğin'in Elazığ, Malatya'dan da kısmen etkilenmiş, ancak kendine özgü folkloru vardır. Uzun havaların (hoyratların) okunuşu, ilçe içersindeki köylerde bile birbirinden farklıdır. Bu nedenle ağız olarak farklılıklar halinde tanımlanır. Örneğin, Sandık ağızı, Venk ağızı, Apçağa ağızı, Gerüşla ağızı, Pegir ağızı vs. gibi. Bunların hepsine "**Eğin Ağızı**" denilir.

Kemaliye folkloru, birçok bakımdan kendine özgüdür ve esas karakterini ağır ritimlerle oynanan oyunlar oluşturur.

Başlıca erkek oyunları: Tekayak, İkiyak, Uçayak, Sıklama, Gecegü, Sinanlı, Pingan Kınası, Rumdiki, Tanzara, Tırnana, Havaçor, Meşenin tepelisi gibi.

Başlıca bayan oyunları: Hayriye, Ofnana, Gelin kınası, Kızhaznedar, Meşenin tepelisi, Hostaya keçi geldi, Dutağacı, Oğlangider işine, Munzur Dağı gibi.

KÖYLERİN ESKİ VE YENİ ADLARI

Merkeze bağlı olanlar

<u>Yeni adı</u>	<u>Eski adı</u>
Ağıl	Değişmedi
Aksöğüt	Halmüge
Apçağa	Değişmedi
Arslanoba	Vengük
Başarı	Şıhsor
Çakırtaş	Maşgır
Çaldere	Pedigan
Çanakçı	Değişmedi
Çat	Sink
Dalıca	Şırzıekrek
Demir	Tafti
Dilli	Değişmedi
Dolunay	Tama (Durmuş)
Ergü	Değişmedi
Esertepe	Şırzı
Gözaydın	Bizmişen
Güldibi	Ağrik
Gümüşçeşme	Navrel
Harmankaya	Abrenk
Kabataş	Gecegü
Karakoçlu	Mıçingah
Kocaçimen	Muşaga
Kozlupınar	Hapanos
Salihli	Değişmedi
Sandık	Değişmedi

Sırakonaklar	Pegir
Toybelen	Gemürgap
Tuğlu	Hüdü
Ulaş mezrası	Venkağ
Yaka	Venk
Yayladamı	Cancık
Yeşilyamaç	Geşo
Yeşilyurt	Haposoekrek (Tosunsaray)
Yuva	Gerüşla

Başpınara bağlı olanlar

Başpınar	Başvartinik
Armağan	Ehnesor
Aşağı Umutlu	Aşağı Barasor
Avcı	Dıralor
Balkırı	Mansavut
Başbağlar	Değişmedi
Buğdaypınarı	Tırnık
Esence	Persor
Günyolu	Kercini
Kavacık	Mıçingah
Kutluca	Konsar
Subaşı	Baekrek
Şahinler	Değişmedi
Yeşilyayla	Hınsor
Yukarı Umutlu	Yukarı Barasor

Dutlucaya bağlı olanlar

Dutluca	Aşutka
Akçiçek mezarası	Eğirik
Adak	Pat
Akçalı	Sosik
Boylu	Hinge
Çakırtaş	Maşgit
Çat	Sing
Çit	Değişmedi
Demir	Taftu
Efeler	Tarhanik
Karapınar	Değişmedi
Kekipınar	Öşneden
Kışlacık	Mendürgü
Kuşak	Holu
Ocak	Değişmedi
Aşağı Yuvacık	Aşağı Kindir
Yukarı Yuvacık	Yukarı Kindir
Topkapı	Ençiti
Yazmakaya	Horuç

Kemaliye'nin mahalleleri

Bahçe

Embiyabey

Koçan

Ariki Ülya (Yukarı Ariki)

Ariki Süfla (Aşağı Ariki)

Çevlik

Hacıyusuf

Mahdi

Dapur (Tapur)

Hallağa

Türkmen

Arapoğlu

İsahakpaşa

Dört yolağzı

Yağmurdere

Taşdibi

Ortacami

Tahtacami

Buluta

Seyidali

Naip

Sandıkbağı

Canik

Sofuzade

SÖZLÜK

-A-

Aba: Ana, anne

Abdes: Abdest (**)

Abenne (ebenne): Doğumu yaptıran kadın

Aburloburt: Özdeyişlere konu olan, yaşamış, bilinen bir adam.

(*)

Abuş: Obur.

Acı: Acı (**)

Adak: Ayak (çocuklar için)

Adlamak: Atlamak (örneğin kanaldan); ayıklamak (pirinci vs) (**)

Adlamak: Ayıklamak (pirinci vs) (**)

Adlatmak: Atlatmak (aldatmak), geçirmek (hastalık) (**)

Ağa: Boy, sahip, ağabey

Ağacuh: Küçük ağa (lakab olarak kullanılır)

Ağasi: Dostum

Ağmak: Dengede duramayacak kadar ağır

Ağşak: İğn başındaki makara (kuyu tezgahında)

Ağu: Zehir, zararlı madde (**).

Ağuz: İnek ve davarın yavrudadıkladıktan sonraki ilk sütü (**).

Ahartı: Sütten yapılmış şey.

Ahbin: İnsan dışkısının forseptik çukurundaki hali.

Ahseda: Gelinlik elbise (*)

Ahur: Hayvan barınağı, ahır (**).

Ahur: Hayvan barınağı, ahır.

Akgıl: Akıl (**)

Akgul: Akıl (akgullu çocuk) (**)

Akgullu: Akıllı (**)

Alaf: Kuru yem (gazel).

Alkarısı: Ağustos ayında, Karasu'da (Fırat'ta) ortaya çıkan, saçları ve memeleri çok uzun, çığlıkları ile insanları suya çekerek boğulmasına neden olan kadınımsı bir yaratık. Su samuru (*Lutra lutra*)'nın efsanevi anlatımı.

Altı: Altı (**)

Aluç: Kirlarda yetişen yabani bir meyve (**).

Ander: Yaşlı, buruşmuş vajina. "**Ander kalasın**": Yaşlanasın (iyi anlamda); "**Ander kalacak**": Perişan olur inşallah (kötü anlamda).

Anenge: Benzeri, tıpkısı

Angin: Karşıya düşen yer; "**angininde**": karşısında. (*)

Anikko: Anne

Annaç: Tam karşı (konum olarak)

Apat: Nehirde, taşınmak üzere, özellikle ağaç tomruklarının birbirine bağlanmış hali.

Aptesene: Tuvalet, WC (**).

Aralık: Sofa.

Arha: Arka, sırt, geri, ense (**)

Arhad: Ahiret, öbür dünya (**)

Arhalamak: Arkalamak, sırta almak, sırtlamak (**).

Arhalamak: Arkalamak, sırta almak, sırtlamak. (**)

Arnet: Sincap (*Sicurus persica*)

Arşın: Gökyüzünde aynı sırada dizilmiş, üç yıldız ? (*)

Arustagh: Tavan arası; bazen tavadaki döşemelerin (ağaç okların) arasındaki kısım.

Asbap: Çamaşır

Aşıt: Aşılacak yer

Aşlamak: Karıştırmak, sıcak suya soğuk su katmak.

Aşlıgh: Yarma.

Aşmah: Aşmak (üzerinden geçmek) (**)

Aşmak: Açmak (kutuyu) (**)

Aşuh: Aşık (**)

Atar: Hayvanların kaldığı yerlerde yıllarca birikerek sertleşmiş taban gübresi. (*)

Atlamak: Seçmek, ayıklamak (hububatın içindekileri ayıklamak).

Attar: Kokulu madde satan dükkancı (**)

Avara: Boş, başı boş

Avel: Saf insanlar için söylenen bir terim (**).

Avel: Saf insanlar için söylenen bir terim.

Avudip: Deli. (*)

Ayaghçah: Merdiven.

Ayakyolu: WC-tuvalet (**).

Ayva galiyesi: Ayva ve et ile pişirilen tatlı yemek.

Ayvan: Cumba.

-B-

Babaçiha: İğrenme sözcüğü, bir çeşit beddua.

Baccik: Öpücük (tarama sözlüğünde baçı).

Baci: Küçük kız kardeş

Baduni: Değirmen taşının yanında biriken taşla karışık un. (*)

Bah: Bakmak (**)

Bakgir: Bakır (**)

Bakgik: Boş alan, seyir terası, bakma yeri olabilir(?)

Balık: Sevgilim, balım

Bamba çemiş: Sarı kuru üzüm.

Bapur: Vapur (**)

Bar: Sıvı besin maddelerinin üzerinde oluşan mantar tabakası.

Barabar: Birlikte (**).

Baran: İçersine sebze dikilmiş boyuna ark.

Bariş: Bir kazan çeşidi. (*)

Bari: Hiç olmazsa (**).

Barlanmak: Turşu vs. gibi şeylerin üzerindeki mantarlaşma.

"Ağzım barlandı": Konuşmaktan ağzıma kef geldi, susadım.

Baroş (baruş): El kazanı; bakraç.

Baruş: Küzük kazan

Bastigh: Pestil.

Başık: Sevimli bir şekilde baş için söylenir (çocuklara)

Bayah: Demin, biraz evvel.

Be: (Edat)

Bebik: Ham iken sarı-kırmızı, olgunlaştığı zaman siyah meyveleri olan, meyveleri kavrulurken yenen ya da öğütülerek bir çeşit kahve gibi içilen; gövdesinin yaralı yerlerinden terebantın denen "bebik yağı"antiseptik bir salgı çıkan ve yaraların iyileştirilmesinde kullanılan, çalimsı bir bitki (*Pistecia terebantia*). (tarama sözlüğünde bebük).

Becit: Acele

Beg: Bey (**)

Begün: Bugün (**)

Bekmez: Pekmez (**)

Belbağı: Yumuşak ince kuşak

Bele: Böyle (**)

Belik: Örölmüş saç. (*)

Belkarani: Çatı altına uzatılan ok. (*)

Beşeret: Dünya çirkini (tarama sözlüğünde beşaret)

Beyit: Mani, türkü (**)

Bıbılık: Tomurcuk; yaşama yeni başlayan. "**Gözümün bıbılığı**": Bir tanem.

Bıbizik (bıbbızık): Ucu sivri nesneler için kullanılır sözcük.

Bıcır bıcır: Canlı, sevimli, hareketli.

Bıcıramak: Kıpır kıpır etmek, kımıldamak.

Bıcırık: Seri hareket eden, eli çapık, tezcanlı.

Bıcık: Bir peksimet türü, çörek.

Bıkkır bıkkır: Kaynar

Bıldiklemek: Buruşturmak, katlamak; bıldik bıldik kir çıktı: Çok kirlenmişim

Bıldır: Geçen yıl, giden sene.

Billik: Küçük penis (çocuklarınki). "**Billigimi alırsın ya da yersin**": Birşey alamazsın; "**Oğlumun billiğini alırsın ya da yersin**": Havanı alırsın.

Bittik: Küçük vajina; sevimli küçük şey (çocuk ya da bazen nesne). "**Bittik bittik yürüme**": Paytak paytak yürüme, küçük yürüme.

Bızbilik: Söğütten yapılan düdük.

Bızdık: Sivri (taş, çivi vs.); sevimli anlamda küçük çocuk; kilitöriks.

Bızık: İdrar; "**Bızık gibi su**": Sıcak su; "**Bızık gibi akıyor**": İnce akıyor (çeşmedeki su).

Bızık: Sidik (**)

Bi: Bir (**)

Bibi: Hala (babanın kız kardeşi).

Bildik: Dometesin küçüğü (lolik anlamına) (tarama sözlüğünde bıldık).

Bile: Birlikte (**)

Billur: Koç, teke, boğa yumurtası (testisi).

Bipirtik: Azıcık.

Bipirtik: Azıcık.

Bobbal: Büyüt (sevimli anlamda); çoğunluk çocuklarla konuşurken kullanılır. "**Bobal adam olasin**": Büyük adam olasin. (*)

Boccik (boçik): Mendilin ya da bohçanın köşesi. "**Bocciğim**": Yanımdan ayrılmayan (iyi anlamda), başımın belası (kötü anlamda); "**Burun boccik**": İlişkilerinde soğuk (kırgın) (tarama sözlüğünde boççik).

Boccik kalasin: Onun bunun mahiyetinde ikinci sınıf adam olasin; kuyruk olmaktan kurtulamayasin.

Boccik: Kuyruksokumu. "**Bocciğini kaldır**": Poponu kaldır; "**Bocciği kırılmış**": Tembelleşmiş; "**Bocciği kaldırdı**": Sıvıştı, havalandı, başkaldırdı, hayvanlarda kaçtı (tarama sözlüğünde boççik).

Bocik: Böceklerin yörede söylenişi (**).

Boğma: Yaşlı ağaçları yenilemek ve yeni filizler meydana getirmek için, yerden belirli bi yükseklikte kesme.

Bokkur: Nisan mayıs aylarında tepesinde kırmızı çiçek açan, uzun sapının içi boş soğanlı bir bitki (*Valeriana*); soğanın ikinci sene ekildiğinde ortasından çıkan beyaz çiçekli borumsu yapısı. "**Bokkur gibi adam**": Kalıbı kıyefeti, görünüşü yerinde; fakat fazla birşeye yaramayan adam;

"Burada bokkur muyuz?": Bostancıbaşı mıyız ?; **"Bokkur gibi durma":** İşe yara; **"Bokkuru çıkmış":** Tohuma kaçmış, yaşı geçmiş. (*)

Borcak: Odunları tutuşturmak için kullanılan otumsu bir bitki (*Jasminium*).

Boş: Diyafram-göğüs boşluğu; bu boşluğa pirinç ve bulgur doldurularak yapılan pilav.

Bozik: Sarı; bozik armudu = bir armut çeşidi, yabani armut.

Böyük: Büyük (**)

Bukağı: Kelepçe

Burma: Bir kişinin odunla çevirmesi diğerinin otu vermesi ile burulmuş, genellikle hayvanların bir öğünde yemesi için hazırlanmış ot demeti.

Buruh: Buruk, bükmek (**)

Buymak: Üşümek

Bügelek: Hayvanlardan ve insanlardan kan emen, iri renkli gözlü bir sinek (*Tabanus*); yapışkan kopmayan; sömüren.

Bük: Dönemeç (yol için); **"..bükü":**..dönemeci.

Büke: Zorlu, güçlü kuvvetli, ormanlık, çalılık

- C -

Cadu: Cadı (**)

Cağ: Genellikle ucu sivrilmiş tahtalardan yapılmış çit (siper).

Canavar: Kurt (sürüye canavar girdi)

Canavar: Kurt (sürüye canavar girdi) (**)

Canik: Canım anlamına sevimli bir hitap (çoğunluk çocuklara, canığım = canım)

Cap: Cevap, karşılık

Capki: Yol kenarlarında bulunan, tohumu siyah çalimsı bir bitki.

Capki çubuğu: Okullarda dayak için kullanılan, adıgeçen bitkiden yapılmış, son derece esnek bir çubuk. (*)

Cappilik: Küçük alkış. (*)

Carut: Ateş küreği.

Cec: Balmumu; "**Cekli bal**": Santrifüje edilmemiş ya da süzülmemiş mumlu (petekli) bal.

Cecim: Küçük ince kilim (**).

Cello: Uzun boylu, (bazen) kaba.

Cenerük: Yeşil erik, caneriği (**).

Cenerük: Yeşil erik, caneriği.

Cenglenmek: Bakır oksitlenmek; bakır kapların oksitlenerek yeşile dönmesi

Ceplik: Bele bağlanarak, kasık arasına sarkıtılmış torba; genellikle kıymetli eşyaların ya da paranın saklandığı kese; emniyet açısından çoğunluk seyahatlerde kullanılır. (*)

Cerhe: Kuşüzümü büyüklüğünde siyah meyveleri olan, geçmişte kumaş boyası olarak kullanılan çalimsı-ağacimsı bir bitki (tarama sözlüğünde cerge). (*)

Cerlemek: Son bir kontrolle birşeyleri toplamak. Genellikle son baharda meyveler ağaçtan toplandıktan sonra, saklı ya da gizli kalanların son bir kontrolle toplanması.

Cezve: Küçük kayı yıldız takımı; kahve çezvesi. (*)

Cıbar: Karasakızdan (kurumuş neftten) beze sürülerek vücudun değişik yerlerine yapıştırılabilen yakı.

Cıbarmak: Kabarmak. Genellikle çubukla dayak atıldığında, vücutta boyuna şişkinlik meydana gelmesi.

Cıbık: Küçük göz; çapaklı göz; trohomlu göz. (tarama sözlüğünde cıbık). (*)

Cıddik: Serçe parmağı; çelimsiz, zayıf insan; az akan su.

Cıgız: Oyunbozan, geçimsiz

Cıkkirik (çıkkirik): Kapı mandalı

Cıldırarak: Parlamak. "**Cıldır cıldır**": Parıl parıl; "**Yüzü cıldır cıldır**": Çok sağlıklı; "**Cıldır cıldır yanıyor**": İyi ışıklandırılmış.

Cılga: Küçük su akıntısı (dereden çok daha küçük su); bazen küçük yol.

Cıllık: Harap

Cıllık: Zayıf, huysuz çocuk

- Cındık:** Pek az; "**Bir cındık al**": Biraz al.
- Cıngır cıngır:** Yepyeni, tertemiz, aydınlık.
- Cıngirik:** Çıngırak.
- Cırcırlık:** Suların süzülerek aktığı küçük çağlayan. (*)
- Cırığe düşmek:** İsale düşmek. "**Cırik**": İsal, geveze; cırik, bazı köylerde idrar yerine kullanılır.
- Cırik:** Cırlayan şey, sestaklidi bir kelime
- Cırtık:** Ufak üzüm salkımı
- Cısır:** Kavak ağacı. (*)
- Cısık:** Sönmeye yüz tutmuş kömür
- Cıttık:** Küçük parmak, cıttık parmak
- Cıvcıvık:** Nisanın yağışlı günlerinde gelişen, boğumlu, hızlı büyüyen, tutunucu bir bitki. (*)
- Cızı (cuzu):** Ağustosböceği
- Cibban:** Yüzü ve vücudu zayıf.
- Cibcibine:** İnanılacak gibi değil (abartma), bu kadar da olmaz. (*)
- Ciciler:** Testisler (çocukları için). (*)
- Cicoz:** Misket.
- Cikmik:** At ya da eşek tekmesi. (*)
- Cikmik:** Tekme
- Cillenmek:** Çimlenmek (tohumların)
- Cirbot:** Tohumu yenen bir çalı; kadın tuzluğu, *Beri beri* (Geşo Köyü'nde yaygın). (*)
- Cittik:** Zayıf
- Coco:** Eşek. (*)
- Coddik:** Sivri. "**Coddığı batırmak**":...yapmak. (*)
- Cottik:** Kuyruk
- Cucugh:** Cıvcıv (çocuklara hitap şekli)
- Cücük:** Küçük, cıvcıv.
- Ç -
- Çağa:** Çocuk.
- Çağıl:** Çakıl.

Çağırıcı: Düğüne davet için kapıları dolaşan hanımlara verilen ad.

Çağırıcı: Düğüne davet için kapıları dolaşan hanımlara verilen ad.

Çalgu: Musiki aleti (**)

Çalgu: Müzik aleti/çalgi aleti (çalgucular geldi) (**).

Çalgucu: Para karşılığı müzik aleti çalan

Çalıp-çığırmak: Eğlenti yapmak (genellikle müzik aletleri eşliğinde).

Çanık: Küçük çanak, toprak kap

Çapki: Siper ya da set olarak kullanılan çok esnek yapılı çalimsı bir bitki.

Çapula: Arkasında üçgen gibi çekme kısmı olan erkek ayakkabısı.

Çaşur (çaşır): Kurutulup hayvan yemi yapılan bir çeşit dağ bitkisi (**).

Çat: Yol kavşağı (**).

Çatı: Yolbaşı, yol ayırımı. (*)

Çebiş: 2 yaşındaki keçi (yavru doğurmamış dişi keçi) (**).

Çedik: Çocuk ayakkabısı

Çeh: Çok

Çekçeki: Çekirge.

Çekneşük: Çok kıvamlı, yapışkan, kopmayan.

Çektirme: Büyük ve küçük baş memeli hayvanları çiftleştirme.

Çelem: Şalgam.

Çemiş: Üzümün kurusu. "**Çemiş gözlü**": Siyah, güzel gözlü.

Çemkürme: Kinayalı laf söyleme, hakeret etme

Çeper: Çalimsı bitkilerden oluşturulmuş bariyer. Bahçe kenarlarına kurumuş çalidan oluşturulan cit.

Çerçi: Gezerek giyim ve mutfak eşyası satan kişi.

Çerhe (çehre): Yüz (**).

Çevlik (çevlük): Suyun döndüğü yer

Çevre: Etrafı sırma işlemeli ipek bez (nişan hediyesi ile birlikte verilir) (**).

- Çezme:** Dokumaya hazır halı ve kilim ipleri.
- Çığırmak:** Çağırmak; gelmesi için haber iletmek; türkü söylemek.
- Çıfıt:** Münafık, içi hasit dolu insan; ara bozucu. "**Çıfıt çarşısı**": İçi kötülük dolu insan. (Çaşut: Eski Türk dillerinde casus)
- Çıkin:** Yiyecek torbası.
- Çılban:** Çıplak (**)
- Çılık:** İnsanda, koyunda ve keçide ayağın iskelet kısmı (daha ziyade baldır kısmı); zayıf ayaklı. "**Çılığını kırdı**": Ayağını baldır kısmından kırdı. (*)
- Çiltik:** Her şeye karışan, geveze kadın; sevimli anlamda küçük kızlara hitap. (*)
- Çindik:** Hayvan tırmıklaması "kedinin çindiklemesi" (**).
- Çirban (çırpan):** Saatine göre suları bahçelere dağıtan görevli.
- Çirmak:** İnce su arki.
- Çirmar:** Sulanacak yerlerde iki ark arasındaki ekili alan.
- Çirmik:** Tırnakcık; tırmık; bir su ayırım yerinden sızan çok küçük su.
- Çirnagh:** Tırnak.
- Çirnaghlamak:** Tırnaklamak.
- Çirtinmak:** İstanbul şivesiyle konuşma ya da o şekilde konuşmaya çalışma. (*)
- Çirtmak:** Yeşil fasulyeyi ayıklamak ve kırmak
- Çitirik:** Gevrek
- Çıyrık:** İp bükme aleti (**).
- Çiçeklik:** Odaların iç duvarlarındaki ahşap raf (**).
- Çiçimama:** Yağmur yağması için yapılacak törende kullanılmak üzere eski bir ceketin ve şapkanın bir sopaya giydirilmesi ile hazırlanmış maket. Bu maket özel bir türküyü (bu maketin arkasına toplanmış kalabalık her evin önüne giderek cicimama ne ister, bu evden, örneğin yağ -duruma göre bulgur, soğan, tuz vs.- ister; hu allahım hu yağmur ver, denilerek) evlerden malzeme toplanır ve bir yerde toplanılarak pilav pişirilir ve topluca yenerek, oldukça yüksek bir yere çıkılıp yağmur duası okunur. Görüntüsü olan; fakat birşeye

yaramayan adam; yağmurda ya da herhangi bir suda sırsıklam olunma.

Çigit: Meyvelerin sert tohumları (erik, badem, kiraz vs. gibi).

Çiğnek: İki küreğin (omuzdaki) üst kısmı; "**Çiğneğini yere getirmek**": Pes ettirmek.

Çillenmek: Bakır oksitlenmek (kaplarda)

Çimlenmek: Yanından yöresinden ufak ufak yemek.

Çimmek (çümmek): Banyo yapmak, yüzmek.

Çir: Sarıeriğin kurusu.

Çirgemek: Bıkmak, usanmak, gına gelmek (hafif anlamda), "**bu yemekten çirgedim**": Yiyi yiye bıktım; tiksинmek (ağır anlamda), "**Bu adamdan çirgedim**": Bu adamdan tiksindim.

Çirot: Değirmenin fışkıran suyunu kesen, kürek şeklinde bir manivela; "**çirodu çekti**": Öldü. (*)

Çobandede: Venüs. (*)

Çokmar: Büyük su gözesi (?) (**)

Çollik: Kolsuz, çolak (aşağalayıcı). (*)

Çor: Hastalık.

Çorlu: Sürekli öksürük.

Çöçelenmek: Oyalanmak, savsaklamak (genellikle çocuklar için); parasız yapılan işlerde oyalanarak zaman yitirmek.

Çöçik: Isırılarak yenen meyvenin (daha çok elmanın) kalan orta kısmı; zayıf çocuk; "**Çöciği kalmış**": Sömürülmüş; binilecek hayvan, çoğunlukla eşek.

Çuşik: Eşek (sevimli anlamda)

Çüçük (çöçik): Isırılarak yenen meyvenin (daha çok elmanın) kalan orta kısmı; zayıf çocuk; "**Çöciği kalmış**": Sömürülmüş

Çümme (çimmek): Yıkanma, banyo yapmak.

- D -

Dabakperen: Yayın grubundan, Fırat-Dicle sisteminde yaşayan, bıyıklı, pulsuz, ağzı çok geniş ve çok kaygan bir balık (*Glyptothorax armeniacus*). (*)

- Dabaz:** Alerjik ödem (urtiker).
- Dad:** Tat, zevk, keyf (**)
- Dad:** Tatmak (**)
- Dadanmak:** Alışmak, müptela olmak (**).
- Dai:** Dayı (**)
- Dal:** İki kürek kemiğinin arası.
- Dalak:** Bal dolu bir çerçeve ya da dilim (çerçevesiz olanlar için) petek. "**Bir dalak bal**": Bir çerçeve bal.
- Dalgı:** Gaflet, dalgınlık hali (**)
- Dali:** Göz takılması (gözüm dali), dalma (**).
- Dangalagoştik:** Tahtravalli. "**Dangalagoştik oynama**": Bir o yandan bir bu yandan taraf tutma; taraf değiştirme; zekice taraflar arasında oynama (tarama sözlüğünde dangalofıştik). (*)
- Danik:** Dana (**)
- Dargun:** Sonbaharda leblebiden küçük, sarı renkli meyveleri olan bir bitki. (*Celtis*)
- Dastacak:** Masuraların (makaraların) bir kelep oluşturmak için 15-20 tanesinin takıldığı merdiven şeklinde, tahtadan yapılmış bir alet. (*)
- Davar:** Sürü (**)
- Davaz:** Kutsiyetli olduğuna inanılan su gözesi (?)
- Debbeldüppel:** Sallapati, yalpalayarak yürüme ya da hesapsız kitapsız konuşma.
- Dee:** Haydi (dee söyle, dee gel ...)
- Dee:** Haydi (dee söyle, dee gel ...) (**).
- Degül:** Değil anlamında kullanılır (**).
- Degül:** Değil anlamında kullanılır.
- Değmek:** Olgunlaşmak (meyvenin).
- Densüz:** Densiz; boş iş. (**)
- Derek:** İçine mutfak eşyası konan, yüksek yapılı, tahtadan yapılmış, kapalı rafli dolap, terek.
- Derhe:** Tarha.
- Derlemek:** Ağaçta son kalan meyvelerin toplanması.

Deyin: Sincap (*Sicurus persica*).

Dıbiz: Kel.

Dıgıdik: Hızlı ve sert yürüme; dörtnala.

Dıgırik: Sağlam, kuvvetli. (*)

Dığarik: Doğum münasabetiyle yapılan kabuller; eş ya da dostun hediye götürmesi (toplu değil bireysel ziyaretler).

Dılplik: Küçük dal. "**Dalım dılpiğim kırıldı**": Mahvoldum.

Dındik: Kuvvetsiz, tembel, yavaş hareketli

Dıngıllanmak: Yuvarlanmak.

Dıngır dıngır: Tamamen boşalmış.

Dıngır: Kafanın derisi; "**Dıngırı göründü**": Baş açıldı, foyası açığa çıktı.

Dıngirik: Gergin (deri vs.)

Dıngilik: Yuvarlak.

Dıppıramak: Damlamak (musluktan, yağmur). (*)

Dıppilik: Dizilmiş damlalar

Dırador: Eğin'de bir köy. "**Burası Dradorun ortası mı?**": Hiç bir kural, yasa, düzen yok mu. İstediyini yapma hakkına mı sahipsin? Dağ başı mı?

Dırlanmak: Dırdır etmek, şikayet etmek (hafif kötü anlamda).

Dırlo: Dangalak, keriz, yeteneksiz. "**Allahın dırlosu**": Hadi oradan, dangalak. (*)

Dırtlamak: Osurmak (sevimli anlamda); "**dırt**": Küçük osuruk

Dızirik: Yoğun olunan an, "**Öğlenin dıziriğinde**": Tam öğle vakti, sıcakta, "**Güneşin dıziriğinde**": Güneşin en sıcak olduğu vakit. (*)

Dibek: Dövme taşı (**).

Dıgır dıgır: Tane tane, olmamış.

Dik: Bilya (dik oynamak)

Dik: Bilya (dik oynamak)

Dıng: Çoğunluk su ile döndürülen, yarma ve buğday yapmaya yarayan dibek. İki tekerleğin arasındaki aks.

Dıva: Dua, niyaz (**)

Divanhane: Kapisız, bir tarafı tümünden açık oturma mekanı (**).

Diyar: Yüz, çehre

Dizleme: Konçlu çorap (**)

Dodik: Koyun, keçi, inek vs.nin paça olarak yenen ayak kısmı; çok defa sadece toynak kısmı. "**Dodiğini çek**": El ya da ayağını çek (iyi anlamda); hayvan adam elini ayağını çek (kötü anlamda).

Dolagh: Atkı, kaşkol (**).

Domuzluk: Taş değirmenlerde, suyun çarkı döndürdüğü, yerdeki boşluğa verilen ad.

Donen: Boya elde edilen yapışkan bir ot. (*)

Donuh: Mahzun, berrak olmayan (**)

Doz doz: Larvası elma ve benzeri ağaçların kökünde zarar yapan, ergini mayıs böceği olarak adlandırılan bir böcek, *Paraphyllo phyllo* (Geşo Köyü'nde yaygın). (*)

Dög: Dövmek (**)

Dönek: Kıvrım, viraj (**)

Döşek: Yatak, yatağın şilte kısmı

Dram: Sert toprak. "**Dram sökmek**": Zorlayarak bir işi yapmak; sert toprağı işlemek. (*)

Dubara ya da dibara: Hileli düzen kurma.

Dübür: Anüs. (*)

Düdü: Küçük kaval

Düdük: Küçük kaval (**)

Düge: İneğin küçüğü (dananın daha büyüğü) (**)

Düğür: Dövmenin çekilmiş.

Düğürçü: Gelinalayı.

Düğürçük: Aşlık (yarma) kırması ve onun ile yapılmış salçalı bir çorba+pilav.

Düğürçük: Kırılmış yarma (**).

Düllüce: Kaval.

Düvür: Evlenen çiftlerin ailelerine verilen ad (**).

Düvürçü: Gelini kız evinden almak için giden kadınlar topluluğu, hınami (**).

- E -

Ebemkuşağı: Gökkuşağı

Efendağa: Gelinlerin büyük kayın biraderi.

Eğın: Sırt, su kabı

Egiş (ergüş ya da egüş): Ateş çekmeye yarayan alet

Eksüketek: Kadın.

Elik: Elde ip eğirmeye yarar iğ

Ellehem: Herhalde (çoğunluk alaycı).

Emegeçmek: İşe yaramak

Emingumin: Yavaş yavaş ve emniyetle bir şeyi yapma. (*)

Emiş: Kene. "**Emiş gibi yapıştı**": Yakama yapıştı; kanımı emdi.
(*)

Emü: Amca.

Engez: Alet.

Enne: Anne

Enük: Köpek yavrusu; çocuk.

Epeği (epeği): Oldukça iyi anlamında (**).

Epeyi: Oldukça

Erdişap: Mart-nisanda açan mavi renkli soğanlı bir bitki (Cia).
(*)

Ergan: İri; iri kemikli adam; akromagalili insan.

Ergübocik: Akrep. (*)

Ergüş (egiş) ya da egüş: Ateş çekicisi (gelberi); bacakları çarpık kadın. (*)

Erünük: Sabunun kullanıldıktan sonra geriye kalan çivik, yumuşak artığı. "**Erünük**": Çelimsiz, veremli. (*)

Erziyan: Anason (?) (**)

Esseh: Gerçek. *)

Eşbabiye: Kayısı.

Eşgun: Dağlarda yetişen ve genellikle sapları yenen ekşi bir bitki (**).

Etehlemek: Bunamak. (*)

Evlek: Sebze ve bahçe ekiminde bir alan birimi.
Ezgetmek: Uzatmak. (*)

- F -

Fal: Üç kollu bir ağaç dalının, sopalarla devrilmesine dayanan bir oyun çeşidi. (*)

Fallamak: Atmak, fırlatmak.

Farime: Vazgeçmek

Farş etmek: Rezil etmek.

Farş olmak: Rezil olmak, kötü yola düşmek.

Fatik: Fatmacık, küçük fatma

Fehimsiz: Anlayışsız, beceriksiz.

Fer: Güç, kuvvet (gözünün feri kalmamış) (**).

Ferik ya da verik: Piliç.

Fıkare: Fukara, fakir olan (**)

Fıldirik: Dönen, döndürücü

Fırfirik: Pervane, dönbaba, yanardöner. "Fırfirik gibi adam": Güvenilmez, yanar döner adam. "Fırfirik gibi giderim": Rüzgar gibi giderim.

Firik: Taşların üst üste dizilmesi ile oynanan oyun, çanak oyunu.

Fışkı: İnsan dışkı.

Fitik: Kura. "Fitik atma": Kura çekme

Fıttıfı ya da füttüfü: Taze söğüt filizinden ilkbaharda yapılan bir düdük (sadece boru şeklinde). "Füttüfü": Zıpçıktı.

Fıttıramak (fıttırmak): Zıplamak, çıldırmak (**)..

Filbagh: Çıplak.

Firgat: Feryat karşılığına kullanılır (**)

Fisge: Gazlı fenerin deposu. İdare lambası. (*)

Fistan: Entari

Fitine gitmek: Karşılığını vermek (kızdıracak şekilde). (*)

Füttüfü ya da fıttıfı: Taze söğüt filizinden ilkbaharda yapılan bir düdük (sadece boru şeklinde). "Füttüfü": Zıpçıktı.

Gaban ya da **kaban**: Dağa çıkan patika.

Gabun (kabun): Su arkının üstü kapanmış bölümü. Betondan yapılmış üstü beton kapaklı mezar (**).

Gaburga: Bol soğan, et ve reyhanlı bulgur pilavı (**).

Gacak(kaçak): Evlerin üst yarım katına verilen isim.

Gagh: Meyve (genellikle elma) kurusu.

Gaghırdak: Kuyruğun küçük parçalar halinde doğranarak kızartılmış hali. (*)

Gagıranç: İbik. "**Gagırancanı kırma**": Haddini bildirme, tepesine vurma; "**Gagırancı düşme**": Yelkenleri indirme.

Gah: Bazen (**).

Gakgoroz (kakoroız): Patlamış mısır(**).

Galagoç: Yoğurtun içine un katılarak elde edilen bulamacın, top top hale getirilerek kurutulmasıyla yapılan bir çeşit tarhana. Kışın ıslatılarak kaynatılır ve ekmeğin üzerine dökülerek yenir.

Galbur (kalbur): Eleğin büyüğü (**).

Gali: "Duruyor" anlamında kullanılır (**).

Galiye: Et ile ayvadan yapılan bir yemek

Gamalak: Şaşırmış; sağdan soldan sıkıştırılma ile bir adamın karar verme yeteneğinin yitirilmesi; kekliklerin sıkıştırılarak uçamaz hale getirilmesi.

Gangren: Tedavisi mümkün olmayacak şekilde çürümüş, canlılığını yitirmiş kısım (**).

Garalu: Zavallı. (*)

Garas: Çömlekten yapılmış, genellikle depo amacıyla kullanılan, ağız kapaklı çok büyük küp. (*)

Gardaşlıg: Kardeş kadar yakın arkadaş anlamında.

Gasser: Çamaşır suyu benzeri temizleme maddesi (gasser deresi) ?

Gavar: Suyun arklardan bahçelere akıtıldığı gedik. "**Gavarı aşağı verdî**": Herşeyi göze aldı; herşeyi bir anda yıktı; herşeyi berbat etti.

Gavcin: Serpantinin bozulmasından meydana gelen, suya geçirimsiz bir toprak çeşidi. Damların yalıtımında kullanılır. "**Gavcin gibi toprak**": İşlenmesi zor, geçirimsiz ve çok defa verimsiz toprak.

Gayğana: Isıtılan dut pekmezinin içine tereyağı katılıp kaynatılması ve üzerine dövülmüş çeviz dökülerek ekmele yenen bir yemek.

Gayğana: Omlet.

Gazel: Kuruyan dökülen yaprak

Gazenne: İnce iplikten seyrek dokunmuş bir çeşit dokuma (peştemal yapılır)

Gebiş getirmek: Eşeklerin yere yatarak toz toprağa bulanacak şekilde debellenmesi; insanın yan gelerek kaygısızca yatması; insanın yatarak keyf yapması.

Gedi: "Gidiyor" anlamında kullanılır (**).

Gedik: Zirvelerin geçit yeri

Gelberü: Kazma gibi kürek; dal çekmeye yarayan çatallı sırık.

Geldiha: İki grup halinde oynanan bir oyun (düğünlerde) (**).

Gendime pilavı: Nohut, beyaz fasulye ve yarmadan yapılan bir pilav çeşidi.

Germencük: El taşının (el dibeğinin) arasındaki ağaç takkoz.

Germine: Hayvanın önünden artan yem. (*)

Geyrek: Kaburga, göğsün yan alt kısmı, serbest kaburgaların ucu.

Ghıldır-ghıldır: Akmak (orta debide akan su); sürekli gelir (para için); çalışmak, dönmek (örneğin değirmen taşı için); sürekli iş (kurulu düzen ya da iş için). Genellikle nitelediği fiilin başına konur (örneğin **ghıldır ghıldır okuyor**: Teklemeden okuyor anlamına vs.).

Gı: Kız ve kadınlara seslenme şekli (**).

Gıcırık atma: Hasetinden sevinme (kötü anlamda); beklemediği bir şeye kavuşmadan dolayı sevinme (iyi anlamda). (*)

Gıcışbıcış olma: Cilveleşme.

Gıcışbıcış: Cilve.

- Gıçco:** Topal (aşağılayıcı) (tarama sözlüğünde gıçuk). (*)
- Giddi** ya da **giggi:** Şeker. (*)
- Giddoz:** Gaga. (*)
- Giddozlamak:** Gagalamak; bir insanı horlama. "**Giddozunu sokmak**": Bir işe yetkili olmadan ya da istenmeden patavasızca girme.
- Gıdım:** Düğüm; "**Gıdım gıdım**": Adım adım.
- Gıdırım:** Kenar. (*)
- Gıdik:** Keçi yavrusu. Oğlak. Küçük, çelimsiz, zayıf adam ya da çocuk (sevimli anlamda).
- Gıdiş (kidiş):** Arkadaş, dost, gıdişim = arkadaşım
- Gıdmır:** Ondüleli kenar; "**Gıdmır tabak**"kenarları lob lob olan tabak; **Gıdmırlı perde:** dibi lob lob olan perde.
- Giggi ya da giddi:** Şeker. (*)
- Gıgıramak:** Acıdan ölmek; tavukların ötmesi.
- Gıgırdiklenmek:** Kendini beğenmek, horozlanmak.
- Gıgırik oturma:** Çömelmeden oturma
- Gıgıriklenmek:** Horozlanmak; "**Gıgıriklenmiş**": Zenginleşmiş.
- Gıkgilik:** Tepe, ağacın tepe kısmı, taşın başı.
- Gıkgizik oturma:** Çömelmek. (*)
- Gılbır:** Küçük soğan ve mercimekten yapılan bir yemek. (*)
- Gıldirik:** Yuvarlak.
- Gıldirılanmak:** Yuvarlanmak.
- Gıldiriklenmek:** Tostoparлак olmak
- Giler:** Testis+penis; "**Giler kabı**": Kasık bağı (suspansör); bazen don. (*)
- Gılık:** Koyun, keçi, deve gibi hayvanların yuvarlak yapılı kuru dışkısı. "**Gılık alırsın**": Havanı alırsın; sadece "**Gılık**": Havanı al.
- Gillez:** İnsanın peklik iken çıkardığı dışkı. "**Gillez bıraktı**": Sorun bıraktı; "**Ortaya bir gillez attı**": Sorun yarattı. (*)
- Gilli-gıcık:** Eğri büğrü iş ya da o işi yaban adam. (*)
- Gına:** Kına (**)

- Gınamak:** Ayıplamak, kınamak (**)
- Gıngırmak:** Harislenmek (para), yoğunlaşmak (iş).
- Gınnik:** Parmakları kısa.
- Gıra:** Karakurşun atan silah.
- Gıralanmak:** Kışkanmak. (*)
- Gıramisa:** 2.5 luk altın (**).
- Gıran gele:** Ocağı söne.
- Gıran girdi:** Ocağı söndü.
- Gırdik:** Eğri salatalık; yaşlı, beli bükülmüş yaşlı insan.
- Gırdık:** Haşlanmış nohut (daha çok leblebi için) (Sosik köyünde kullanılır).
- Gırik:** Kanca, çengel.
- Gırma-Gıcık:** Sıkıntıdan eğilip bükülmek, kıvrılmak.
- Gırnata:** Klarnet.
- Gırtıl:** Sert yapılı bir çeşit ot.
- Gıtma-gıcık:** Aceleye getirme; iki ayağını bir papuca sokma. (*)
- Gıtmi:** Cimri (tarama sözlüğünde gıpti). (*)
- Gıvri:** Kıvrık.
- Girebi:** Bağ bıçağı.
- Gli gli:** Küçük topak; testis torbası (skrotum) içerisindeki testisin bizzat kendisi (tarama sözlüğünde filigili). (*)
- Glorik:** Tesbihböceği; lenf düğümünde oluşan çıban. (*)
- Gnosik:** Yayı. (*)
- Gobbik:** Küçük, tostoporlak şey; genellikle kilo bakımından topluca sevimli küçük çocuk.
- Gobilik:** Şişman, gürbüz çocuk.
- Gocatene:** Kocaman, büyük. (*)
- Goddik (godik):** Kısa
- Godik:** Bodur, cücü, kuyruğu aşağıya dönek tavuk; tahıl ölçme birimi (genellikle değirmende buğday öğütme karşılığı bir tenekeden alınan, çoğunluk 1/40'ı, tahıl).
- Gogan:** Ödem; yumruk büyüklüğündeki taş (genellikle atmak için); "Başı gogan gibi şişti": Kafasında darbeden yumru oluştu; "Gogan fırlattı": Taş attı.

Goggo: Yumurta (genellikle çocuklara hitaben).

Goggoz: Tavuğun gagası. (*)

Goginç: Sarıbenekli semender (Salamandra salamandra semonovi). "**Yılana ağı veren goginç**": Fitne veren ya da başka birinin gikrini olumsuz olarak bozan kişi; "**Goginç yüzlü**": Gözleri pörtlemiş adam. (*)

Goguk: Kabadayı, külhanbeyi.

Golanpaldon: Eşeklerin palanını bağlayan bir kemer; uğurbağı(*)

Gollik: Başparmağın yüzük ve işaret parmağı arasından çıkarılarak yapılan çirkin işaret (kötü anlamda). "**Gollik almak**": Havasını almak, boşa çalışmak; "**Gollik sallamak**": Kızdırmak. (*)

Gollo = kollo: Büyük köpek, iri penis, kaba (vücut bakımından) erkek. "**Golloyu almak**": Havasını almak (oldukça ağır hitap); "**Golloyu göstermek**": Haddini bildirmek; "**Golloyu yemek**": Kazık yemek, kaybetmek. (*)

Gordik: Gamze, çukur. (*)

Gorgoç olma: Felç olma, romatizmaya bağlı olarak üyelerin işlevini yitirmesi. **Gorgoç:** Felç; **Gorgoç olasin:** Elin ayağın tutmaya (beddua). (*)

Gortik = Kortik: Küçük çukur. (*)

Gorugh: Ham üzüm.

Gosbador: Kabadayı. (*)

Goştik: Pekmez (üzüm ya da dut) ile çevizden yapılmış, 3-4 cm. kalınlığına, yumuşak, uzun süre saklanabilir, genellikle kışın yenilen bir tatlı çeşidi. "**Goştığım ya da Goştik**"(iyi anlamda kullanılır): Güzelim, tatlım.

Gottik: Bodur, cücü (kötü anlamda); "**Gottığım**"güzel çocuğum (iyi anlamda).

Govalanmak ya da kovalanmak: Övünmek; "**Govmak**": Övmek.

Goz: Çeviz

Göbek: Genel anlamda mantar; özel anlamda çasır bitkisinin kökünde çıkan, son derece lezzetli, ızgara yapılarak yenilen bir mantar. "**Göbek çıktı**": Ocağı söndü; evi yıkıldı.

Göbelek: Mantar.

Göççek: Taze

Göden: Kimyon, köfte baharı, karabiber, tuz ve bol döğölmüş sarmısağın kaburga üzerinden hazırlanmış kıyma ile 2-3 boyunca karıştırılması ve daha sonra bez torbalar 2,"cm. kalınlığında levhalar halinde döldurularak, 8-10 gün serin bir yerde kurutulması ile elde edilen bir sucuk türü. Yumurtayla, peynirle kızartılarak ya da sade yenir. (*)

Göğermek: Yeşermek.

Gömbe: Börek.

Gömeş: Kapı kilidi. (*)

Gömü: Define,

Gön: Kösele. "Yüzü gön tutmuş": Utanmaz

Göre: Evliliğın ilk gecesini izleyen gün, eşin dostun takılarını taktığı, hediyelerini verdiği, hediyelerin ortadaki bir kadın tarafından ilan edildiğı bir merasim. (*)

Götirin sakızı: Adaçayı benzeri bir bitkinin kökünden elde edilen, kahverengi, sütlü, kenger sakızına benzer bir sakız (Geşo Köyü'de yaygın). (*)

Götürge: Değirmen taşını kaldıran kaldıraç

Gövnemek: Aşırı kızarmak

Gövrme: Erkek tarafınan kız tarafına verdiği hediyeler.

Göze: Suyun kaynağı; bir şeyin merkezi ya da bol olarak bulunduğu yer.

Gubur: Tüvalet çukuru (**).

Gukgulik (gıkgılık): Ağacın veya taşın en yüksek yeri, dağın zirvesi

Gulik: Kulak arasına örölen iki küçük saç

Gullik: Sağır. "Gullim": Tepkisiz (aşağılayıcı bir ifade). (*)

Gumbik: Yumruk; bazen kambur (kumbik).

Gundik: Yığın, top; ziynet eşyalarının saklandığı kese, torba, bohça; atılan iri balgam. (*)

Gurd: Kulukçaya gelmiş tavuk

Gurda gelme: Kulukçaya gelme (tavukta); kızana gelme (insanda, genellikle bayanlarda).

Gurdik: Eşelemek (?).

Gurdiklemek: Kurcalamak, eşelemek. "**Gurdikleğe gurdikleğe**": Kurcalaya kurcalaya, eşeleğe eşeleğe (bir sorunu ya da bir ihtilafı kurcalamak anlamına).

Guris: Kesilmiş ya da küçük kulaklı.

Guşhane: Tencere.

Guymagh: Süt ve pirinçunundan yapılmış tatlı bir mahallebi çeşidi

Guzici: Kavrulmuş kıyma.

Guzik ya da kuzik: Sırtı hafifce kamburlaşmış. "**Guziği çıkmış**": Sırtı hafifce bükülmüş.

Güççük: Küçük (**)

Güldür güldür: Akmak (bol debiyle, çağılayan gibi sesli); şans yaver gitmek (kağıt oyunlarında); geliri olağan üstü olmak (para girdisi iyi olmak).

Gülengü: Kokulu gül kurusu + dövülmüş cevizin pekmeze karıştırılması ile elde edilen bir yemek; ekmekle yenir.

Güman: Ümit, umut (**).

Güvegü: Güvey (**)

- H -

Hab yapma: Süt ya da sıvıları birleştirme (haz çubuğuyla); burnundaki sümükleri top top yapma. (*)

Hab: Süt imcesi, komşular arasında sütleri toplama.

Hahut (halhut): Güvensiz, eski, çürük

Halbur: Elek.

Halek: Elmanın kötüsü. (*)

Halhut (hahut): Güvensiz, eski, çürük

Hamma: Yenge

Hamşor: Olgunlaşmamış, ekşi (meyve için); kafayı bulacak kadar içilmeyen içkinin verdiği rahavet; sabahın mahmurluğu.

Hanger: İyi yıkanmadığı için kalan ve çıkması zor olan leke.

Haniyeydi: Keşke öyle olsaydı.

Haraba: Yıkıntı (**)

Harar: Büyük çuval (**).

Harfane (herfene): Herkes kendi yiyeceğini getirmek sureti ile kırdaki yapılan bir eğlence

Harhur: Kargaşa, kavga, kaos.

Harlanmak: Ateşin kor haline geçerken hali.

Harmine, hamma ya da **hammik:** Yenge.

Haro: Obur. (*)

Hart: Su arkı, su yolu (**).

Hasek: Hastalıklı yorgun adam; kendi başına mecali olmayan.

Haviklemek: Parlaklığı gitmek, donuklaşmak. "**Yüzünün havı kaçmış**": Kötülemiş donuklaşmış (insan için); "**Hayvanın(ayvanın) havı**": Ayvanın tüyünün oluşturduğu donukluk.

Hayıflanmak: Acımak; "**Hayıf oldu**": Telef oldu.

Haz ya da hab çubuğu: Süt ölçümünde kullanılan üzeri işaretlerle çubuk. (*)

Haz yapma: Suyu adelet ölçüleri içinde bölme. (*)

Haz: Su dağıtımı. (*)

He: Evet

Hedik: Buğday haşlaması; çocukların ilk dişini çıkardığı zaman başına haşlanmış buğday dökülerek yapılan tören.

Hekat (Hekeet): Hikayet

Hekeet: Hikaye (hekeet anlatmak)

Hele ki: Allahtan ki.

Hemdert: Dert ortağı, vefalı arkadaş, sırdaş.

Henek: Şaka.

Her: Yıldız (**)

Herfene: Piknik.

Herg: Sürülmüş toprak (**).

Herif: Er kişi, erkek (**)

Herme: Çok pişmiş (Hermelenmiş yemek) (**).

Herslenmek: Kızmaz, hırslanmak (**).

Hessi: Dişbudak. (*)

Hevenk: Kışlık meyvelerin bir ipe ya da oduna dizilerek tavandan asılmak suretiyle saklandığı toplu küme.

Heyiklemek: Dalarak dinlenmek, içi gitmek.

Hezan: Yontulmamış kalas

Hibilik: Geceleri insanın üzerine oturarak, onları hareketsiz hale getiren (kan durmasına ya da organ uyuşmasına), bazen de ölmesine neden olan, kediden büyük, köpekten küçük bir hayvan. "**Hibilik çöktü**": Uyuştum, uyku bastı, tembelleştim.

Hıc: Kum + çakıl (agregat); suların getirdiği kum + çakıl.

Hıcırık: Astım gibi göğsün şişmesi.

Hıcık ya da ghıcık: Dutun olgunlaşmamış yeşil hali. (*)

Hıcık: Balgam.

Hıdik: Kuşku, zan

Hıldırık: Tekerlek.

Hıldır atma: Pekmez yapma şekli. (*)

Hılez: Zayıf. "**Hılezik**": Çelimsiz, zavallı. (*)

Hılorik ya da ghılorik: Lenf iltahaplanması.

Hılorik: Bir ot çeşidi.

Hınami: Duvür

Hındik: Sümük.

Hınhın: Genizden konuşan.

Hınık: Burundan konuşan.

Hıntsan ya da hınzan ya da hinzan: Bağlardaki yaz evi.

Hınzan ya da hınzan ya da hıntsan: Bağlardaki yaz evi.

Hınzik şeker: Değişik renklere boyanmış, yuvarlak, iri mercimek büyüklüğündeki şekerler. (*)

Hır-hışık: Çerçöp.

Hıram açma: Çitlerde yolak (yol) açma. (*)

Hıram: Bir bağ çalı. "**Kıçına bir hıram çalı bağlama**": Bir sorun daha ekleme.

Hıram: Deste, tarla ve bahçe gibi yerlerin kapısı

Hırankeşan: Kavga, gürültü

Hırhış olma: Ezilip, parçalanma.

Hırıççı: Hırdavatçı (eskici).

Hırık: Eski ayakkabı.

Hırık: İşe yaramaz

Hırlıhotik: Belalı, kavgacı, geçimsiz, umulmadık hareketleri olan adam. (*)

Hırsız arazi: Engabeli; ancak görünüşte küçük görünen, içine girdiğin zaman birçok bölmeden oluştuğu anlaşılan arazi (Geşo Köyü'nde yaygın). (*)

Hırtik: Gırtlak.

Hışırık: Kuru şeyler

Hışırık: Mociğin üzerinde, dürtmeden eşiği sesle (koşullandırılmış refleksle) harekete geçiren halka(lar). (*)

Hışık: Kurutulmuş yeşil fasulye. "**Hışığı çıkmış**": Çok yorulmuş; "**Hışık gibi olmuş**": Lime lime olmuş, parça parça olmuş; kurutulmuş şey.

Hıvık: Deli densiz konuşan, herkesi güldüren, tutarsız adam.

Hıyarkesen: Danaburnu

Hızan: Nekes, cimri

Hınzan ya da **hıntsan** ya da **hınzan:** Bağlardaki yaz evi.

Hogho: Hortlak. "**Hogho mu gördün ?**": Hortlak mı gördün ?; "**Hogho mu var**": Ne var neden korkuyorsun ?

Hoghololo: Hortlak (alaylı anlamda).

Horata: Söz, laf

Hordiklemek: Kötülemek, rahatsız etmek; gagalamak. (*)

Hort: Öksüz.

Hortik kalasın: Öksüz kalasın

Hortik: Öksüz

Hoşırık: Çocukların başındaki konuk.

Hoşlamak: Toslamak. (*)

Hotar: Geniş otlak (?)

Hottik (hortik): Zehir. "**Hottiklenmek**": Zıkkımlanmak, ziftlenmek; "**Hottik ye**": Afiyet olsun (iyi anlamda), zehir ye (kötü anlamda). (*)

Hova gelmek: Kızana gelmek (genellikle hayvanlarda); eşeysel olarak azgınlık göstermek (insanlarda).

Hovlamak: Azgınlıkla, bilinçsizce bir yere saldırırcasına girmek (genellikle hayvanlar için).

Hovu çökmek: Eşeysel arzuları bastırılmış olmak; kızdıktan sonra sakinleşmek.

Hozan: Gayri münbit, verimsiz yer, susuz tarla

Humarcık: Bezden yapılmış, gözü ve ağzı sabit kalemle ya da sulandırılmış kurumla boyanmış, içi saman ya da bez dolu oyuncak bebek; komik adam; döneke adam; t şeklindeki bir sopaya giydirilmiş şapkalı çeketli korkuluk.

- I -

İbik: İbrahim'in sevimli kısa adı.

İhin: İşte; demedim mi ?. "İhin ihin": Gördün mü ? Bak bak!

İrihtim: Yollaraki, damlardaki ve sofalardaki toprağa çakılan küçük taş.

İssot: Biber (genellikle toz)

İşek: Sidik

İtmirından gıtmırına: Tam ayrıntısıyla. (*)

- I -

İbob-isak: Geceleri öten küçük baykuş (*Otus scdps*). (*)

İlimiş: Rengi sararmış, uçuk benizli, veremli

İllorik: ?

İngosorik: Cevizlik. (*)

İngo: Uzun adam. (*)

İnnap: İğde.

İsdeyci: Kız istemeye gidenlere verilen isim (**)

İsim + ik: Küçüklük ve sevimlilik son eki.(mustafa = **mistik**, ali

= alik, mehmet = **memik**, fatma = **fatik** vs.).

İskemle: Sandalye.

İssodunu: Tozbiber.

İssot: Biber. Ağzına issod koyma: Genellikle terbiyesiz sözler söyleyen çocuklara ağızına acı biber koyarım şeklinde hafif yollu tehdit.

İşarat: Çirkin.

İşlik: İç çamaşırı

- K -

Kaban ya da gaban: Yüksek dağlardaki basamaklı yol, geçit, patika yol.

Kabun (gabun): Su arkının üstü kapanmış bölümü. Betondan yapılmış üstü beton kapaklı mezar (**).

Kacak: Evde kullanılan eşyaların bazılarına verilen ad (kab-kacak)

Kadamak: İliştirmek

Kah (gah): Elma, armut kurusu

Kakkoroz (gaggoroz): Mısır

Kakut: Kekik.

Kalik: Kundura, hayvanlarda toynak. "**Kaligi suya vermek**": Boğulmak. (*)

Kam: Çivi.

Kan-kaşağusu: Yaramaz (çocuk); fitneci-kışkırtıcı adam. (*)

Kanatlı: Çift kapulu.

Kanazlamak: Sıyrık yapmak (deride), küçük kertik yapmak (kuru ve yaş ağaçta). (*)

Kancık (gancık): "Dişi" yerine kullanılan sözcük (kancık eşek)

Kapak: Dut ve benzer ağaçların, boğulduktan (iri ağaç yenilensin diye yerden bir iki metre yüksekten kesilip, filizlerin meydana gelmesini sağlamak için yapılan işlem) sonra , bir iki yıllık filizlerin gövdeden kolay ayrılır dip kısmı.

Karpın: Bir cins toprak

Kasmagh: Yutturmak.

Kaş (ya da gaş): Yüksek seki

Kat (Gat): Kız tarafının oğlan tarafına götürdüğü giysi takımına verilen ad.

Kavaltak: Aralık bırakılarak, gevşek yerleştirme.

Kavara: Yellenme

Kef tutmak: Mantarlaşmak, barlanmak. "**Konuşmaktan ağzı keftuttu**": Çok konuştu; konuşmaktan ağzının yanları köpüklendi.

Kegürlegen: Yanlarında sapları olan büyük bakır süzgeç. (*)

Kehle: Bit.

Kelgür: Metal süzgeç.

Kellek: Hayvan derisinden (genellikle koyun ve keçi) yapılmış tulumların içine hava doldurularak, 30-40 tanesinin sırtırlarla birbirine bağlanması ile elde edilen bir nehir taşıtı. (*)

Kenger: Dikenli dağ bitkisi (yemeği yapılır)

Kennahi kennahi: Kinayeli kinayeli konuşma (kötü anlamda).

Kepenek: Kelebek (daha ziyade gece keleşeği). "**Etrafımda kepenek gibi dolaşıyor**": Bir çıkar bulabilmek için etrafımda dört dönüyor; bazen iyi anlamda iyi hizmet veriyor.

Keprin: Gavcin, serpantin. Su geçirmesin diye damlara dökülen mavimsi toprak. (Geşo Köyü'nde yaygın). (*)

Kergür: Bakırdan yapılmış köpük almak için kullanılan alet

Kerme: Yaranın kabuğu.

Kes: Mavi çiçekleri olan bir geven türü (Geşo Köyü'nde yaygın). (*)

Kesilim: Değerli (çok defa alaylı anlamda). Örneğin, "**Kesilim elbise yandı**" (iyi anlamda çok değerli elbise yandı; alaylı anlamda eski püskü elbise yandı).

Kesmük: Atların yemini yedikten sonra beğenmeyerek torbada bıraktığı bitki kısmı; harman atıkları. Berbat yemek.

Keşgür: Fakirlerin para toplama kabı. (*)

Keven: Geven, dikenli bir ot (**)

Keveşe: Deli densiz konuşan, iş yapmayan, savsaklayan adam.

Keyveni: Kadın aşçı.

Kıbırt: Dometes, erik vs. gibi sebze ve meyvelerin yenebilir; fakat civik hali. "**Lıbırtı Çıkmak**": Çok yorulmak.

Kıççan: Uzun olarak açılmış ekmeklerin uzun süre bozulmadan saklanması için, demirlere geçirilerek ya da tellere asılarak saklandığı, genelde tavandan asılı bir düzenek.

Kıdış (gıdış): Arkadaş, dost

Kıghırık: Kuru, kronik öksürük (İaranjit ya da faranjit); "**Kıghırıklü ya da kıghırıklı**": Öksürüklü, kötü anlamda illetli. (*)

Kindik: Üzüm salkımının bir lobu

Kıpılık: Küçük uygun, 'kıpılık bir ev': Küçük; fakat uygun.

Kıranklamak: Özel bir çekiçle, değirmen taşını ya da taşları yontmak, düzeltmek. (*)

Kırçık: Paçavra; "**Yaş kırçık gibi yere yapışmak**": Çok yorgun olmak ya da halsiz insan.

Kırman: Kirman, ip eğirme aleti

Kırtın: Çiçek bozuğu. (*)

Kırtık: Pürtüklü; testerenin dişleri gibi çentikli; pürüzlü iş.

Kırtiklemek: Çarpmak (haksız yere menfaat elde etmek).

Kırzı: Yemeği yapılan bir çeşit ot

Kısır: Şey, nesne; çepteki kuruyemiş.

Kısırlanmak ya da kısırdiklenmek: Oyalanmak, işi safsaklamak (genellikle paralı işlerde).

Kısnik: Yanık tatlı

Kıtmik: Küçücük ağaç dalı.

Kile: Tahılları ölçmeye yarayan ölçü kabı

Kiriş: Baharda yetişen bir çeşit dağ bitkisi.

Kirkit: Halı örerken imlekleri dövmek için kullanılan taraklı alet

Kirliçıkın: Umulmadık, açığa çıkmamış serveti olan.

Kis: Tohumu atıldığı zaman insanın üzerine yapışan bitkilere verilen ad; tümör.

Kolik: Boynuzsuz (keçi, koyun vs.); başı sıkarak eşarp bağlama.

- Kollo = gollo:** Büyük köpek, iri penis, kaba (vücut bakımından) erkek. "**Golloyu almak**": Havasını almak (oldukça ağır hitap); "**Golloyu göstermek**": Heddini bildirmek; "**Golloyu yemek**": Kazık yemek, kaybetmek.
- Kolsuzdede:** Venüs (?). (*)
- Kopilik:** Canlı olan her şeyin gelişmekte olan küçüğü için kullanılmakta olan bir sıfat. (*)
- Kor dolma:** Dolma yaprağı parçacıklarının bulgur veya pirinç ile pişirildiği yemek.
- Koristan:** Ermeni mezarlığı. "**Koristana dönmüş**": Bakımsızlıktan kelleşmiş bahçe. (*)
- Kortik = Gortik:** Küçük çukur
- Kos:** İdrar. (*)
- Koslu:** Sidikli (kötü anlamda). (*)
- Kosotlamak:** Gerileme, kötüleme (ağaç ve sebzeler için) (Geşo Köyü'nde yaygın). (*)
- Kotoş:** Şişko ve sevimli
- Kova (gova) getirmek:** Teşvik etmek, daha çok kışkırtmak, gaz vermek
- Kovalmak ya da govalmak:** Övünmek.
- Kovut (Govut):** Yağda kavrulmuş un.
- Kozik:** Kambur
- Köççek:** Taze, göçek
- Köpüş:** Tokaç.
- Köpüşlemek:** Tokaşlamak; ağzının payını vermek.
- Kösevu:** Yarı yanarak, yanma gücünü yitirmiş, kararmış odun ya da kömür. "**Kösevu gibi**": Kapkara kesmiş; zenci (çok defa Arap); "**Yüzü kösevu tutmuş**": Utanma duygusunu yitirmiş.
- Kumbik:** Kambur. "**Kumbigi çıkmış**": Yaşlanmış.
- Kundik (gundik):** Gizli çıkın.
- Kurdik:** Güneşten korunmak için beyaz bezden yapılmış kollu, kısa, astarsız ve cepsiz ceket, kirmen.
- Kurik:** Eşek, deve vs.nin yavrusu. "**Kurik atmak**": Çocuk düşürmek, istifra etmek.

Kusik: Köpek yavrusu. (*)

Kuzik ya da guzik: Sırtı hafifce kamburlaşmış. "**Guziği çıkmış**": Sırtı hafifce bükülmüş.

Kuzukulağı: Dağ ve kırlarda yetişen küçük yaprakları yenilen eksi bir bitki.

Külbastı: Ateşte pişirilen bol soğanlı köfte

Külbe: Küçük kazma.

Külek: Ahşap tas.

Külfet: Bakılmakla yükümlü olunan ev efradı. "**Beş külfetim var**": Bakmakla yükümlü olduğum adam sayısı beş.

Külünk: Taş delmede kullanılan çelik çubuk, büyük murç

Küncü: Susam (?)

Künk: Toprak boru (içme suyu için döşenir)

Künnük (günnük): Daha çok mevlitlerde ateşe atılarak kokusundan yararlanılan bir madde.

Küskü: Kaldıraç, manivela; "**Küskülemek**": Yüksek sesle geçirmek.

Küze: Testi. (*)

- L -

Labbik: Gevşek, yavan, vurdumduymaz adam. "**Labbik labbik konuşma**": Yayvan yayvan konuşma; "**Labbik labbik yürüme**": Uyuşuk uyuşuk yürüme.

Laden: Propolis (arıların yuvadaki delikleri tıkamak için tomurcuklardan toplayıp hazırladığı kokulu bir mum). (*)

Lağlanmak: Alay etmek, eğlenmek.

Lahma: Az; "**Bir lahma**": Biraz. (*)

Lallik: Gevşek ve vurdumduymaz adam; biraz aptal; yayvan, düzümsü

Lambik: Bıçağın kopmuş ucu. (*)

Lap: Yavaş, ayak, bir organın az çok yuvarlaklaşması

Latik: Pistilin kalıncası

- Lauk:** Peygamberdevesi (Gešo Köyü'de yaygın). (*)
- Le:** Nakaratta türkünün ahengini tamamlayan söz
- Lecek:** Baş örtüsü
- Leçek:** Baş örtüsü (çok defa kenarları el yapması motifler taşıyan yazma).
- Leke:** Eritilmiş tereyağının tortusu.
- Lenger:** Büyük yayvan bakır kap.
- Lertik:** Ezik
- Lesbig:** Çelem (şalgam) + bulgur + soğaraç (kavrulmuş soğan)'dan yapılan yemek.
- Levlaz:** Kuru fasulye
- Leyli:** Nakaratta türkünün ahengini tamamlayan söz
- Leyvaz:** Yeşil fasulye.
- Liğa:** Mil (çamur).
- Lııırdık:** Hak edilmeden elde etme
- Lobbik (Iopbik):** Şişman. "**Lobbik tut**": İri, loblu, çekirdekli (aşısız) dut; şişman, ağır, tepkisiz adam.
- Loğ:** Damlardaki gavcininin (bir çeşit toprağın), su geçirgenliğini önlemek yuvarlanarak sıkıştırılmasını sağlayan silindirik bir taş.
- Loğdut:** Loğ taşının çekilmesini, yuvarlanmasını sağlayan, taşın baş taraflarındaki çukurlara giren, tahtadan yapılmış V şeklindeki bir alet.
- Loğlamak:** Damlardaki gavcin denen toprağı loğ denen taşla sıkıştırma eylemi; "**Loğu kaçırmak**": Birden bire büyük bir hata yapmak, ölçüyü kaçırmak.
- Lolik:** Loblu domatesin olgunlaşmamış (yeşil) hali; yabani domatesin ise (ceviz gibi, lobsuz olan) kırmızı hali.
- Lolikiçi:** Lolik ezmesi + bulgurdan yapılan bir yemek.
- Lordi:** Salyangoz; "**Lordi gibi**": Genellikle gözü çıkık adam; işe yaramayan her zaman yorgun gibi adam.
- Löbe:** Çocuk boku. (*)
- Lök:** Dutun havanda çevizle birlikte döğölmüş, helva haline getirilmiş şekli. "**Lök gibi oturdu**": Ağır geldi (yemekte); çok zoruma geldi (işte); ağır bir kazık yeme.

Lülük: Akciğerin bronşları. "**Lülüğüne kadar yedim**": Sonuna kadar akciğeri yedim.

- M -

Madırğa: Dikdörtgen şeklinde, normal çekiçten büyük, varyozdan küçük çekiç.

Mag: Ahır.

Mağ: Binalarda bir gözlük (odalık) mekan.

Mağbeyn: Evlerdeki misafir ağırlanan büyük oda "**Mağbeyn odası**". Mağ: Evin bölümü, **beyn:** efendi bey anlamında.

Mağma: Küle gömülmüş ateş parçaları, ateş, köz

Mahana: Bahane.

Makguf: Vakıf.

Makkat: Odalarda oturma sediri üst örtüsü.

Malez: Dut ve üzüm şirasının kaynatılması ile elde edilen kıvamlı sıvı. "**Malezleşmek**": Sırnaşmak, "**Malezlemek**": Bitap düşmek, "**Malez gibi yayılmak**": Yorgunluktan yere serilmek.

Malga: Suyun, sulama için değişik miktarlara bölünmüş tarzı.
(*)

Malgalamak: Suyu bir bahçede ya da tarlada sulama amacıyla uygun bir şekilde araziye taksim etmek. (*)

Mannanmak: Peynir ve bazen ekmeğin mantarlaşması, küflenmesi. (*)

Mantini: Gelinin giydiği çarşafın yapıldığı kıymetli bir kumaş

Manusa: Eğin'de kuyularda dokunan ve boyanan (çoğunluk mavi renke, boyuna çizgili) bir çeşit bez (gazenne benzeri)

Mapus: Hapis.

Mapushane: Hapishane.

Marhama: Yüz havlusu.

Marsık: Yanmış odun.

Masat: Bıçak bileyleme aleti.

Masura: Makara.

Masurik: Kuşburnu. (*)

Maya oku: Çatı altına konan kalın ağaçlar. (*)

Mazük: Sarmak için üstüne ip ve iplik kelepleri takılan alet

Memik: Mehmedin sevimli hitap şekli (genellikle küçüklerle)

Mer: Kıymık; mer battı = kıymık battı. (*)

Merek: Mergi, otluk, saman, ot gibi hayvan yemi konulan yer

Mertek: Damlarda toprağın altına dizilen çoğunluk dut ağacından
yanılmış odunlar; mezara konan odunlar

Meşük: Sabunun kullanılamayacak adar küçükler ek arta kalmış
hali. "Meşük": Ufak tefek, çelimsiz (genellikle kadın için). (*)

Metelis: Kuşları avlamak için yapılmış; içinde beklenen küçük
kulübe. (*)

Mezelemek: Bir şeyi bıktırıncaya kadar sözle üstelemek (kötü
anlamda).

Mıcırık: Kıvılcım. "Mıcırık verme": Bir olay alevlendirme (kötü
anlamda).

Mıgır mıgır: Çok kalabalık, omuz omuzu söküyor. (*)

Mıgrik: Bir armut çeşidi. (*)

Mındik: Küçük. (*)

Mırmırık: Becerikli, hareketli

Mızgı: Huysuz

Mişmiş: Kayısı. (*)

Mitil: Çarşaf kaplanmamış yorgan.

Mocik: Eşegin dürtmeye yarayan ucu çivili modul. (*)

Mociklemek: Modullama (eşegi), teşvik etme, harekete geçirme
(insanı).

Mol: Ağıcın ilk sürgünü (genellikle budandıktan ya da
boğulduktan sonra).

Mollamak: Sürgün vermek; bir derdin depreşmesi.

Mormorik: Böğürtlen.

Moşaba: Saplı metal su içeceği (maşrapa)

Möhkem: Sağlam, kuvvetli, muhkem (**)

Mukguf: Vakıf, bilen

Mukuf olmak: Fark etmek (görmek), haberdar olmak, anlamak.

Mukuf: Fark.

Mumbar: Bağırsak içine bulgur, pirinç doldurulup yapılan yemek.

Musandera: Araya yapılan bölme

Muştulama: Müjdeleme

Muz: Değirmencinin hakkı olan buğday. (*)

-N-

Nalın göğşe gele: Ayakların göğşe döne, sırt üstü olma hali (bir beddua)

Narık: Ağız testreli bıçak, küçük bıçkı.

Nedem: "Ne yapayım" anlamında bir sözcük.

Nekes: Cimri

Nezelmek: Kumaş için zayıflamak, tel tel olmak.

Nezük: İp çilelerinin sarılmak üzere geçirildiği tahta dolap; kibar.

Noldi: Ne oldu? (**)

- O -

Oğunmak: Kıvrınarak ağlanmak,

Oricik (orcik): Dut ya da üzüm malezinden ve çevizden yapılan sucuk.

Oşık: Köpek.

Otarmak: Otlatmak.

- Ö -

Öğünmek: Övünmek (**)

Ölbe: Ölçek, 20 kilo buğday alan saçtan yapılmış ölçü kabı

Örek: Çocukları beşikte bağlamak için kullanılan bir eşya

Ösgemek: Özlemek, arzu etmek (**)

Öylelik: Yolluk, öylemde yemek üzere hazırlanan yemek

Öcölölö: Şeytan, garabet; öcölölö görmüş gibi = şeytan görmüş gibi.

Ökenmek: Birinin diğerinin konuşmasını alaycı bir şekilde, yüzüne karşı, genellikle kızgınlıkla taklit etmesi.

Ölbe: Ölçeğin büyüğü (tenekeden biraz büyük bir kap).

Ölçek: Godiğin büyüğü.

Ötürmek ya da ötürüğe düşmek: İshal olmak.

- P-

Paçugh (paçuk): Peksimet; "**Paçugh gibi**": Yağsız (pilavda).

Pağaç ya da paaç: İyi mayalanmamış hamurdan yapılan ya da pişirildikten sonra iyi kurutulmamış, ıslandığı zaman parça parça dökülen ekmeğin niteliği.

Pağar: Çeşme. (*)

Palavar: Ahır penceresi üzerindeki kafes.

Pallik yessiri olmak: Başkası için kendisini heder etmek.

Par yapmak: Sekiz on kadar pamuk ipliğini bir demet haline getirmek. (*)

Par: Sekiz on ipliğin (genellikle pamuk iplik) hafifce bükülerek oluşturduğu demet.

Pardik: Fırınlarda tuğla zemini silmek için, ıslatılarak kullanılan büyük paçavra. "**Pardik suyu**": Pardiğin temizlenmesi için su dolu varile sokularak yıkandıktan sonra, varildeki kırmızı renge dönen su; kötü kaynatılmış, donuk renkli çay suyu (negatif anlamda).

Part: İşkembe, iri karın. "**Partı deşildi**": Geberdi, çatladı, foyası ortaya çıktı; "**Partını şişirdi**": Kötü anlamda doydu; rüşvet yedi. "**Partı yere geldi**": Erkek için düzüldü.

Paş: Sebze bahçelerinde açılan çizgilerin (çukurların) ya da dut ağaçlarının altındaki göletlerin civarındaki yüksek kısımlara verilen ad.

Patırlık: Mürüver ağacının delikli gövdesin kullanarak, bir sopayla itilen iki tıkaçın arasındaki havanın sıkışmasıyla ses çıkaran bir oyuncak. Vurulduğu zaman patlayan zarımsı tohumu olan bir bitki. (*)

Payam: Badem.

Peg: Çöplerin atıldığı arsa, yer.

Pek: Sıkı (pekleme: sıkılamak/sıkıştırmak)

Pelensek: "**Pelensek düşmek**": Yorgun düşmek, mecali kalmamak, "**Diline pelensek etmek**": Diline dolamak.

Pelit: Dut şirasından ve bazen cevizden elde edilen 2-3 cm. kalınlığında yarı kıvamlı tatlı bir yiyecek; meşe tohumu.

Pengeşe: Mentеше.

Perek: Tenha. (*)

Perkimek: Suyunu kaybetmiş olmak (perkimiş), kerpiğin perkimesi

Peş: Etek.

Peşgir: Havlu.

Peşgun tahtası: Hamur açma tahtası.

Peyg: Kapak gibi kullanılan yassı kaya parçası.

Peynirotu: Karahindiba (*Taraksakum*). (*)

Pezük: Yeni filizlenen meyve, sebze fidesi (?)

Pıghırık: Yaş, kronik öksürük (bronşit); "**Pıghırıklü**": Yaşlı, tükenmiş adam. (*)

Pıhırık: Baca içi.

Pımpışık: Yumuşak (yatakta), beyaz, etine dolgun kadın

Pırlılık: Alev; "**Pırlılık gibi**": Çok seri adam.

Pırtık: Kırıntı, parça.

Pıs: Tohumun içinin boş olması. "**Pıs Çıkmak**": Tohumun içinin boş çıkması, insan için beklenileni vermemesi, herhangi bir şeyden sonuç çıkmaması.

Pısırık: Çekingen.

Pısık: Buğdaygillerden bir ot çeşidi (*Poa bilbosa*), kavak ve söğüdün ilkbaharda uçan pamukçukları; "**pısık**": Korkak.

Pıstık: Çürük (pıstık çıktı = çürük çıktı).

Pıştik: Ödem, balon, torbalanmış derimsi kısım, safra kesesi.

"Pıştik şişirme": Keyf çatma; **"Pıştiği şişirme":** Hamile kalma; birşeyleri zimmetine geçirme. **"Pıştikleme":** Fitleme.

(*)

Pıt-pıt: Bulgur ufağından yapılmış çorba-pilav.

Pıtan: Sarılmak

Pıtpıt: Aşure ununa konan bir tahıl.

Pıçeklü: Havuç.

Pilit (pelit): Kalın pestil

Pin: Folluk

Pingel: Folluğa konan öncü yumurta.

Pir: Olgunlaşmamış cevizin dışındaki yeşil kabuk.

Pirlemek: Olgunlaşmamış cevizin dışındaki kabuğu sert kısımdan ayırmak.

Pirpinim: Ağaçlardan sarkan salkım cinsi meyveler, şeyler.

Pirpinim: Semizotu.

Pitot: Buruk, olgunlaşmamış (meyve). (*)

Pizoz: Kırmızı sarı kuşaklı büyük eşekarısı (*Vespa cabro*); insanları için sarı; iğneleyici adam (kötü anlamda). (*)

Por: Pırasa. (*)

Porik: Kivırcık saçlı, perçem, kakül.

Porughlamak: Kötülenmek, sinmek, kabuğuna çekilmek. (*)

Pö: Örümcek.

Pöyrenk: Kaynaktan çeşmelere suyun getirilmesi için pişmiş tuğla çamurundan yapılmış hafifce konimsi, 10 cm. kadar kalınlığında, 20-30 cm. boyundaki boru.

Puar: Kaynak. **"Deli Puar":** Suların coştığı zaman suyu kabaran, eski Şırzı Köprüsü'nün yakınında dışarıya açılan bir mağara. Gözünü budaktan esirgemeyen, deli dolu insan.

Pupilli: Taze. (*)

Pur: Alçı.

Purdak: Yığın, bir nevi demet

Purlamak: Alçılama.

- R -

Reçber: Rençbeer, tarım işçisi, amele. (**)

- S -

Sacayağı: Alf-sentauri (gökteki bir yıldız takımı); gökyüzünün en parlak yıldızı. (*)

Sagho: Çeket. (*)

Saghtik: Kuru, siyah insan derisi (saghtik suratlının biri)

Sahtıyan: Deri (koyun, keçi vs.). (*)

Salahane: Mezbahane. (*)

Sallik: Yassı (sallik kaya = basık kaya). (*)

Samit: Dereotu.

Sarat: Büyük gözlü, büyük elek.

Seddece: Namazlık, seccade.

Sehil: Būğū (sehil yapmak=būyū yapmak).

Sehin: Metal küçük tabak.

Seki: Eğimli bağ-bahçenin teraslarından her birine ayrı ayrı verilen ad.

Sepken: Eğik yağan yağmur.

Seplemek: Bırakmak.

Serpine: Sebzelerin, özellikle fasulyenin tutunması için dikilen ince uzun sırukçıklar. "**Serpine gibi**": İnce uzun; hızlı serpilmiş; zayıf yapılı genç.

Seyikleme: Gözleme, izleme. (*)

Seyip: Başiboş bırakmak, serbest bırakmak; sonbaharda ahır hayvanlarının otlamak için başiboş bırakılması; insanın özgürlüğünü kazanması. "**Salma seyip**": Başiboş, hür.

Sırın: Isıtılan yoğurdun, ekmeğin üzerine ısıtılan yağ ile birlikte dökülmesiyle; nane, kırmızı biber serpilmesiyle yapılan bir yemek.

Sirik: Yayın grubundan, Fırat-Dicle sisteminde yaşayan, bıyıklı, pulsuz, ağzı geniş ve kaygan bir balık (*Glyphtothorax kurdistanicus*). (*)

Sırmim: Ufak bulgur

Sırpıncah: Bayır, çok dik yamaç

Sırpik: Kaygan (taş vs.); yüz­süz (insan için). (*)

Sıyrık: Yüz­süz, söz anlamaz.

Sileli: Bir kabın buğday, arpa, darı gibi hububatlarla boş kalmayacak şekilde **doldurulması hali**

Sini: Yemek yenen büyük bakır sini? Bir yıldız takımı.

Sinor: İki bağ arasındaki çalı ve çırpıdan oluşmuş sınır. Çok defa sınır anlamına.

Sinot: Çil (yüzde ve vücutta). (*)

Sitil: Kova.

Siyece: Sinsi, zarar verici kurnaz.

Siyece: Sinsi, zarar verici kurnaz.

Sogharaç: Yağda kavrulmuş soğan.

Soghma: Genelde çatıyı ve evin yükünü taşıyan büyük ok; süvünkten çıkan 10-20 cm. kalınlığında, genellikle tud ağacından bir ok.

Soghum: Lokma, soghmik: Lokmacık.

Soygha: Penis, adı hemen akla gelmeyen nesne. "**Soygha kalasın**": Allah iyiliğini versin, "**Soyghanın malı**": Kendini birşey zanneden, "**Soygha !**": Hadi oradan.

Soyha: Ölünün üzerinden çıkarılan elbise.

Söve: Kapunun üstü.

Sukku: Mürüver ağacının delikli gövdesini kullanarak bir tarafında delikli odun, öbür tarafında suyun sıkışmasını sağlayan çubuğun (pistonun) bulunduğu, su fışkırtmaya yarayan bir oyuncak; "**sukku gibi**": Yağsız (örneğin pilav).

Sunuh: Sınık, kırık

Sümsük: Pisboğaz, her şeye imrenen, omuzları düşmüş adam.

"**Sümsüğü düşmek**: Burnu kırılmak

Sünger taşı: Kalsiyum karbonattan oluşmuş süngerimsi taş, traverten; genellikle cırcırlıklardan çıkarılır.

Süsük: Düdük.

Süvünk (süyük): Çatı kenarı. "**Süvünk altının hortu**": Kimsesi, zavallı, babasız, evsiz barksız (genellikle çocuk yaşlardaki için).

Süzek: Süzgeç.

- Ş -

Şakka: Yarım parça (yarım koyun, bir şakka)

Şakkalamak: Yarıya ayırmak (örneğin elmayı)

Şakkirik: Ortada oyun oynarken (çok defa müzik eşliğinde), iki elin orta parmağının ve işaret parmaklarının birbirine ittirilmesi ile çıkarılan ses.

Şakko: Armut çeşidi. (*)

Şakşak ya da şakkirik: Erkelerin çalması gereken kapı tokmağı.

Şappik: Şamar

Şappilik: Küçük küçük alkışlama; vurulan küçük tokat (genellikle yüze).

Şaştik: Şaşı

Şegirt: Yardımcı (kalfa ya da çırak)

Şekil: Gazel. (*)

Şelve: Işık; şelvelü: aydınlık. "**Gözü şelvelendi**": Canlandı, "**Gözüne şelve geldi**": Dirildi; "**Gözünün şelvesü kaçmış**": Ağır hasta; ölümü yaklaşmış. (*)

Şemşik: Dutun olgunlaşma aşaması. (*)

Şıkısız ya da şıkısız: Hafif anlamda terbiyesiz, kaba, izansız insan.

Şikkirik: Yalnız bayanların çalması için halkadan oluşmuş bir halka (içeridemkinin gelenin bayan mı erkek mi olduğunu anlaması için). Kapının açılması için yapılmış bir düzenek. "**Şikkiriği yağla**": Gece, gizlice.. için geleceğim (hakeret anlamında).

Şıprır: Çabuk, hızlı. "**Şıppırık**": Eli çabuk

Şırık: Gözyaşı (şırığını akıtma = ağlama)

Şıvan: Ezrayil (?); "**Evine şıvan girdi**": Evine ölümün acısı girdi"(çok üzücü bir anlamda).

Şişek: Bir yaşında kuzu.

Şiv: Yumuşamış dutun kurusu, yenemeyecek hale geçmiş dut (kuru ya da yaş); bozulmuş dutumsu meyve.

Şivan: Yas, ağı

Şivot: Kötü ve korkunç görünüşlü, genellikle bodrumlarda ya da alt katlarda görülen bir hayalet. (*)

Şor: Tuzlu-acı su.

Şoragh: Tuzlu-acı su ya da tuzlutoprak.

Şorik: Salya, tükürük. "**Ağzının şoriği aktı**": Bayıldı; "**Ağzının şoriğini topla**": Kendine gel, kendini topla, bayılma.

Şüllelemek: İğneyle bir ara bir sıra kaba taslak dkmek, bir çeşit teğellemek; baştan savma iş yapmak. "**Şüllele gitsin**": Şişir gitsin.

- T -

Taghar (tağar): Kışın ısınmak için, çok büyük bir masanın üzerine örtülmüş çok büyük bir yorganın örtülmesiyle, insanların boğazına kadar girip ısındığı. tandır denen, bir düzeneğin, orta alt kısmında, çoğunluk çömlekten yapılmış, içini kor halinde ateş konan, büyük çanak. "**Tağar yüzlü**": Yüzü ablak insan.

Tahdik: Peyke, raf, kürsü

Tahik: Takge, takke

Takkalanmak: Devrilmek. "**Yüreğim takkalandı**": Korktum, birden bire içime bir korku düştü.

Tandur: tandır (**)

Tantik (ya da tantak): Kalçadaki kaba et.

Tapik: Buğday ya da tahıl ölçü kabı = godik (1/40 teneke). (*)

Tapu: Tapınak, ibadet yeri

Tara çıkmak: Tünemek; **"Tara çıkmış":** Köşesine çekilmiş, çevreyle ilgisini kesmiş.

Tarik: Tünek (tavukların gecelediği, sırkla yapılmış yer).

Tasik: Küçük tas (**)

Taşkale: Velvele, karışıklık, panik. **"Taşkaleye verme":** Velveleye verme, karışıklığa ya da paniğe neden olma

Tavlanmak: Şişmanlamak. **"Tavlu adam":** Şişmana yakın kilolu adam.

Teber: Baltalı büyük çapa. (*)

Telek: Ot demeti

Telesmek: Bunalmak

Tembel horik: Uyarılamaz derecede tembel.

Teneşür: Ölü yıkama tahtası ; **"Teneşürlük":** Ölü yıkama yeri (teneşüre gelesin - beddua) (**)

Tepir: Tahtadan yapılmış sini.

Tepirlemek: Tepirle, tahılların sallayarak çöpünü ayırma.

Terazu: Terazî (**)

Teşt: İçersinde insan yakanacak kadar büyük leğen.

Tetik: Kedinin ön bacağının ucu, kazandaki nesneleri karıştırmaya yarayan büyük alet, ateşi karıştırmaya yarayan alet; **"Tetiğini çek":** Sevimli anlamda elini çek; **"Tetiğini sokma":** Sevimli anlamda, elini sokma.

Tevek: Üzüm asması.

Teveklik: Asma bahçesi.

Tılhaç (tilhaş): Az pişmiş (hermelenmenin tersi)

Tincik: Açılamayacak kadar karışmış saç; kıvırcık.

Tıngirik: Derli toplu. (*)

Tıngırmıngır: Sallana sallana araçla gitme.

Tırfa: Eşya ve insan için kötülenmiş anlamına. (*)

Tırhaç: Yemekler için az pişmiş (lezzetli olmamış).

Tırhiklemek: Yaşlanmak, kötölemek, yorgunluktan bitap düşmek. (*)

Tirige düşmek: İshale düşmek

Tirik: İnek dışkısı. (*); isah

Tiriklemek: Kötülenmek (genellikle sağlık açısından).

Tirnak: Küçük su birikintilerinde yaşayan, ay şeklinde kıvrılmış bir yengeç (*Gammarus*). (*)

Tiryefi: Eşek yavrusu. (*)

Tısik: Dutun kurumuş ve ufalanmış dipte kalan kısmı; hafif, tüy siklet.

Tike: Kavurma ya da et parçası

Toghlı: Bir yaşında erkek kuzu.

Toh: Tavuk

Tol: Gevşek. "**Tol bağlamak**": Gevşek bağlamak, tollat = gevşet.

Tolık: Sukabağı, boş beyinli, kafa (algılama anlamında); "**Toliği çalıştır**": Kafanı çalıştır.

Top: Su akıntısının çok şiddetli olduğu yer. "**Toplarağzı**": Akıntıların başladığı yer (Karasu'yun Yedi Değirmen Altı'ndaki kısmı).

Topcızı: Ağustosböceği. (*)

Topyumurta: Yağda pişmiş yumurta üzerine şeker dökülerek yapılan bir yemek (daha çok hamilelere hediye olarak götürülür).

Tor: Ağ. "**Tora düşmek**": Tuzağa düşmek, "**Tora düşürmek**": Tuzağa düşürmek.

Toraman: Gelişkin.

Tortop olmak: Felç olmak. "**Tortop ola**": Felç ola (beddua). (*)

Totaba: Hantal, zarif olmayan.

Toy: Acemi tecrübesiz

Toy: Şenlik, şölen (**)

Trit: Yumurta + Soğan ve terayağıyla pişirilen yaygın bir yemek; "**Trit gibi**": Lime lime olmuş, yorgun.

Tritlemek: Kötülenmek (yorgun olmak).

Tucik: Virüs kökenli siğil (genellikle elde dizi dizi çıkan); "**Tucik çıka**"(genellikle kimin yellendiği bilinmeyen durumlarda): Kıçına çiban çıka ya da kanser çıka gibi bir beddua; arpacık (gözde). (*)

Tugh: Kulukçaya gelen tavuk.

Tugha gelme: kulukçaya yatma. "**Tugh anası**": Yavrularına ya da çevresindekilere kol kanat geren evcivan kadın; evde kalan kız.

Tulugh: Tulum (hayvan deresinden); şişman adam.

Tuman: Don.

Tump (tunp): Yolun kavisli bir şekilde tepeli kısmı, höyük, düzgün yükselti; "**Yedi işti tumba çıktı**": İflas etti; mirası bitirdi.

Tutuni: Dutun havanda (taş havanda), ceviz konulmadan döğülmüş hali.

- U -

Uca: Yüce (*)

Unu: Hayret sözcüğü (?)

Uskrik: Kadınlarda tülbentle ya da yazma ile saçları sıkıştırarak bağlama (buna kolik bağlama da denir).

Usul: Mevzuu, mütenasip (**)

Uşah: Hizmetkar (**)

- Ü -

Ürgülenmek: Pervasızlık

- Ü -

Ülger: Küçükayı yıldız takımı (Orta Asya'da devlet kurmuş ve İlhanlık dinine sahip olmuş bir Türk toplumunda Kara tös'e -cine- karşı çıkan Aruu tös'ün adı, Ülgen)

Ünneden: Hiç yoktan. "**Ünneden kızdı**": Nedeni olmadan kızdı. (*)

Üsküre: Küçük tas.

Üvez: Sivrisinek.

- V -

Va: Var (**)

Vaghtulu: Bahtı ulu, ne mutlu; "**Vaghtulu size**": Ne mutlu size.

(*)

Vakite: Kalın deri. (*)

Vala: Üzerine bir şey serilen ya da üzerinde yemek yenen büyük çarşaf.

Vartuvar: Ağustos; ağustosta Fırat nehrinde ortaya çıkan ve insanların boğulması için çığlık atarak suya çeken ya da çağıran bir yaratık.

Vasaka (vasaga): Ağız açık, biçare, anlayışı kıt

Verge: Okun altına konan kalas; direğe yapılan yan destek. (*)

Vessüz: Gereksiz, lüzumsuz söz "**Vessüz vessüs konuşma**":

Lüzumsuz, anlamsız kdonuşmal

Viriğe düşmek: İsale düşmek (insan için).

Virik: İsal.

Vızvızık: Sinek.

- Y -

Yad: Yabancı (**)

Yaghtu: Aydınlık; "**Yaghtu gözü**": Gündüz gözü.

Yallik: Yüzlek kap anlamında.

Yamak: Yağ eritme kabı.

Yamçi: Bir yüzü tüylü kolsuz yağmurluk (**)

Yannık: Oturma sedirleri üzerine konulan ince uzun yatak.

Yanuç: Yengeç; çarpık ve eğri iş yapan adam.

Yapu: Bina (**)

Yaracıha: İğrenme anlamında ve beddua anlamında kullanılır.

Yaşmak: Ocağın üzerindeki davlunbaz.

Yedikardeş: Büyük ayı yıldız takımı.

Yen: "İn" anlamında bir sözcük. "Yen gel" (**)

Yessir olma: Köle olama, kurban olama "**Yessir olam**": Kölen olam

Yessir: Köle, esir

Yetme: Evlerin üst katında gacak=kaçak bölümünün önünde bulunan dam (*)

Yetmealıtı: Cumba altı; çatı altı

Yıgılık: Hafif

Yıkışmak: Güreşmek

Yılan-kırghan: Fitneci, fesat.

Yiri: Büyük, iri. (**)

Yolağh: Yol ayrımı (tali yolun ayrım yeri)

Yundik: Karışmış ip ya da saç.

Yundu: Yal. Süt sağarken ineklerin önüne konan yem.

Yuy: Ölü yıkamak (**)

Yüzgörümlülüğü: Yüzü kapalı bir kadının bir kişiye karşı örtüsünü açması (sürekli olarak) sonucu o kişiden alacağı hediye ya da para.

Yüzlek: Sığ.

- Z -

Zaahar: Herhalde

Zerdali: Kayısı.

Zerlenmek: Hıyarın ya da kavunun cıvıması. (*)

Zetirin otu: Yabani dereotu. (*)

Zetirin: İlkbaharda birçok bitki ve sebzenin kurutulması, ve çok defa susam ya da cevizle birlikte dövülmesi ile elde edilen, genellikle ıslanmış ekmeğe, peynire, kavurmaya dökülerek yenen bir karışım.

Zeşik: Larva, kurtçuk (genellikle sineklerin ette bıraktığı larva).

"**Zeşik düşme**": Kuşkulanma, hamilelikte ilk embriyo evresine verilen ad; "**Zeşik düştü**": Hamile kaldı.

- Zılhik:** Ev kertenkelesi (*Hemidactylus turcicus*); sinsi sinsi iş karıştıran adam; zayıf çelimsiz çocuk.
- Zıngıldık:** Biberin içindeki tohumlu damarlı kısım. (*)
- Zınık:** Hıyarın gelişmekte olan küçük hali; küçük; çelimsiz; zayıf çocuk.
- Zıppik:** Yüzü sivri (ince yapılı) adam; aradan arsızca çıkan, yüzsüz. "**Zıppik suratlı**": İnce ve sevimsiz yüzlü adam. (*)
- Zırdık:** Tavuk dışkı. "**Zırdık gibi yayıldı**": Yan gelip, fütursuzca yattı; yorgunluktan bitap düştü; "**Zırdık sarısı**": Bir çeşit kahverengine çalan sarı.
- Zırlanmak:** Eşeğin anırması; sözü üstleme (kötü hitaplarda), kötü anlamda dırdır etmek (uzatmak).
- Zırza:** Zincir ve bir halkadan oluşmuş kapı kilidi. "**Ağına zırza tak**": Sesini kes; "**Ağına zırza takılmış gibi**": Dut yemiş bülbul gibi.
- Zılfon:** Değirmende suyun ambardan hızla püskürtüldüğü dar delik. (*)
- Zillenmek:** Çimlenmek; kötü anlamda yeniden ortaya çıkmak.
- Zivan:** Kokulu ot tohumu.
- Zobbik:** Güçlü kuvvetli.
- Zogu:** Büyük havan.
- Zortlamak:** Demircilerin kazma, külbe vs. gibi kazıcı aletlerin ağzını düzeltmesi.
- Zozik:** Marul ya da karnıbahar gibi sebzelerin ortasındaki eksen. (*)
- Zülbiye:** Yoğurt ila balın karışımı. "**Zülbiye olsa yemem**": Ne verirsene ver yiyemem, çok tokum.
- Zembil:** Saplı sepet.
- Zıbıldık:** Sıska, çelimsiz.
- Zırdelu:** Aşırı deli (**)
- Zırnık:** En küçük parça (zırnık vermem).
- Zibil:** Küçük parçacıklardan oluşan çöp.
- Zibillenme:** Çöplerle kirlenme.
- Zirzibil:** Zibil oldu (ziyan oldu); kalitesiz adam topluluğu.

KEMALİYE'DE ÖNEMLİ GÖLLERİN, SU KAYNAKLARININ, DERELERİN VE ÇAYLARIN; KÖPRÜLERİN; YOLLARIN VE CADDELERİN; GABANLARININ VE BELLERİN; TAŞLARIN; KAYALARIN, MAHALLERİN; YÖRELERİN; YAYLALARIN, DAĞLARIN VE MAĞARALARIN ADLARI (TEMATİK)

GÖLLER, SU KAYNAKLARI, ARKLAR, DERELER VE ÇAYLAR

Akdere (dere): Dapurbaşı'ndan Bahçe'ye taraf zaman zaman akan dere; taşları beyazdır, kum olarak kullanılır.

Altınpınar (dere): Barasor Çayı'nın kaynağı.

Apçağa Deresi (dere): Apçağa'nın altından çıkıp, Karasuya bağlanan dere.

Apçağa Harkı (ark): Apçağa Köyü'nün dibinden çıkıp Yuva Köyü'nün batısını sulayan ark.

Ariki Deresi (dere): Mazman'dan çıkıp, Karasuya dökülen dere.

Asmalı Dere (dere): Karmiç'de, şimdiki Başpınar- Kayıkbaşına doğru inen dere.

Aşağı Hark (ark): Gemürgap Deresi'nden kaynaklanan Yuva Köyü'nün alt kısmını sulayan ark.

Barasor Deresi (dere): Munzur'lardan (Başbağlar çevresinden) çıkıp Barasor vadisini oluşturan ve Karasu'ya dökülen dere.

Başekrek Çayı (çayı): Munzur'lardan çıkıp Iliç tarafından Karasuya dökülen dere.

Boklu Dere (dere): Muhtelif yerleşim birimlerinin yakınında bulunan suyu az olup çöplerin atıldığı dereler.

Büyükdere (= Kadıgölü) (dere): Kemaliye'nin esas su gereksinmesini karşılayan dere, Kemaliye'nin üstünden çıkıp, Karasu'ya dökülen ünlü dere.

Cevizli Dere (dere): Toybelen Köyü'nde bir mahal.

Çamaşır Deresi (dere): Salihli Köyü'nün Avaz tarafından çıkıp Karasu'ya dökülen dere.

Çatal Dere (dere): Toybelen Köyü'nün doğusunda, Ergü Köyü'nün batısından çıkan ve şelale şeklinde akan dere.

Çırap (su kaynağı): Sandık Köyü üstünden çıkan su kaynağı.

- Çokmar (su kaynağı):** Sırakonak Köyü'nün altından çıkan su.
- Çokmar Harkı (ark):** Sırakonaklar Köyü'nün altından, Çokmar'dan çıkıp, Apçağa Köyü'nün batasını sulayan ark.
- Çolağın Deresi (dere):** Toybelen Köyü Uza mevkiinden çıkıp Demir Kapı yönüne doğru akıp Karasu'ya dökülen dere.
- Derin Dere (dere):** Olukman'dan çıkıp İnderesi yolu ile Karasu'ya dökülen derenin Yeşilyurt Köyü altındaki bölümü.
- Dilli Çayı (çay):** Gözaydın (Bizmişen) Köyü üstünden çıkıp, Ağıl, Yeniköy ve Dilli köy bahçelerinden geçip Karasu'ya dökülen dere.
- Dilli Deresi (dere):** Dilli Çayının aktığı vadi.
- Eğın Deresi (dere):** Karasuyun aktığı güzergah.
- Ehnesor Deresi (dere):** Armağan (Ehnesor) Köyü üstünden çıkıp, Barasor Çayı'na dökülen, alabalığı ile ünlü dere.
- Ergü Deresi (dere):** Ergü Köyü'nün üstünden çıkıp Karasu'ya dökülen dere.
- Gemürgap Deresi (dere):** Kırkgöz'den çıkıp Karasuya akan dere; Yuva Köyü ile Toybelen Köyü arasında sınır oluşturur.
- Geşo Deresi (dere):** Geşo'dan çıkıp batı yönünde Karasu'ya akan (çok defa kuru) dere.
- Gökdere (dere):** Apçağa Köyü'nün doğusundan çıkıp Karasu'ya dökülen dere.
- Göl (göl):** Sarıçiçek Yaylası'nda Çanakçı Köyü yakınlarında içinde su bulunan bir krater gölü.
- Göllüce (kaynak):** Sandık Köyü'nden çıkan su.
- Halmuga Deresi (dere):** Aksöğüt (Halmuga) Köyü'nün başından çıkıp Karasu'ya dökülen dere.
- Haponos Deresi (dere):** İn deresi'nden gelen suyun Kozlupınar (Hapanar) Köyü altından itibaren aldığı ad.
- Hinge Deresi (dere):** Hinge (Boylu) Köyü'nün önünden geçen dere.
- Horoz gözü (Horozik) (su Kaynağı):** Şimdiki YSE şantiyesinin kurulduğu yerin üstünde Cici Gaban'ın altından çıkan su,
- İkidere (dere):** Karmıç'te iki derenin birleştiği bir mahal.

- İnce Dere (dere):** Olukman'dan kaynaklanan derenin, Akdağ'ın içinden geçtiği derin vadi.
- İnderesi (dere):** İncebel'den kaynaklanıp, Olukman'dan ve Yeşilyurt (Haponos Ekreği) Köyü'nün doğusundan geçerek Karasu'ya dökülen dere.
- İnekyutan (su kaynağı):** Kırkgöz'lün batısında, Apçağa Köyü'ne su sağlayan kaynak.
- Kadıgölü (su kaynağı ve dere):** Kemaliye'nin üzerinden çıkan büyük, ünlü kaynak
- Karanlık Dere (dere):** Navril Kanyonu'nun Sandık Köyü tarafındaki derin dere.
- Karapınar (dere):** Olukman Çayı'nın kaynağı.
- Karıncalık (su kaynağı):** Çeşitli muhitlerde yer alan ve cilt hastalığına iyi geldiğine inanılan su kaynakları.
- Kılıcın Deresi (dere):** Karmışte büyük Top'un kuzeyinde yer alan kuru dere.
- Kırkgöz (mahal, dere ve kaynak):** Yuva Köyü'nün üzerinde, kırkgözden çıkan kaynak suyunun çıktığı yer, kaynak, dere.
- Kızılarpınarı (kaynak):** Sarıçeçik'teki bir kaynak.
- Koçan Deresi (dere):** Hotar'dan çıkıp, Koçan mahalinde şelale şeklinde düşen yazları kuruyan dere?
- Koçan Şelalesi (şelale):** Koçan mahallesinin arkasında, Hotar'dan gelen suyun aktığı şelale; ancak ilkbahar aylarında bu su akar.
- Kordik Çeşme (mahal):** Yuva Köyü'nün altında, Murat Nehri'nin kenarında, eski Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde, çukur bir taşta akan bir su kaynağı. Baraj altında kaldı.
- Kozluk çayı (çay):** Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde, Arapkir ilçesi içerisinde kalan çay.
- Kuş deresi (dere):** Yeşilyamaç Köyü'nde bir dere.
- Kurtlupınar ya da Kurtlugöz (kaynak):** Apçağa yaylasında bir kaynak.
- Kuru Dere (birçok yerde) (dere):** Geşo Beli'nin arkasından Başarı (Şıhsor) Köyü'ne kadar akan dere. Hastesi Dağı'nda bir dere. Dutluca yöresinde bir dere.

Küçük Dere (su kaynağı): Eğin'in içinde çıkan ve Karasu'ya dökülen dere.

Küçükdere (su kaynağı ve dere): Kadıgölü'nün batısında kalan daha küçük bir dere.

Mazman Deresi (dere): Mazman Başı'ndan çıkıp Ariki deresi ile birleşen dere.

Orta Hark (ark): Kırkgöz'den çıkıp Apçağa Köyü'nün bir kısım bağlarını sulayan hark.

Öşneden Çayı (çay): Çanakçı Köyü'nün üstünden çıkıp Kekikpınar (Öşneden Köyü'ne doğru akan ve daha sonra Miran Çayı adını alan çay (alabalıkları ile ünlü).

Peçe Deresi (dere): Munzur'dan çıkıp Karasu'ya dökülen dere.

Pedeğan Çayı (çay): Karadağ'dan çıkıp şırzı yönüne doğru akan dere.

Sorak deresi (dere): Sorak ile Venk arasında akan dere.

Sülüklü (kaynak ve mahal): Sarıçiçek'te sülük yetişen bir göl-kaynak.

Şırzı Deresi (dere): Şırzı (Esertepe) Köyü yanından akan dere.

Taş Vank (ark): Apçağa Köyü'nde bir ark.

Ulupınar (su kaynağı): Kozlu pınar (Hapanos) Köyü'nün üstünden çıkan su.

Uza Harkı (ark): Kırköz ile Ergü ve Toybelen köyleri arasındaki sulama arkı.

Yabançayı (şelale): Bugün baraj suları altında kalmış, Toybelen Köyü'nün altındaki küçük bir şelale

Yalımkaya (kaynak ve mahal): Sandık Köyü'nün karşısında olan ve dibinden su çıkan kayalık alan.

Yayla Harkı (ark): Apçağa ile Yuva Köyü arasındaki büyük bir bağlık alana su götüren ark.

Yukarı Hark (ark): Kırkgöz suyunu Yuva Köyü'nün üst kısmına taşıyan ark.

Yukarıdere (dere): Yeşilyurt Köyü ile İnderesi arasındaki bağların ortak adı.

Yusufun Pınarı (kaynak): Çırap suyu ile Göllüce suyu arasında çıkan kaynak.

Zafran (Safran) Suyu (mahal ve kaynak): Kemaliye'nin karşısında, Angin'in batı tarafından çıkan, sindirme özelliği olduğuna inanılan su.

ÖNEMLİ KÖPRÜLERİ

Apçağa Köprüsü: Apçağa deresinin üzerinde, Yuva Köyü'ne giden yol üzerindeki köprü (eski ve yeni).

Ariki Köprüsü (eski ve yeni): Ariki'yi Yuva ve Apçağa'ya bağlayan, Ariki Deresi üzerindeki köprü (eskisi baraj altında kaldı).

Arnavut Köprüsü: Baraj altında kaldı.

Babundu Köprüsü: Yuva Köyü ile Toybele Köyü'nü üst kısımdan birbirine bağlayan köprü.

Bahçe Köprüsü: Egin Yolu üzerinde Bahçe Mahallesi'ndeki köprü.

Başpınar Asma Köprüsü: Baraj altında kaldı.

Başpınar köprüsü: Egin Yolu'nu Başpınar'a bağlayan köprü (yeni).

Çaltı Köprüsü: Çaltı Çay'ının üzerindeki bir köprü.

Çit Köprüsü: Çit Köyü yolu üzerinde yer alan köprü.

Davul Köprü: Bkz. Apçağa köprüsü.

Değirmenbaşı Köprüsü: Ariki Deresi üzerinde eski Egin yolunu Arapkir'e bağlayan yol üzerindeki çok güzel bir köprü (baraj altında kaldı).

Dutbeli Köprüsü: Egin-Arapkir yolu üzerinde, Dutbeli'nin alt kısmındaki köprü (yeni ve eskisi baraj altında kaldı).

Gavur Köprüsü: Murekkep Taşı bitimindeki Gavur Bağları yolu üzerinde bir köprü.

Gemürgap Cevizlik Köprüsü (eski): Baraj altında kaldı.

Gemürgap Köprüsü: Yuva Köyü'nü Toybelen Köyü'ne bağlayan köprü (eski ve yeni).

Geşo Asma Köprüsü: Eski Egin-Arapkir yolunu Goşo'ya bağlayan asma köprü (Baraj altında kaldı).

- Halmuga Köprüsü:** Halmuga Deresi'nin üzerinde yer alan köprü.
- Haponos Köprüsü:** Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde Haponos Deresi üstünde yer alan köprü (baraj altında kaldı).
- Holu Köprüsü:** Kuşak (Holu) Köyü yolu üzerinde yer alan köprü.
- Hüdü Asma Köprüsü:** Eski Egin-Arapkir yolunu Hüdü'ye bağlayan köprü (baraj altında kaldı).
- Kılıçoğlu Köprüsü:** Kumluyazıdan Kazikler yönüne dönüşte yer alan köprü.
- Kozluk Köprüsü:** Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde, Arapkir ilçesi içerisinde kalan çayın üzerindeki köprü.
- Öşneden Köprüsü:** Kekikpınar (Öşneden) Köyü altında Miran çayı üzerinde yer alan kemerli köprü.
- Sorak köprüsü:** Sorak'ı, Sorak Deresi üzerinde, Venk'e bağlayan köprü.
- Şırzı Köprüsü:** Kemaliye'yi Bağıştaş'a bağlayan yol üzerinde, Karasu üzerinde, ünlü bir köprü (eskisi su altında kaldı).
- Tafti Köprüsü:** Demir (Hafti) Köyü altında Miran çayı üzerinde yer alan kemerli köprü.
- Tama Asma Köprüsü:** Tama Köyü'nü Kemaliye-Arapkir yoluna bağlayan çok eski bir köprü (baraj altında kaldı).
- Tarhanik Köprüsü:** Kemaliye-Arapkir sınırını oluşturan köprü (yeni (ve eski)).
- Venk Asma Köprüsü:** Kemaliye'nin alt kısmında, Dapsalık yolu ile ilçeyi Sorak ve Venk'e bağlayan asma köprü (baraj altında kaldı).

CADDELER VE YOLLAR

- Arapkir Caddesi (yol):** Kemaliye'yi Arapkir'e bağlayan yol.
- Bağıştaş Yolu (yol):** Kemaliye'yi Bağıştaş İstasyonu'na bağlayan yaklaşık 35 km. yol.
- Eğimli Yolu (yol):** Harmankaya'dan Kemaliye'ye gelen yaya yolu (taşlardan geçer).
- Faruk Bayırı (yol):** Apçağa Köyü'nün altında, Ariki deresinden köye kadar olan yol, bayır.

- Giresun Caddesi (yol):** Eski Venk Köprüsü'nden çıkıp Sorak yönüne devam eden kervan yolu.
- Harput Yolu (yol):** Eskiden Egin'i Harput'a bağlayan yol.
- Hessinin Yolağı (yol):** Sandık Köyü'nde Pekündürük'den başlayıp Hedmiri'nin içine inen yaya yolu.
- Hosta Yolu (yol):** Kabataş (Geçegü) Köyü ile Iliç arasındaki Hosta belinden geçen yol.
- Kırkayak (yol) Anginde şimdiki tünelin üzerinden geşo'ya giden taşa oyulmuş yaya yolu**
- Kış Yolu (yol):** Kemaliye ile Bağıştaş arasında kışın kar tutmayan bölümlerden geçen katırcı yolu.
- Mazman Yolu (yol):** Sırakonak (Peğir) ile Subatan arasındaki merdivenli yol.
- Molla Yokuşu (yol):** Munzur Dağı'nda bir yol (Yeşilyamaç Gabanı'nın güneyinden çıkan yol).
- Naldöken (yol):** Munzur Dağı'nda bir yol.
- Ömer Yolağı (yol):** Akdağ'da bir avcı yolu.
- Öşneden Yolu (yol):** Toybelen Köyü'nün Uzabaşı bölümünden başlayıp Söğütler Olukman-İncebel üzerinden Kekikpınar / Öşneden'e ulaşan yaya yolu.
- Pızıklık (yol):** Akdağ'da bir yolak.
- Salih Yolağı (yol):** Angin'den Eğin karşısına gidilen taş yolak.
- Samanyolu (yol):** Sandık Köyü'nde Göllüce muhitinden geçip Yeniköy-Dilli yönüne giden katırcı yolu.
- Sultan Murat Caddesi (yol):** Sarıçiçek yaylasının batısından geçen ve Divriği-Kemaliye arası sınırı oluşturan ve 4.Murat tarafından yaptırılan yol.
- Taşyolu (yol):** Navrel kanyonunda, ilçeyi, Çaltı üzerinden İstanbul yoluna bağlayacak, 1950 yılından beri açılmaya çalışılan, Eğinlilerin rüyası olan karayolu.
- Teravî Yolu (yol):** Koçan ile Ariki Mahallesi arasındaki yol
- Tirnik Yokuşu (yol):** Tirniğe giderken önemli bir yokuş.

GABANLAR:

Bahçe Gabanı (gaban): Bahçe Mahallesi'ni Hotar'a bağlayan geçit.

Cici Gaban (gaban): Sandıkbağının üzerinden başlayıp dağ üstüne çıkan merdivenli yol.

Çoci Gabanı (gaban): Sorak Köyü'nün üstünden Çoci'ye çıkan merdivenli yol.

Çor Kaldırımı (gaban): Ariki Köprüsü'nden başlayarak Ariki'nin başına kadar çıkan kaldırımlı yol.

Eğın Gabanı (gaban): Kemaliye'nin üstünde, şehri Hotar'a bağlayan geçit.

Ekrek Gabanı (gaban): Salihli Köyü'nün karşısından yaylaya çıkan merdivenli yol.

Geşo Gabanı (gaban): Angin'in üstündeki geçit.

Halliğa Gabanı (gaban): Eğin'in tapur mahallesi üzerinden hotar'a çıkan yaya yolu

Hotar Gabanı (gaban): Bkz. Eğin Gabanı.

Mazman Gabanı (gaban): Bkz. Mazman yolu.

Pegir Gabanı (gaban): Kemaliye'yi Sırakonaklar üzerinden Hotar'a bağlayan merdivenli patika yol.

Sandık Gabanı (gaban): Sırzı Köprüsü'nden, yolu, Sandık Köyü'ne bağlayan geçit.

Sorak Gabanı (gaban): Sorak'ı Venk'e bağlayan geçit.

Uza Gabanı (gaban): Apçağa ve Yuva Köyü'nü Uza'ya bağlayan geçit.

Uzun Gaban (gaban): Toybelen Köyü'nü Uza'ya bağlayan geçit.

Yalımbaya Gabanı (gaban): Sandık Köyü'nü Hotar'a bağlayan geçit.

Zafran Gabanı (gaban): Zafran (Safran) Suyu'nun üstündeki geçit.

BÜKLER VE BELLER:

Baburtan (bel): Apçağa Köyü'nde bir geçit.

Dutbeli (bük): Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde, Karasu Vadisi'nden kıvrım kıvrım yukarıya çıkan yol.

Geşo Bel (bel): Geşo'nun doğusunda Şıhsor'a doğru dönen, Munzur Dağları'nın en yüksek noktasının görüldüğü yer.

Harsak (bel): Toybelen Köyü'nün sular altında kalan eski yolu.

Hosta Bel (bel): Kabataş (Gecegü) Köyü ile Iliç arasındaki yolun geçtiği yer.

İnce Bel (bel): Öşneden yolunda, Olukman'dan sonra yer alan yüksek tepe.

Kırkayak (bel): Angin üzerinden Yeşilyamaç (Geşo) Köyüne çıkmak için, Salkaya üzerine oymak suretiyle yapılmış merdivenler.

Ornaç (bük): Bağıştaş istasyonundan sonra, dağa doğru kıvrım kıvrım çıkan dik yol.

Palandöken (yol): Bağıştaş yolu üzerinde oldukça dik bir yokuş.

TAŞLAR

Baltadaşı (mahal): Kemaliye'nin doğu-kuzey yönünde, Karasuya taraf bittiği yerin adı ve oradaki iri bir taş.

Büyükkılıç (taş): Karmiçte bir taş.

Büyüktop (taş): Karmiçte bir taş.

Çataltaş (taş): Toybelen Köyü'nün üstünde, sulama düzeninin bittiğine ilişkin her sene ateş yakılan, Kemali'den bakıldığı zaman çatal görünen taş.

Çerkeztaşı (taş): Başpınar köprü başında bulunan taş.

Çürükler (taş): Başpınar Köyü'nün karşısında Karasu vadisinde yer alan heyelan alanına verilen ad.

Davultaşı (taş): Kırkgöz'ün İnekyutan tarafında yer alan büyük taş.

Delikli (taş): Toybelen Köyü'nde Geşo Köprüsü üstünde, Kozlupınar Köyü'nde ve Navril kanyonunda yer alan içi delik taş.

- Deliktaş (taş):** Bağıştaş yolu üzerinde yer alan içi delik taş.
- Direkler (taş):** Yeşilyamaç (Geşo) Köyü köprüsü üzerinde yer alan taşlar.
- Eyertaşı (taş):** Toybelen-Yuva-Apçağa Köyü arasındaki yaya yolunda yer alan eğer şeklindeki taş.
- Gavur Taşı (taş):** Eski Karayolları şantiyesinin üzerinde yer alan taş.
- Harhaç Taşı (taş):** İnekyutan'dan çıkan suyun Apçağa Köyüne doğru aktığı hark üzerindeki taş.
- Hisarinbaşı (taş):** Venk (Yaka) Köyü ile kale arasında yer alan duvar.
- Honzatgilin Taşı (taş):** Kemaliye-Arapkir karayolu üzerinde yer alan tek bağıın üstündeki taş.
- Kalertaşı (taş):** Yuva Köyü üzerinde yer alan tepe.
- Kaletası (taş):** Hotar yolu üzerinde büyükbir taş.
- Karaca Taşlar (taş):** Karmiçte, Yukarı Kindir (Yukarı Yuvacık) arasındaki taşlar.
- Karadıram (taş):** Toybelen Köyü ile Ergü Köyü arasındaki sert ve çakıllı arazi.
- Karakıra (taş):** Karmiçte bir yer.
- Karasal (taş):** İnderesi'nde (Akdağ) siyah taşların olduğu yer.
- Karataş (taş):** Bkz. Mürekkep taşı.
- Karınca Kayası (Mahal):** Çınarlığın yanında, içinde karınca yuvası olan, Karasu'yun ortasında birkaç metre karelik bir taş. Barajın altında kaldı.
- Karpuzkaldıran (mahal ve kaynak):** Navril (Atatürk) Kanyo'nunda suyunun karpuzu çatlattığına inanılan bir kaynağın çıktığı yer.
- Kıralar (taş):** Topkapı (Ençiti) dağında bir mahal.
- Kızılburun (taş):** Eski Arapkir yolunda, Mürekkep taşından Ergü Çeşmesine dönülecek yerdeki burun (baraj altında kaldı).
- Kızıldelik (taş):** Topkapı Köyü dağında bir mağara adı (Bosso Bölgesi'nde).
- Kızılkaya (mahal ve taş):** Yeşilyamaç Köyü'ne giderken, Gemürgap deresinin karşısındaki kaya.

Pilordin taşı = Çataltaş (taş): Toybelen Köyü'nde bağ sulamasının başlangıcı ve bitiminde üzerinde ateş yakılan taş.

Posertaşı (taş): Bkz. Poser.

Sakaltutan (taş): Karmiçte bir yer.

Salbaşı (taş): Bkz. Salbaşı (mahal).

Salginerler (taş): Uzabaşı'nın Ergü Köyü yönünde yer alan arazi.

Sarı Taş (taş): Yeşilyamaç Köyü ile Peçe Deresi arasında yer alan kaya.

Sarının Taşı (taş): Bkz. Sarının Yolağı.

Seletaşı (taş): Apçağa Köyü karşısında Kızılçukur üzerinde yer alan kaya.

Sivri (taş): Toybelen Köyü altında bir taş.

Sorağın Topu (taş): Sorak Köyü altında, içinden şimdi tünel geçen taş.

Şerefin taşı (taş): Kemaliye-Gecegü arasındaki yolda, sarp kayaların bulunduğu bir mahal.

Tavşantaşı (taş): Toybelen Köyü üzerinde Uzabaşı ile Kırtılık arasında yer alan taş.

Top Taş (taş): Toybelen Köyü Karaçul mevkiinde bir taş.

Zoppigin Taşı (taş): Toybelen Köyü bahçeler mevkiinde bir taş.

KAYALAR

Adamkayası (kaya): Navril kanyonunda adam şeklinde bir taş.

Bademkayası (kaya): Apçağa ile Peğir arasındaki kaya.

Balkayası (kaya): Yuva Köyü'nün balarısı yuvalarının bulunduğu, Toybelen tarafına bakan dik kaya.

Bekçikayası (kaya): Bkz. Pilordin taşı.

Bügelek Kayası (mahal): Toybelen Köyü'nün üstünde Olukman yolu üzerindeki bir kaya.

Çürükkaya (kaya): Akdağ'da bir mahal.

Delikkaya (kaya): Bkz. Deliktaş.

Doğankaya (kaya): Ergü Köyü'nün yanında yer alan büyük kaya.

Gotmik Kaya (kaya ve mahal): Sandık Köyü'nde Pekündürük ile Yeniköy arasındaki kaya.

Harmankaya (kaya): Harmankaya (Abrenk) Köyü üstünde, üstü harman şeklinde olan bir kaya.

Kavunkayası (kaya): Topkapı (Ençiti) Köyü Bosso mevkiinin üzerinde yer alan kaya.

Keklikkayası (kaya): Apçağ'da bir mahal.

Kilisekayası (kaya): Yuva Köyü'nün girişindeki kilisenin üzerine oturduğu kaya.

Mürekep Kayası (kaya): Toybelen Köyü'nün altında, eski Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde, içinden mürekep boyasının çıkarıldığı bir kaya. Baraj altında kaldı.

Salkaya (kaya): Bkz. Salbaşı.

Sarıkaya (kaya): Bkz. Sarıtaş taş.

Soğukkaya (kaya): Olukman ile İncebel arasında bulunan taş.

Tilkikayası (kaya): Bkz. Hunzatgilin taşı.

Tütünkayası (kaya): Ariki'nin üzerinde burun kısmındaki taşlık alana verilen ad.

Zincirli Kaya (mahal ve taş): Kemaliye'nin üzerinde, yuvarlanmasın diye, 1800 yıllarında zincirle bağlanan büyük bir kaya.

YÖRELER

Altıntarla (yöre): Sarıçiçek'te bir mahal

Bosso (yöre): Karasu Vadisi'nin sonunda yer alan arazi.

Boyatlı (yöre): Sarıçiçek'te bir yurt yeri.

Böküt (yöre): Yeşilyamaç Köyü'nde bir yöre.

Büyük Çağıl (yöre): Karmiçte bir yer.

Cevizli Horlam (yöre): Akdağ'ın güney yamacındaki bir kaynak.

Çakırca (yöre): Sarıçiçek'te bir yurt yeri.

Demirmağara (yöre ve mağara): Bağıştaş yolu üzerinde demir civheri çıkarılan bir yer.

Devetabanı (yöre ve mağara): Toybelen Köyü, Yaban Çayı mevkiinde deve tabanı şeklinde bir mağara.

Eğın Bağları (yöre): Eğin'in altındaki bağlar.

Fazlı (yöre): Navril kanyonunda bir yer.

- Geyikli (yöre):** Sarıçiçek'te bir yurt yeri.
- Harmankaya (yöre):** Bkz. Harmankaya (taş).
- Hekme (yöre):** Halmüge (Aksöğüt) Köyü ile Karasu Vadisi arasındaki ardıcılık alan.
- Horsenk (yöre):** Dutbeli'nin başından Topkapı Köyüne kadar olan ve karasu vadisi yönünde yer alan arazinin genel adı.
- Kale (birçok yerde) (yöre):** Ençiti, Yuva, Venk, Toybelen, Kozlupınar, Barasor vd. birçok köyde kale kalıntılarının bulunduğu mahal.
- Karaçalılık (yöre):** Kemaliye Arapkir karayolunda Tarhanik Köprüsü'nden sonra gelen bölge.
- Karayazı (yöre):** Dutluca-Mendürgü ile Karapınar Köyü arasındaki dağlık alan.
- Kesik Kaya (yöre):** Barasor Deresi'nin Karasu ile birleştiği alan.
- Kınıklı (yöre):** Sarıçiçek'te bir yurt yeri.
- Kusar (yöre):** Durmus Köyü'nde bir mahal.
- Kuzguncuk (yöre):** Akdağ'da bir mahal.
- MineYazısı (yöre):** Dutluca'da Çat-Topkapı köyleri arasındaki düzlük alan.
- Misgek (yöre):** Sırakonak (Pegir) Köyü'nün üstündeki bahçeler.
- Pöyük (yöre):** Topkapı Köyü'nde bir yöre.
- Purluk (yöre):** Sorak Köyü üzerindeki Çoçi yaylasında, içinden alçıya benzer toprak (pur) çıkarılan bir yer.
- Sinan Yurdu (yöre):** Sarıçiçek'de Lot Puarı'nın olduğu yayla.
- Tatarağası (yöre):** Toybelen Köyü'nde bir yöre.
- Tavşantaşı (yöre):** Bkz. Tavşantaşı.
- Tuğcuk (yöre):** Munzur Dağı'nda bir yöre.
- Tuğtar (yöre):** Başdağ'da bir yöre.
- Türkmen Yurdu (yöre):** Sarıçiçek'te bir yöre.
- Yafese (yöre):** Avaz'da bir yöre.
- Yavlıca (yöre):** Ençiti Dağı'nda bir yöre.
- Yığmaçağıl (yöre):** Dutluca (Aşutka) ile Topkapı (Ençiti) arasındaki kara yolunun geçtiği yer.

MAHALLER

Adalar (mahal): Karasu'nun eski durumunda Sandıkbağı ve Çevlik Gölü'nde bulunan adalar.

Ağıl (mahal): Zafran suyu üzerinde bir yer.

Ahır (mahal): Bkz. Ağıl.

Akbayır (mahal): Munzur Dağı'nda bir mahal.

Akkuşak (mahal): Akuşağı aşiretinin yerleştiği şimdiki Çaltı Köyü'nün yeri.

Alatarla (mahal): Eğin'de ve Başpınar'da bir mahal.

Alez (mahal): Yeşilyamaç Köyü eski yaya yolu üzerinde bir yer.

Ali Yolağı (mahal): Aladağ'da bir avcı yolu.

Aluç Burnu (mahal): Sandık Köyü karşısı.

Anagölü (mahal): Karasu'nun eski durumunda Halmüge Köyü altında yer alan bir göl.

Angin (mahal): Yuva Köyü'nün karşısındaki dağ.

Ardıçlık (mahal): Kozlupınar Köyü'nün Karasu Vadisi yönündeki ardıçların bol olduğu yer.

Armutlu kol (mahal): Sandık dağında Erçivit'in üstü.

Arnavut Hanı (mahal): Eskiden kervanların konakladığı, bir hanın olduğu bölge; Kayıkbaşına yakın. Barajın altında kaldı.

Aros (mahal): Durmuş Köyü'nde bir mahal.

Aşağı Çalılık (mahal): Navril Kanyonu'nda bir yer

Atmeydanı (mahal): Sergen Sırtı'nın bulunduğu yer.

Atoluğu (mahal): Tahta Cami'nin batı (Sandıkbağı) tarafına doğru olan yolun sağ tarafında, değirmenden hemen sonraki, büyük hayvanların su içtiği olukların bulunduğu yer.

Avaz (mahal ve yol): Kemaliye-Başıtaş yolu üzerinde, kışın tipinin çok fazla olduğu yüksek, düz bir plato.

Aynık (mahal): Durmuş Köyü'nde bir mahal.

Ayırım (mahal): Toybelen Köyü üzerinde su ve hayvanların ayrıldığı yer.

Babundu (mahal): Kırkgöz suyunun, Yuva Köyü ile Toybelen Köyü'ne ayrıldığı yer.

- Bakgik (mahal):** İlçe'nin doğu-kuzey yanında, eskiden saray tipi evlerin bulunduğu, zengin Ermenilerin oturduğu, bugün yüksek okulların kurulduğu alan.
- Bal Mağarası:** Karmiç'te bir mağara.
- Balıkgölü (mahal):** Ergü Köyü altında eski Karasu üzerinde yer alan bol balık çıkan bir yer.
- Baltadaşı (mahal):** Kemaliye'nin kuzey-doğu yönünde, Karasuya taraf bittiği yerin adı
- Baltataşı (mahal):** Bkz. Baltataşı.
- Başköy (mahal):** Başpınar Köyü ile Munzur dağı arasında yer alan yurt yeri.
- Batak (mahal):** Apçağa Köyü Atça Bağları mevkiinde yer alan sulak yer.
- Batak Gölü (mahal):** Bkz. Batak.
- Beyyurdu (mahal):** Sarıçiçek'te bir mahal.
- Bezirgan Çukuru (mahal):** Kervan yolu üzerinde yer alan bir çukur.
- Burçaklı (mahal):** Karmiç'te bir yer.
- Bügelek Sırtı (mahal):** Toybelen Köyü'nün üstünde Olukman yolu üzerindeki bir kayalık alan.
- Büyük Çağıl (mahal):** Bkz. Büyük Çağıl (yöre).
- Canikler (mahal):** Baltataşı ile Venk köprüsü arasındaki yerin genel adı.
- Cankurtaran (mahal):** Bağıştaş yolu üzerinde, cankurtaran evinin bulunduğu yer.
- Cevizli Horlam (mahal):** Durmus Köyü'nde bir mahal.
- Cevizlik (mahal):** Bugün baraj altında kalmış, Toybelen Köyü'nün altındaki yer.
- Cırarik (mahal):** Geşo Köyü'nün altındaki çeşme.
- Cırcırlık (mahal):** Yuva Köyü'nün altında, Murat Nehri'nin kenarında, suların iplik iplik akarak travertenler (sünger taşları) oluşturduğu, eski Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde bir bölge. Baraj altında kaldı.

- Cumhuriyet (ya da Hükümet) meydanı (mahal):** Şehrin merkezinin bulunduğu yer.
- Cumikbaşı (mahal):** Kemaliye'nin, batıda şehrin bittiği yerin adı.
- Çal (mahal):** Hotar bölgesinin genel adı.
- Çalılık (mahal):** Karakoçlu taşında iki ayrı yerde bulunan mahal.
- Çatal (mahal):** Karmiçte bir yer.
- Çatal Dere (mahal):** Bkz. Çataldere (dere).
- Çatal Keşan (mahal):** Aşağı Yuvacık Köyü ile Hastesi kayası arasındaki bir bölüm.
- Çay Bağları (mahal):** Durmus Köyü'nde bir mahal.
- Çevizlik (mahal):** Çevlik Gölü'nün üstünde, kaynak suyunun çıktığı, içki alemlerinin yapıldığı çınarlı bir yer. Barajın altında kaldı.
- Çevlik Gölü (mahal):** Payzen kumluğunu hemen ve Çevlik Mahallesi'nin altındaki bir yerde, Karasuyun ilçedeki en geniş yeri kapladığı ve suyun döndüğü, selüntü denen odun parçalarının tutulduğu yer. Barajın altında kaldı.
- Çevlikgölü (mahal):** Kemaliye'nin Karasu kenarındaki bir mahal.
- Çığderesi (mahal):** Akdağ ve Munzur Dağı'nda bulunan mahaller.
- Çınarlık (mahal):** Çevlik Gölü'nün üstünde, kaynak suyunun çıktığı, içki alemlerinin yapıldığı çınarlı bir yer. Barajın altında kaldı.
- Çınarlık (mahal):** Kemaliye'nin doğusunda, Arapkir eski karayolunun yaklaşık 17 km. sinde soğuk bir suyun çıktığı, üst kısmı dev çakıl taşlarıyla örtülü bir yamaç olan kaynak. Barajın altında kaldı. Ayrıca birçok yerde çınarlık adı altında yer vardır. Gemürgap altındaki çınarlık.
- Çırdık (mahal):** Durmus Köyü'nde bir mahal.
- Çirik (mahal):** Sandıkbaşı'nın içme suyu kaynağı.
- Çırtanak (mahal):** Geşo Köyü'nün altındaki çeşme
- Çift Gözlü Mağara (mağara ve mahal):** Egin'in karşısında, iki girişi olan mağara.
- Çift Paşa Seküsü (mahal):** Navril Kanyonu'nda bir yer

- Çorkaldırım (mahal):** Ariki mahallesinde, Ariki deresinden yukarı doğru uzanan merdiven yol.
- Çukurlar (mahal):** Hotarda ve Akdağ'da yer alan çukur bölgelerin genel adı.
- Dağ Üstü (mahal):** Sandık Köyü'nde Karanlık başı ile Kuloğlu yayla yeri arasındaki mahal.
- Dapsalık (mahal):** 1 Kemaliye'nin güney yönünde Karasu'ya bağlantısını sağlayan birçok merdivenden oluşmuş dik bir yol. 2-Geşo köprüsünden ve geşo gabanından Kemaliye'ye gelme imkanının bulunmadığı zamanlarda köprübaşından Angin'e yaya geçiş yolu (sular altında kaldı.)
- Dapurbaşı (mahal):** Kemaliye'nin doğu-güney yönünde şehrin bittiği kısmın adı.
- Değirmenbaşı (mahal):** Yuva Köyü ile İlçenin sınırını oluşturan köprünün civarında Ariki ve Apçağa derelerinin birleştikten sonra yanından aktığı, değirmen ve dibegi ile uzun yıllar hizmet vermiş; Kemaliye'nin en gözde piknik yeri. Baraj altında kaldı.
- Değirmendere (mahal):** Bkz. Yukarı Dere.
- Delüктаş (mahal):** Bkz. Deliktaş.
- Demirkapı (mahal):** Toybelen Köyü ile Ergü Köyü arasındaki yaya yolunda yer alan ve tehlike anında kapatılarak giriş çıkışın kontrol edildiği kapı yeri.
- Demirtepe (mahal):** Avaz'da bir mahal.
- Depo (mahal):** Karmıçte bir yer.
- Dereağzı (mahal):** Kadıgölü'nün karasuya bağlandığı bölge. Barajın altında kaldı.
- Derin Göl (mahal):** Eski Karasu'da bir göl.
- Derinçukur (mahal):** Sarıçiçek'te bir mahal.
- Devegölü (mahal):** Dapurbaşı'nda, Akdere bölgesinin üzerindeki yer; eskiden buradaki gölden develer sulanmış.
- Devetabanı (mahal):** Bkz. Devetabanı taş.
- Domuzpınarı (mahal):** Yeşilyurt Dağı, Karmıç'te bir mahal.
- Doymuş (mahal):** Munzur dağında bir yayla yeri.

- Ehnesor Kayası (mahal):** Armağan (Ehnesor) Köyü'nde bir kaya.
- Ekrek Düzü (mahal):** Sorak'ın üstündeki düzlük.
- Erçivit (mahal):** Sandık Köyü'nün karşısında Oğlan Uçan mahalının üstü.
- Ergü Çeşmesi (mahal):** Eski Arapkir yolu üzerinde, Toybelen Köyü'nün altında bir köprü. Barajın altında kaldı.
- Eskinot: (mahal):** Durmus (Tama) Köyü'nde bir mahal.
- Fazlı (mahal):** Navril Kanyonu'nda bir yer.
- Fırının önü (mahal):** Toybelen Köyü'nde bir yer.
- Fıthi Baba (mahal):** Geşo'nun doğusunda bulunan bir yatır.
- Gariop Başı (mahal):** Geşo'nun yanındaki, Egin'e bakan seyir tepesi.
- Gavur Bağları (mahal):** Ergü Köyü'nde Karasu'ya yakın bir mahal.
- Gedik (mahal):** Vadideki köylerin yükseğe çıkılan yollarının tepe kısımları.
- Geyik Boğazı (mahal):** Navril (Karanlık) Kanyonu'nda dağ keçilerinin Karasu'dan su içmek için geldiklerinde, görünebildikleri en iyi noktalardan biri.
- Gotmik Kaya (kaya ve mahal):** Sandık Köyü'nde Pekündürük ile Yeniköy arasındaki kaya.
- Göze (mahal):** Sandıkbağı altında yer alan piknik yeri.
- Gayanın Başı (mahal):** Kozlupınar Köyü'nden yaylaya çıkış noktası.
- Güney (mahal):** Sandık Köyü'nün şimdiki yolunun geçtiği yer.
- Güngörmez (mahal):** Toybelen Köyü'nde bir yer.
- Hacca =Atça Bağları (mahal):** Apçağa Köyü Kırkgöz yönündeki bağların genel adı.
- Hacı Mehmet (mahal):** Apçağa Köyü üstünde bir yer.
- Halife (mahal):** Sırakonak (Peğir) Köyü'nde Mazman yolu üzerinde bir yatır.
- Hamzababa (mahal):** Dapurbaşı'nda, yaz geceleri ışıkları görüldüğü bir yatır.

- Haraba (mahal):** Dutluca'da bir mahal.
- Haraçul (mahal):** Toybelen Köyü'nün üstünde bir mahal.
- Harap Pazar (mahal):** Dutluca ile Çit arasında eski bir yerleşim yeri.
- Harsak (mahal):** Toybelen Köyü'nün Kemaliye ile arasındaki dolambaçlı yaya yolu.
- Hava Dirseği (mahal):** Kozlupınar (Hapanos) Köyü yolunda, rüzgar çok alan bir sırt.
- Hazar Uçuran (mahal):** Navril Kanyonu'nda bir yer.
- Hedmiri (mahal):** Navril Kanyonu'nda Dilli çayı ile Karanlıkbaşı arasında kalan meşelik yer.
- Hopak (mahal):** Geşo Köyü'nün altındaki çeşme.
- Horazik (mahal):** Birçok köyde Ermeni mezarlığı.
- Horik (mahal):** Apçağa Köyü'nde bir su kaynağı.
- Hoşirik (mahal):** Toybelen Köyü'nde şifalı bir su kaynağı.
- Hotar (gaban, dağ ve yayla):** Eğinin başındaki dağların oluşturduğu düzlük, plato.
- Hozekrek (mahal):** Bağıştaş yolu üzerinde Kumluyazı bölgesinde eski bir köy kalıntısı.
- Hüseyin Evleri (mahal):** Yeşilyamaç kışlasındaki bir mahal.
- İhvana selam (mahal):** Ergü Köyü üzerinde bir mahal.
- İki Kapılı (mahal):** Karmiçte bir yer.
- İncidüzü (mahal):** Sandıkbağının altında, Murat Suyunun kıyısı. Barajın altında kaldı.
- İncirlik (mahal):** Sandık Köyü'nde bir yer.
- İncirlik Seküsü (mahal):** Bkz. İncirlik.
- İncirlik Yolağı (mahal):** Bkz. İncirlik
- İnekyatağı (mahal):** Apçağa Dağı'ndaki bir yöre. Angin'de bir yöre.
- İtyokuşu (mahal):** Munzur Dağı'nda bir mahal.
- Kakakpir (mahal):** Peçe Deresi'ne yakın bir mahal.
- Kale (mahal):** Venk (Yaka) Köyü'nün üzerindeki kale.
- Karabayır (mahal):** Çaldağ'da bir mahal.
- Karakıra (mahal):** Karmiçte bir yer.

- Karanlık (mahal):** Navril Kanyo'nunda derin kesilmiş bir vadi.
- Karasallar (mahal):** Sandık Köyü'nde Karanlık başı ile Hedmiri arasındaki kayalık alan.
- Karcinlik (mahal):** Yuva ve Toybelen Köyü'nde (keza birçok köyde) damlara serilmek için serpantinli toprak çıkanlar yer.
- Kardeliği (mahal):** Hotar'da içinde kar biriken kuyu.
- Karınca Kayası (Mahal):** Çınarlığın yanında, içinde karınca yuvası olan, Karasu'yun ortasında birkaç metre karelik bir taş. Barajın altında kaldı.
- Karlık (mahal):** Bkz. Kardeliği.
- Karlık (mahal):** Sandık Köyü'nde dağ üstü mahallinde içinde kar biriken ve yılboyu kar bulunan kuyu.
- Karmiç (mahal):** Kozlupınar Köyü ile Dutbeli ve Yukarı Yuvacık Köyü arasındaki arazinin genel adı.
- Karşıgeçe (mahal):** Kemaliye'ye göre Karasu nehrinin karşısında yer alan yerleşim birimlerinin genel adı.
- Kaş (mahal):** Genel ad. Tepelerin önündeki mahallar.
- Kayabaşı (mahal):** Bkz. Poser.
- Kayıkbaşı (mahal):** Kemaliye'nin kumunun geldiği; Karasu'yun düz aktığı. Başpınar tarafındaki köylere bağlantının kayıkla yapıldığı yerin adı. Barajın altında kaldı.
- Kayıklar (mahal):** Toybelen Köyü ile Ergü Köyü arasında yer alan taş silsilesi.
- Kazikler (mahal ve yol):** Kemaliye-Bağıştas yolu üzerinde bir bölge.
- Kedez yer (mahal):** Geşo'nun Karasu kenarında su altında kalan arazi (Ermenice kedez yer, su kenarı anlamına gelirmiş).
- Kerevit (mahal):** Yıldızlı (Hastesi) Köyü ile Şahinler Köyü arasındaki mahal.
- Kermicek (mahal):** Bkz. Karmiç.
- Kevenlik (mahal):** Bağıştaş yolu üzerinde Cankurtaran ile Kaziklerin başının arasında kalan yer.
- Kırkgöz (mahal ve kaynak):** Yuva Köyü'nün üzerinde, kırk gözeden çıkan kaynak suyu.

- Kirtanoz (mahal):** Durmuş (Tama) Köyü'nde bir mahal.
- Kışla (mahal):** Birçok köyün kışlık otlakları (Toybelen, Yeşilyamaç vd.)
- Kızılburun (Mahal):** Mürekeptaşının sonlandığı kırmızı renkli taşlık.
- Kızılçukur (mahal):** Apçağa'daki Hacca.Bağları üzerindeki çukur alan.
- Kızılkaya (mahal ve taş):** Yeşilyamaç Köyü'ne giderken, Gemürgap deresinin karşısındaki kaya.
- Kiliseboynu (mahal):** Kemaliye girişinde şimdiki müzenin olduğu yer.
- Kiliseboynu (mahal):** Yuva Köyü'nün girişindeki kilisenin bulunduğu yere verilen ad.
- Killiğin (Killik) Mağarası (mahal ve mağara):** Sırakonakların üst kısmında, içinde kil yatağının bulunduğu büyük bir mağara.
- Kirişçukuru (mahal):** Toybelen Köyü yaylalarının üzerindeki çukur.
- Kocahaydar (mahal):** Sarıçilek Yaylası'nda Gözaydın ile Divriği-Ortaköy arasında bir bölge.
- Kodigin önü (mahal):** Toybelen Köyü'ndeki çeşmelerin bazılarına verilen ad.
- Korgan ya da korugan (mahal):** Mazman yolunda, Hostabelinde, Avaz'da ve İncebelde asker korunakları.
- Koristan (mahal):** Ermeni mezarlıkları. Gemürgap Koristanı, Toybelen Köyü'nün kuzeyine düşen mezarlık, Gerüşla Koristanı: Kilisenin bulunduğu yer, Apçağa Koristanı: Apçağada bulunan mezarlık vs.
- Kortik (mahal):** Akdağ'da bir mahal.
- Kovundu (mahal):** Kırkgöz'ün altında bir yer.
- Koyungölü (mahal):** Eski Karasu'da Yeşilyamaç Köyü altında koyunların yıkıldığı bir göl.
- Kömürdere (mahal):** Başpınar ile Buğdaypınar (Tırnik) arasında linyit kömürü çıkarılan dere.

Köybaşı (mahal): Kemaliye'nin üzerinde, bir zamanlar yoğun yerleşim yeri olan; bir yangınla tümü ortadan kalkan bir mahalle.

Kucaklama (mahal): Sernek dağında bir yolak.

Kuş deresi (mahal): Yeşilyamaç Köyü'nde bir dere.

Kule Bağı (mahal): Apçağa Hacca Bağları'nda bir mahal.

Kumluk (mahal): Bugün baraj sularının altında kalmış, Çevlik gölü'nün üstündeki, Karasuyun oldukça yavaş aktığı kısım.

Kumluyazı (mahal) Bağıtaş yolunda Palandöken'in başından Kılıçoğlu bükündeki köprüye kadar olan alan

Kuşkonmaz (mahal): Karanlık başındaki zirve.

Kuvun Önü (mahal): Toybelen Köyü bahçelerinde bir mahal.
Kuş metelisi.

Kuzuluk (mahal): Sarıçiçek'te Obalara yakın bir mahal.

Lüle Bağı (mahal): Toybelen'de lüle yapılan bir mahal.

Mazman (mahal): Pegir'in üzerinde, batı kısmındaki, eski Divriği yolu üzerindeki bir bölge.

Merekler (mahal): Hüdü (Tuğlu) Köyü'nün mezarı.

Minare (mahal): Sandık Köyü'nde Navril kanyonuna taraf oluşmuş volkanik yığıntı.

Mukale (mahal): Durmuş (Tama) Köyü'nde bir mahal.

Nallışerif (mahal): Hz. Ali'nin Döldül denen atıyla bu yöreden dağdan dağa atlayarak geçtiği sırada atının ayağını bastığı yerlere verilen ad. Bunlardan ön önemlisi, Toybelen Köyü'nün başında, Kırkgöz'e girerken, geçilen tepenin bulunduğu yerdir. Geşo Köyü'nde de aynısının olduğu bilinmektedir.

Navril (Navrel) Kanyonu (mahal): İlçe'nin batı yönünde, Karasu Vadisi boyunca uzanan (15 km. kadar), yüksekliği yüzlerce metre olan ünlü ve önemli bir kanyon.

Nergizlik (mahal): Karmişte bir yer.

Oğlan uçuran (mahal): Navril Kanyonu'nda bir yer.

Orsinot (mahal): Toybelen Köyü'nde bir yer.

Ovit (mahal): Sandık Köyü'nde Karatarla, Kozlupınar Köyü'nde Ulupınar, Toybelen Köyü'nde Ovit suyunun çıktığı ve suladığı düzlüklerin genel adı.

Ovit-Karatarla (mahal) (Yayla) (kaynak): Sandık Köyü başında içinden su çıkan mahal (yayla yeri).

Oyuklar (mahal): Akdağ'da yüksek tepelere verilen adlar.

Öküzyatan (mahal): Eğin'in karşısında, dağların yalçın kısımlarının bittiği yerin altında, düz bir alan. Sulama saatleri için kullanılan bir yer.

Ömer Çukuru (mahal): Apçağa'daki Hacca Bağları üzerindeki mahal.

Pancarlık (mahal): Avaz'da bir mahal.

Partikavar (mahal): Yuva-Toybelen köyünün yukarı hark su ayırımındaki bir mahal.

Paşa Bağı (mahal): Eğin'in karşısında Sorak yolunun üstündeki bağ.

Paşa Seküsü (mahal): Navril Kanyonu'nda bir yer.

Payzan kumluğu (mahal): İlçenin altında, Çevlik Mahallesini taraf, Karasuyun çok sakin aktığı, gençlerin yazın yüzdüğü; kelleklerin yük boşalttığı ya da yüklediği yer.

Pekündürük (mahal): Karanlık başının Harmankaya (Abrenk) Köyü tarafındaki tepe.

Pertek (mahal): Durmuş (Tama) Köyü'nde bir mahal.

Pillavın Tarlası (mahal): Esertepe (Şırzı) Köyü'nün üstündeki tarla.

Portes (mahal): Apçağa Köyü'nde taşbaşı.

Poser (mahal): Apçağa Köyü'nün üstündeki taşbaşı.

Poşayeri (mahal): Avaz'da bir mahal.

Pulat (mahal): Apçağa Köyü'nde bir mahal

Pulluz (mahal): Durmuş (Tama) Köyü'nde bir mahal.

Salbaşı (mahal): Eğin'in üzerinde Zincirli kayanın üstündeki yer-kaya.

Salginerler (mahal): Toybelen Köyü'nün Uzabaşının Ergü Köyü yönündeki arazisi.

Sarı Topraklık (mahal): Toybelen Köyü üstünde yer alan arazi.

Sarının Yolağı (mahal): Karmiç'te depo ile Aşağı Kındir arasındaki yolak.

- Selamet (mahal):** Sarıçiçek Yaylası'nda Olukman'a yakın bir mahal.
- Sergensirtı (mahal):** Sandıkbağından sonraki, Kemaliye'nin kuzey-batısında kuru yamacın adı
- Seyitali (mahal):** Kemaliye'nin bir mahallesi.
- Sıptiros (mahal):** Toybelen Köyü'nde Gaban deresi yanındaki taşlık arazi.
- Sırakayalar (mahal):** Akdağ'da bir mahal.
- Sinekli (mahal):** İn Deresi'nde bir mahal.
- Sorak (mahal):** İlk olarak Rumların yerleştiği, bir kalenin de olduğu, Kemaliye'nin karşısında tarihi bir yerleşim yeri.
- Sosek (mahal):** Hozekrek'in Karasu Vadisi yönünde yer alan eski yerleşim kalıntıları.
- Sukondigi (mahal):** Akdağ'da yağmur suyu toplanan bir taş kovuğu.
- Sulutarla (mahal):** Sandık bağının üzerinde yer alan su kaynağı.
- Sülüklü (mahal ve kaynak):** Sarıçiçek'te sülük yetişen bir göl-kaynak.
- Sümbüllük (mahal):** Sarıçiçek'te bir mahal.
- Sütlü çeşme (mahal):** Dapurbaşı'ndan önce, hastahane tarafına doğru çeşmenin bulunduğu yer.
- Sütlük (mahal):** Koçan başının doğusunda süt sağılan yer.
- Şakşor (mahal):** Sorak Köyü'nde bir yer.
- Şalvaryakan (mahal):** Karmiçte büyükTop'un altındaki mahal.
- Şapkaklı (mahal):** Toybelen Köyü doğusunda Horaçol'un altında şapka takmış adam görüntüsünde bir taş.
- Şorak (mahal):** Sandık Köyü'nde, Sorak Köyü'nde ve Yeşilyamaç Köyü'nde toprağı tuzlu olan yerler.
- Taban Yolak (mahal):** Navril Kanyonu'nda bir yer.
- Tahtacami (mahal):** Kadiğölü Deresi'nin orta kesiminde, kenara kurulmuş bir cami ve bu yerin adı.
- Tandır (mahal):** Geşo Boğazı'nda ve Navril Kanyonu'nda yarı açılmış tandıra benzeyen taş oyukları.
- Tarlabaşı (mahal):** Ariki'nin üstü.

Tasiçi (mahal): Dilli deresinde Hedmir'inin üstünde oyuk şeklindeki taş.

Taşbaşı (mahal): Birçok köyde yalçın taşların kesinti yerlerine verilen ad. Gerüşla, Gemürgap, Apçağa, Koçan Taş başı vs.

Taşyolak (mahal): Akdağ-İnderesinde toprak yolağın devamı.

Teşt (mahal): Ulaş (Venkağ) Köyü'nün üzerindeki düzlük arazi.

Tırık (mahal): Durmuş (Tama)'da bir mahal.

Toplarağzı Mahal): Değirmenbaşının altında, Karasuyun en hızlı aktığı, taşların üzerinden zıpladığı bir bölge. Baraj altında kaldı.

Toprakyolak (mahal): Akdağ'da bir yolak.

Tumasın Baranı (mahal): Toybelen Köyü'nde Koristan ile Karasu arasındaki mahal.

Uza (mahal): Kırkgöz'ün arkasındaki dağın arka kısmı. Toybelen Köyü'nün üstünde yer alan ve Uz Türklerinin ilk defa yerleştiğine inanılan yerleşim alanı.

Üç Mazgal (mahal): Akdağ'da bir mahal.

Vapur Yolu (mahal): Navril Kanyonu'nda bir yer.

Vijnik (mahal): Ergü dibinden Kozlupınar (Hapanos) Köyüne doğru çıkan dolambaçlı, yaya yolu.

Vızvidan (mahal): Toybelen Köyü'nde tek bağın altında bulunan bahçelerin genel adı.

Yabançayı (şelale ve mahal): Bugün baraj suları altında kalmış, Toybelen Köyü'nün altındaki küçük bir şelale.

Yalaklar (mahal): Akdağ'da, hayvanların tuz gereksinmesini karşılamak için tuz dökülen taşlar.

Yalamuk (mahal): Asmalı derenin batısında yer alan ve dağ keçilerinin tuzlu toprağını yedikleri yer.

Yalımkaya (kaynak ve mahal): Sandık Köyü'nün karşısında olan ve dibinden su çıkan kayalık alan.

Yasak (mahal): Pegir'in ot elde etmek için belirli zamanlarda hayvan otlatılmasına kapatılan, Eşek Meydanı'na doğru olan kısmı.

Yatak Tarla (mahal): Sandık Köyü'nde Erçivit'in üstünde yer alan tarla.

Yayla (mahal): Apçağa ile Yuva Köyü arasındaki büyük bir bağlık alan.

Yazıbaşı (mahal): Pegir'in Hotar'a taraf üst kısmı.

Yazılar (mahal): Yazıbaşı'nın üst kısmı.

Yedideğirmen altı (mahal): Bakınız, Değirmenbaşı.

Yıkılğan (mahal): Toybelen Köyü ile Apçağa Köyü yaya yolu yanında yer alan heyelan bölgesi.

Yırtık (mahal): Akdağ'da bir mahal.

Yolabakan (mahal): Avaz'da bir mahal.

Yukarı Çalılık (mahal): Navril Kanyonu'nda bir yer.

Zafran (Safran) Suyu (mahal ve kaynak): Kemaliye'nin karşısında, Angin'in batı tarafından çıkan sindirme özelliği olduğuna inanılan su.

Zamur (mahal): Navril Kanyonu'nda bir yer.

Zincirli Kaya (mahal ve taş): Kemaliye'nin üzerinde, yuvarlanmasın diye, 1800 yıllarında zincirle bağlanan büyük bir kaya.

Zivan tarlası (mahal): Arapkir-Kemaliye karayolunda Uzabaşı'ndan dönülen yerdeki tarla.

Ziyaret (mahal): Yeşilyamaç ve Sırakonak gibi köylerde bulunan yatır yerleri.

Zuğurlar (mahal): Akdağ'ın üstündeki çukurlarla ünlü arazinin genel adı.

TEPELER

Alantepe (tepe): Kozlupınar yaylasında bir tepe (mahal)

Atamtepe (tepe): Sarıçiçek yaylasında bir tepe (mahal)

Bakacak (tepe): Avcıların av beklemek ve gözlemek için oturdukları yüksek yerler (birçok yerde).

Başbakacak (tepe): Akdağ'ın en yüksek tepesi.

Bekçitepe (tepe): Bkz. Bekçi Kayası, Pilordin Taşı.

Boztepe (tepe): Başpınar Dağı'nda bir mahal.

Cingil Baba Tepesi (tepe): Geşo'nun güneyinde, Cingil Baba yatırının bulunduğu tepe.

Deve boynu (Deve Tepesi) (tepe): Sarıçiçek'in en yüksek kısmı; 2.215 m. yükseklikte.

ErenlerTepesi (tepe): Geşo'nun kuzeyindeki, Eren Baba yatırının bulunduğu tepe.

Ermenis Tepesi (tepe): Geşo'nun güneyindeki, Karasu kenarına bakan tepe.

Güneyin Tepesi (tepe): Yuva ve Toybelen Köyü'nün güneyindeki dağın en yüksek tepesi.

Hınzırık (tepe): Kozlupınar Köyü'nde Ulupınar'ın üstünde yer alan tepe.

Kabanbaşı (tepe): Eğin yöresindeki gabanların en yüksek kısımlarına verilen genel ad.

Karakol (tepe): Kozlupınar Köyü karşısında bir tepe.

Karanlıkbaşı (tepe): Sandık Köyü'nde bir tepe.

Karatepe (tepe): Sandık Dağı'nda bir tepe.

Kardaşdağ (tepe): Munzur Dağı'nda iki tepe.

Karşıtepe (tepe): Dutluca yöresinde bir tepe.

Killik (tepe): Sırakonak Köyü'nde Killiğin Mağarası'nın yer aldığı yerin genel adı.

Koçanbaşı (tepe): Koçan Mahallesi'nin üzerindeki kayanın tepesi.

Koçibaba (tepe): Munzur Dağı'nda bir tepe.

Koçtepesi (tepe): Munzur Dağı'nda bir tepe.

Kuzutepesi (tepe): Munzur Dağı'nda bir tepe.

Meteris (tepe): Munzur Dağı'nda bir tepe.

Orta Tepe (tepe): Şimdiki Paşay (Ortatepe) Köyü'nün yer aldığı Avaz'da bir tepe.

Oyuklar (tepe): Akdağ'da bir tepe.

Payamlı (tepe): Kozlupınar Köyü karşısında bir tepe.

Salınbaşı (tepe): Karmiçte bir tepe

Sisonis Tepesi (tepe): Geşo'nun arkasındaki (doğusundaki) tepe.

Sivritepe (tepe): Munzur Dağı'nda bir tepe.

Teke Tepesi (tepe): Munzur Dağı'nda bir tepe.

- Uzabaşı (tepe):** Toybelen Köyü'nün üstünün genel adı.
Vijnik (tepe): Ergü Köyü dibinden Kozlupınar'a çıkan dolambaçlı
yaya yolunun en üst bölümü.
Ziyaret (tepe): Munzur Dağı'nda bir tepe.

YAYLALAR

- Akdağ Yaylası (yayla):** Akdağ'daki Olukman mevkiinin üstünde
yer alan bir yayla.
Avaz (yayla): Kışın kar esintilerinin çok olduğu, Bağıştaş-
Kemalişe yolunun orta kısmındaki bir plato.
Başköy (yayla): Munzur Dağı'nda bir yayla.
Bel (yayla): Yerleşim birimleri arasındaki yolların geçtiği
güzergahlardaki en yüksek bölümlere verilen genel ad.
Berber Dükkanı (yayla): Sarıçiçek Yaylası'nda kayadan oyulmuş
korunak.
Bozarmut (yayla): Sandık Köyü'nde bir bölge.
Bük (yayla): Yollardaki dönüş yerleri (viraj).
Çaldağ Yaylası: Kocaçimen Köyü ile Salihli arasındaki yayla.
Çaşırlık (yayla): Mazman çeşmesinin kuzeyine düşen, çaşırı bol
bir bölge; göbek mantarı çok bulunur.
Çit Yurdu (yayla): Çit Köyü yaylası.
Çöçü (yayla): Sorak'ın üstü.
Dağın Düzü (yayla): Sarıçiçek Yaylası'nın çevresindeki köylülerin
yaylaya verdikleri ad.
Doymuş (yayla): Munzur Dağı'nda bir yayla yeri.
Ençiti Yaylası: Ençiti (Topkapı) Köyü yaylası.
Erenler (yayla): Bkz. Erenler tepesi.
Eşek Meydanı (yayla): Pegir Mazmanı'nın doğuya (Olukman
taraf) doğru düşen, eski Öşneden yolu üzerindeki bölge.
Geyik Pınarı (yayla): Pegir'in güney-batı kısmında, tam
karşısındaki, dağın zirvesi
Gökçe (yayla): Başpınar Köyü ile Buğdaypınar (Tırnik) Köyü
arasında kalan köy yeri.
Göller (yayla): Kırkgözün üzerindeki nisbeten düz yamaç.

- Güneyler (yayla):** Kırkgöz'ün üzerinde şimdiki telefon yansıtıcısının Ergü Köyü yönündeki bölümü.
- Heceri (yayla):** Divriği tarafında bir dağ.
- Hosta Bel (yayla):** Bkz. Hosta bel (bel).
- Hotar (yayla):** Bkz. Hotar (mahal).
- Hovaçor (yayla):** Munzur Dağı'nda bir yayla.
- Hozadur (yayla):** Ergü Köyü ile Olukman arasındaki yayla.
- İn Deliği (yayla):** Bkz. İnderesi.
- İnce Bel (yayla):** Kekikpınar (Öşneden) Köyü ile Olukman arasındaki yayla yeri.
- Kandil (yayla):** Çanakçı Köyü'nde Sultan Murat caddesinin geçtiği Divriği-Arapkir-Kemaliye sınırının birleştiği yerdeki yayla.
- Karadağ Yaylası:** Muşağa (Kocaçimen) ile Salihli arasında yer alan yayla.
- Karapınar (yayla):** Topkapı (Ençiti) Köyü yaylası.
- Karatarla (yayla):** Sandık Köyü Karanlıkbaşı mevkiindeki yayla.
- Kaynar (yayla):** Yeşilyurt Köyü ile Yukarı Yuvacık Köyü arasında yer alan yayla.
- Keklice (yayla):** Akdağ'ın güney yamacındaki yayla.
- Kırkgöz Yaylası:** Kırkgöz'ün üzerindeki yayla.
- Kırtılık (yayla):** Uza başında kırtıl otları ile ünlü yer.
- Kış Yurdu (yayla):** Muhtelif köylerde kışın hayvan otlatılacak şekilde arazi yapısına sahip kar tutmayan meşelik arazi.
- Kışla (yayla):** Ağıllar Köyü civarında Karasu Vadisi yönünde ormanlık arazi.
- Kozluk (yayla):** Toybelen Köyü ile Ergü Köyü arasında yayla.
- Kuloğlu = Kurtoğlu (yayla):** Hotar'dan sonra Ağıl Köyü yolu arasında kalan yayla yeri.
- Kurtini (yayla):** Karmiçte bir yer.
- Kuru Ovacık (yayla):** Kekikpınar (Öşneden) Köyü ile Arapkir arasında kalan yayla yeri.
- Munzur Yaylası:** Munzur Dağı'nda yayla.
- Olukman (yayla):** Ergü Köyü'nün üzerindeki yayla.

Peynir Deliği (yayla): İncebel yaylasında peynirlerin saklandığı yer.

Peynirlik (yayla): Bkz. Peynir Deliği.

Seksenveren (yayla): Subatan ile Çanakçı arasındaki yayla yeri.

Sarıççek Yaylası: Hotar'ın devamı olan, Kemaliye'nin güney kesimine düşen büyük bir yayla yerinin genel adı

Subatan (yayla): Sarıççek Yaylası'nda en yüksek yerleşim yeri; Parçikan göçerlerinin yazladıkları bölge.

Taşatan (yayla): Subatan ile Gözaydın (Bizmişen) arasında yer alan bölge.

Taşkesen (yayla): Sarıççek Yaylası'nda subatan'dan sonra Gözaydın köyü yönüne gidişte Kemaliye'deki Ortacami, Dört yolağzı camii ve bir kısım köprülerin yapıldığı taşların çıkarılıp getirildiği volkan tüfö

Züver (yayla): Apçağa Köyü üzerinden İncebele kadar olan yayla.

Zomp (yayla): Kekikpınar (Öşneden) Köyü batısındaki yayla.

DAĞLAR

Akdağ (dağ): Ergü, Haponos Köyü ile Kekikpınar Köyü arasındaki yüksek dağ.

Aladağ (dağ): Başekrek (Subaşı) yönünde bir dağ.

Apçağa Dağı: Apçağa Köyü'nün güney kesimindeki dağ.

Başdağ (dağ): Munzur tarafında bir dağ.

Büyük top (dağ): Yukarı Yuvacık Köyü kuzeyinde bir dağ.

Çaldağ (dağ): Kocaçimen Köyü ile Salihli Köyü arasındaki dağ.

Ençiti Dağı (dağ): Topkapı (Ençiti) Köyü'nde bir dağ.

Erenler (dağ): Geşo (Yeşilyamaç) Köyü üstünde bir tepe.

Eyerli Dağı (dağ): Sarıççek Yaylası'ndan bakıldığında Divriği Bölgesi'nde eyer şeklinde görünen bir dağ.

Hotar (dağ, mahal ve yayla): Bkz. Hotar (mahal).

Karababa (dağ): Yukarı Yuvacık Köyü yakınında bir dağ.

Karadağ (dağ): Başekrek ile Geceğü'nün arasındaki dağ.

Mercan (dağ): Munzur Dağı'nda bir yöre.

Munzur Dağı (dağ): Kemaliye'nin doğusunda yer alan dağ silsilesi.

Sernek (dağ): Ergü Köyü üzerindeki dağ.

Yılandağı (dağ): Başbağlar Köyü ile Ovacık arasındaki dağ.

MAĞARALAR

Alamağarası (mağara): Şırzı Köyü civarında, Gecegü yolu yakınında, suyunun ala hastalığına iyi geldiği söylenen, uzantıları çok uzunmuş gibi bir efsane yaratılmış, sarkıtları ve dikitleri olan ünlü bir mağara.

Cırıkoğlu (mağara): Sandık Köyü'nde Yalınkaya Gabanının yakınında bulunan mağara.

Çatal Mağara (mağara): Çataldere üzerinde bulunan bir mağara.

Çift Gözlü Mağara (mağara ve mahal): Eğin'in karşısında, iki girişi olan mağara.

Delipuğar (mağara): Eski Şırzı Köprüsü'nün başında, ilkbaharda çoşan sularla içinden suların fişkırdığı, ünlü bir mağara. Bağırıldığı zaman sularının kabarak insanı yutacağına inanılırdı. Barajın altında kaldı.

Demirmağara (yöre ve mağara): Bağıştaş yolu üzerinde demir civheri çıkarılan bir yer.

Devetabanı (yöre ve mağara): Toybelen Köyü, Yaban Çayı mevkiinde deve tabanı şeklinde bir mağara.

Direkli Mağara (mağara): Sandık Köyü, Karanlık mevkiinde bir mağara.

Direklice (mağara): Sandık Köyü'nde Erçivit üstünde Bakacak mahallinde bulunan mağara.

Güvercin Mağarası (mağara): Toybelen Köyü'nde bir mağara.

Hırsız Mağarası (mağara): Başpınar-Kayıkbaşı üzerinde ağız hiçbir yerden görülmeyen mağara.

İki Gözlü Mağara (mağara): Eğin'in karşısında iki gözlü mağara.

Kızlar Mağarası (mağara): Geşo Köyü'nde kızların gidip çorap ördüğü bir mağara.

- Killiğin (Killik) Mağarası (mağara):** Sırakonakların üst kısmında, içinde kil yatağının bulunduğu büyük bir mağara.
- Kurt Mağarası (mağara):** Sandık köyünde Yeni Mağara'nın kuzeyinde, içinde killi toprağın olduğu mağara.
- Kuyumcu Mağarası (mağara):** Toybelen Köyü Kayıklar mevkiinde bir mağara.
- Poşa Mağarası (mağara):** Toybelen Köyü ile Ergü Köyü su arkının ayrıldığı Uzabaşında bulunan bir mağara.
- Sıra Mağaralar (mağara):** Sandık köyü Karanlık başında dağ üstünde Kozlupınar köyünde sernek dağının üstünde bulunan mağara dizisi.
- Sulumağara (mağara):** Hozerkek'in Karasu vadisi yönünde yer alan ve içinden su çıkan büyük bir mağara.
- Tahtikli (mağara):** Karmiç'te bir mağara.
- Üğür (mağara):** Sandık Köyü'nün doğusunda bulunan, içinde bulunan gübrelerden barut yapılan mağara.
- Yeni Mağara (mağara):** Sularının Delipuar'dan çıktığına inanılan, Sandık Köyü'nün doğusunda, içinde sarkıt-dikitlerin bulunduğu derin bir mağara.

KEMALİYE'DE ÖNEMLİ GÖLLERİN, SU KAYNAKLARININ, DERELERİN VE ÇAYLARIN; KÖPRÜLERİN; YOLLARIN VE CADDELERİN; GABANLARININ VE BELLERİN; TAŞLARIN; KAYALARIN, MAHALLERİN; YÖRELERİN; YAYLALARIN, DAĞLARIN VE MAĞARALARIN ADLARI (ALFABETİK)

- Adalar (mahal):** Karasu'nun eski durumunda Sandıkbağı ve Çevlik Gölü'nde bulunan adalar.
- Adamkayası (kaya):** Navril kanyonunda adam şeklinde bir taş.
- Ağıl (mahal):** Zafran suyu üzerinde bir yer.
- Ahır (mahal):** Bkz. Ağıl.
- Akbayır (mahal):** Munzur Dağı'nda bir mahal.
- Akdağ (dağ):** Ergü, Haponos Köyü ile Kekikpınar Köyü arasındaki yüksek dağ.
- Akdağ Yaylası (yayla):** Akdağ'daki Olukman mevkiinin üstünde yer alan bir yayla.
- Akdere (dere):** Dapurbaşı'ndan Bahçe'ye taraf zaman zaman akan dere; taşları beyazdır, kum olarak kullanılır.
- Akkuşak (mahal):** Akuşağı aşiretinin yerleştiği şimdiki Çaltı Köyü'nün yeri.
- Aladağ (dağ):** Başekrek (Subaşı) yönünde bir dağ.
- Alamağarası (mağara):** Şırzı Köyü civarında, Gecegü yolu yakınında, suyunun ala hastalığına iyi geldiği söylenen, uzantıları çok uzunmuş gibi bir efsane yaratılmış, sarkıtları ve dikitleri olan ünlü bir mağara.
- Alantepe (tepe):** Kozlupınar yaylasında bir tepe (mahal)
- Alatarla (mahal):** Eğin'de ve Başpınar'da bir mahal.
- Alez (mahal):** Yeşilyamaç Köyü eski yaya yolu üzerinde bir yer.
- Ali Yolağı (mahal):** Aladağ'da bir avcı yolu.
- Altınpınar (dere):** Barasor Çayı'nın kaynağı.
- Altıntarla (yöre):** Sarıçiçek'te bir mahal
- Aluç Burnu (mahal):** Sandık Köyü karşısı.
- Anagölü (mahal):** Karasu'nun eski durumunda Halmüğe Köyü altında yer alan bir göl.

- Angin (mahal):** Yuva Köyü'nün karşısındaki dağ.
- Apçağa Dağı:** Apçağa Köyü'nün güney kesimindeki dağ.
- Apçağa Deresi (dere):** Apçağa'nın altından çıkıp, Karasuya bağlanan dere.
- Apçağa Harkı (ark):** Apçağa Köyü'nün dibinden çıkıp Yuva Köyü'nün batısını sulayan ark.
- Apçağa Köprüsü:** Apçağa deresinin üzerinde, Yuva Köyü'ne giden yol üzerindeki köprü (eski ve yeni).
- Arapkir Caddesi (yol):** Kemaliye'yi Arapkir'e bağlayan yol.
- Ardıçlık (mahal):** Kozlupınar Köyü'nün Karasu Vadisi yönündeki ardıçların bol olduğu yer.
- Ariki Deresi (dere):** Mazman'dan çıkıp, Karasuya dökülen dere.
- Ariki Köprüsü (eski ve yeni):** Ariki'yi Yuva ve Apçağa'ya bağlayan, Ariki Deresi üzerindeki köprü (eskisi baraj altında kaldı).
- Armutlu kol (mahal):** Sandık dağında Erçivit'in üstü.
- Arnavut Hanı (mahal):** Eskiden kervanların konakladığı, bir hanın olduğu bölge; Kayıkbaşına yakın. Barajın altında kaldı.
- Arnavut Köprüsü:** Baraj altında kaldı.
- Aros (mahal):** Durmuş Köyü'nde bir mahal.
- Asmalı Dere (dere):** Karmıç'de, şimdiki Başpınar- Kayıkbaşına doğru inen dere.
- Aşağı Çalılık (mahal):** Navril Kanyonu'nda bir yer
- Aşağı Hark (ark):** Gemürgap Deresi'nden kaynaklanan Yuva Köyü'nün alt kısmını sulayan ark.
- Atamtepe (tepe):** Sarıçiçek yaylasında bir tepe (mahal)
- Atmeydanı (mahal):** Sergen Sırtı'nın bulunduğu yer.
- Atoluğu (mahal):** Tahta Cami'nin batı (Sandıkbağı) tarafına doğru olan yolun sağ tarafında, değirmenden hemen sonraki, büyük hayvanların su içtiği olukların bulunduğu yer.
- Avaz (mahal ve yol):** Kemaliye-Bağıştas yolu üzerinde, kışın tipinin çok fazla olduğu yüksek, düz bir plato.
- Avaz (yayla):** Kışın kar esintilerinin çok olduğu, Bağıştas-Kemalişe yolunun orta kısmındaki bir plato.

- Aynık (mahal):** Durmus Köyü'nde bir mahal.
- Ayrim (mahal):** Toybelen Köyü üzerinde su ve hayvanların ayrıldığı yer.
- Babundu (mahal):** Kırkgöz suyunun, Yuva Köyü ile Toybelen Köyü'ne ayrıldığı yer.
- Babundu Köprüsü:** Yuva Köyü ile Toybele Köyü'nü üst kısımdan birbirine bağlayan köprü.
- Baburtan (bel):** Apçağa Köyü'nde bir geçit.
- Bademkayası (kaya):** Apçağa ile Peğir arasındaki kaya.
- Bağıtaş Yolı (yol):** Kemaliye'yi Bağıtaş İstasyonu'na bağlayan yaklaşık 35 km. yol.
- Bahçe Gabanı (gaban):** Bahçe Mahallesi'ni Hotar'a bağlayan geçit.
- Bahçe Köprüsü:** Egin Yolu üzerinde Bahçe Mahallesi'ndeki köprü.
- Bakacak (tepe):** Avcıların av beklemek ve gözlemek için oturdukları yüksek yerler (birçok yerde).
- Bakgik (mahal):** İlçe'nin doğu-kuzey yanında, eskiden saray tipi evlerin bulunduğu, zengin Ermenilerin oturduğu, bugün yüksek okulların kurulduğu alan.
- Bal Mağarası:** Karmış'te bir mağara.
- Balıkgölü (mahal):** Ergü Köyü altında eski Karasu üzerinde yer alan bol balık çıkan bir yer.
- Balkayası (kaya):** Yuva Köyü'nün bazarısı yuvalarının bulunduğu, Toybelen tarafına bakan dik kaya.
- Baltadaşı (mahal):** Kemaliye'nin doğu-kuzey yönünde, Karasuya taraf bittiği yerin adı ve oradaki iri bir taş.
- Baltadaşı (mahal):** Kemaliye'nin kuzey-doğu yönünde, Karasuya taraf bittiği yerin adı.
- Baltataşı (mahal):** Bkz. Baltataşı.
- Barasor Deresi (dere):** Munzur'lardan (Başbağlar çevresinden) çıkıp Barasor vadisini oluşturan ve Karasu'ya dökülen dere.
- Başbakacak (tepe):** Akdağ'ın en yüksek tepesi.
- Başdağ (dağ):** Munzur tarafında bir dağ.

Başekrek Çayı (çayı): Munzur'lardan çıkıp Iliç tarafından Karasuya dökülen dere.

Başköy (mahal): Başpınar Köyü ile Munzur dağı arasında yer alan yurt yeri.

Başköy (yayla): Munzur Dağı'nda bir yayla.

Başpınar Asma Köprüsü: Baraj altında kaldı.

Başpınar köprüsü: Egin Yolu'nu Başpınar'a bağlayan köprü (yeni).

Batak (mahal): Apçağa Köyü Atça Bağları mevkiinde yer alan sulak yer.

Batak Gölü (mahal): Bkz. Batak.

Bekçikayası (kaya): Bkz. Pilordin taşı.

Bekçitepe (tepe): Bkz. Bekçi Kayası, Pilordin Taşı.

Bel (yayla): Yerleşim birimleri arasındaki yolların geçtiği güzergahlardaki en yüksek bölümlere verilen genel ad.

Berber Dükkanı (yayla): Sarıçiçek Yaylası'nda kayadan oyulmuş korunak.

Beyyurdu (mahal): Sarıçiçek'te bir mahal.

Bezirgan Çukuru (mahal): Kervan yolu üzerinde yer alan bir çukur.

Boklu Dere (dere): Muhtelif yerleşim birimlerinin yakınında bulunan suyu az olup çöplerin atıldığı dereler.

Bosso (yöre): Karasu Vadisi'nin sonunda yer alan arazi.

Boyatlı (yöre): Sarıçiçek'te bir yurt yeri.

Bozarmut (yayla): Sandık Köyü'nde bir bölge.

Boztepe (tepe): Başpınar Dağı'nda bir mahal.

Böküt (yöre): Yeşilyamaç Köyü'nde bir yöre.

Burçaklı (mahal): Karmiçte bir yer.

Bügelek Kayası (mahal): Toybelen Köyü'nün üstünde Olukman yolu üzerindeki bir kaya.

Bügelek Sırtı (mahal): Toybelen Köyü'nün üstünde Olukman yolu üzerindeki bir kayalık alan.

Bük (yayla): Yollardaki dönüş yerleri (viraj).

Büyük Çağıl (mahal): Bkz. Büyük Çağıl (yöre).

- Büyük Çağıl (yöre):** Karmiçte bir yer.
- Büyük top (dağ):** Yukarı Yuvacık Köyü kuzeyinde bir dağ.
- Büyükdere (= Kadıgölü) (dere):** Kemaliye'nin esas su gereksinmesini karşılayan dere, Kemaliye'nin üstünden çıkıp, Karasu'ya dökülen ünlü dere.
- Büyükkılıç (taş):** Karmiçte bir taş.
- Büyüktop (taş):** Karmiçte bir taş.
- Canıklar (mahal):** Baltataşı ile Venk köprüsü arasındaki yerin genel adı.
- Cankurtaran (mahal):** Bağıştaş yolu üzerinde, çankurtaran evinin bulunduğu yer.
- Cevizli Dere (dere):** Toybelen Köyü'nde bir mahal.
- Cevizli Horlam (mahal):** Durmus Köyü'nde bir mahal.
- Cevizli Horlam (yöre):** Akdağ'ın güney yamacındaki bir kaynak.
- Cevizlik (mahal):** Bugün baraj altında kalmış, Toybelen Köyü'nün altındaki yer.
- Cingil Baba Tepesi (tepe):** Geşo'nun güneyinde, Cingil Baba yatırının bulunduğu tepe.
- Cırarık (mahal):** Geşo Köyü'nün altındaki çeşme.
- Cırcırlık (mahal):** Yuva Köyü'nün altında, Murat Nehri'nin kenarında, suların iplik iplik akarak travertenler (sünger taşları) oluşturduğu, eski Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde bir bölge. Baraj altında kaldı.
- Cırıkoğlu (mağara):** Sandık Köyü'nde, Yalınkaya Gabanının yakınında bulunan mağara.
- Cici Gaban (gaban):** Sandıkbağının üzerinden başlayıp dağ üstüne çıkan merdivenli yol.
- Cumhuriyet (ya da Hükümet) meydanı (mahal):** Şehrin merkezinin bulunduğu yer.
- Cumikbaşı (mahal):** Kemaliye'nin, batıda şehrin bittiği yerin adı.
- Çakırca (yöre):** Sarıççek'te bir yurt yeri.
- Çal (mahal):** Hotar bölgesinin genel adı.
- Çaldağ (dağ):** Kocaçimen Köyü ile Salihli Köyü arasındaki dağ.
- Çaldağ Yaylası:** Kocaçimen Köyü ile Salihli arasındaki yayla.

Çalılık (mahal): Karakoçlu taşında iki ayrı yerde bulunan mahal.

Çaltı Köprüsü: Çaltı Çay'ının üzerindeki bir köprü.

Çamaşır Deresi (dere): Salihli Köyü'nün Avaz tarafından çıkıp Karasu'ya dökülen dere.

Çaşırlık (yayla): Mazman çeşmesinin kuzeyine düşen, çaşırı bol bir bölge; göbek mantarı çok bulunur.

Çatal (mahal): Karmıçte bir yer.

Çatal Dere (dere): Toybelen Köyü'nün doğusunda, Ergü Köyü'nün batısından çıkan ve şelale şeklinde akan dere.

Çatal Dere (mahal): Bkz. Çataldere (dere).

Çatal Keşan (mahal): Aşağı Yuvacık Köyü ile Hastesi kayası arasındaki bir bölüm.

Çatal Mağara (mağara): Çataldere üzerinde bulunan bir mağara.

Çataltaş (taş): Toybelen Köyü'nün üstünde, sulama düzeninin bittiğine ilişkin her sene ateş yakılan, Kemali'den bakıldığı zaman çatal görünen taş.

Çay Bağları (mahal): Durmus Köyü'nde bir mahal.

Çerkeztaşı (taş): Başpınar köprü başında bulunan taş.

Çevizlik (mahal): Çevlik Gölü'nün üstünde, kaynak suyunun çıktığı, içki alemlerinin yapıldığı çınarlı bir yer. Barajın altında kaldı.

Çevlik Gölü (mahal): Payzen kumluğunu hemen ve Çevlik Mahallesi'nin altındaki bir yerde, Karasuyun ilçedeki en geniş yeri kapladığı ve suyun döndüğü, selüntü denen odun parçalarının tutulduğu yer. Barajın altında kaldı.

Çevlikgölü (mahal): Kemaliye'nin Karasu kenarındaki bir mahal.

Çığderesi (mahal): Akdağ ve Munzur Dağı'nda bulunan mahaller.

Çınarlık (mahal): Çevlik Gölü'nün üstünde, kaynak suyunun çıktığı, içki alemlerinin yapıldığı çınarlı bir yer. Barajın altında kaldı.

Çınarlık (mahal): Kemaliye'nin doğusunda, Arapkir eski karayolunun yaklaşık 17 km. sinde soğuk bir suyun çıktığı, üst kısmı dev çakıl taşlarıyla örtülü bir yamaç olan kaynak.

Barajın altında kaldı. Ayrıca birçok yerde ınarlık adı altında yer vardır. Gemürgap altındaki ınarlık.

ırap (su kaynağı): Sandık Köyü üstünden çıkan su kaynağı.

ırdık (mahal): Durmus Köyü'nde bir mahal.

ırık (mahal): Sandıkbağı'nın içme suyu kaynağı.

ırtanak (mahal): Geşo Köyü'nün altındaki çeşme

Çift Gözlü Mağara (mağara ve mahal): Egin'in karşısında, iki girişi olan mağara.

Çift Gözlü Mağara (mağara ve mahal): Egin'in karşısında, iki girişi olan mağara.

Çift Paşa Seküsü (mahal): Navril Kanyonu'nda bir yer

it Köprüsü: it Köyü yolu üzerinde yer alan köprü.

it Yurdu (yayla): it Köyü yaylası.

oci Gabanı (gaban): Sorak Köyü'nün üstünden oci'ye çıkan merdivenli yol.

okmar (su kaynağı): Sırakonak Köyü'nün altından çıkan su.

okmar Harkı (ark): Sırakonaklar Köyü'nün altından, Çokmar'dan çıkıp, Apçağa Köyü'nün batasını sulayan ark.

olağın Deresi (dere): Toybelen Köyü Uza mevkiinden çıkıp Demir Kapı yönüne doğru akıp Karasu'ya dökülen dere.

or Kaldırımı (gaban): Ariki Köprüsü'nden başlayarak Ariki'nin başına kadar çıkan kaldırımli yol.

orkaldırım (mahal): Ariki mahallesinde, Ariki deresinden yukarı doğru uzanan merdiven yol.

öçü (yayla): Sorak'ın üstü.

Çukurlar (mahal): Hotarda ve Akdağ'da yer alan çukur bölgelerin genel adı.

ürükkaya (kaya): Akdağ'da bir mahal.

ürükler (taş): Başpınar Köyü'nün karşısında Karasu vadisinde yer alan heyelan alanına verilen ad.

Dağ Üstü (mahal): Sandık Köyü'nde Karanlık başı ile Kuloğlu yayla yeri arasındaki mahal.

Dağın Düzü (yayla): Sarıçiçek Yaylası'nın çevresindeki köylülerin yaylaya verdikleri ad.

Dapsalik (mahal): 1 Kemaliye'nin güney yönünde Karasu'ya bağlantısını sağlayan birçok merdivenden oluşmuş dik bir yol. 2-Geşo köprüsünden ve geşo gabanından Kemaliye'ye gelme imkanının bulunmadığı zamanlarda köprübaşından Angin'e yaya geçiş yolu (sular altında kaldı.)

Dapurbası (mahal): Kemaliye'nin doğu-güney yönünde şehrin bittiği kısmın adı.

Davul Köprü: Bkz. Apçağa köprüsü.

Davultaşı (taş): Kırkgöz'ün İnekyutan tarafında yer alan büyük taş.

Değirmenbaşı (mahal): Yuva Köyü ile İlçenin sınırını oluşturan köprü'nün civarında Ariki ve Apçağa derelerinin birleştikten sonra yanından aktığı, değirmen ve dibeği ile uzun yıllar hizmet vermiş Kemaliye'nin en gözde piknik yeri. Baraj altında kaldı.

Değirmenbaşı Köprüsü: Ariki Deresi üzerinde eski Egin yolunu Arapkir'e bağlayan yol üzerindeki çok güzel bir köprü (baraj altında kaldı).

Değirmendere (mahal): Bkz. Yukarı Dere.

Delikkaya (kaya): Bkz. Deliktaş.

Delikli (taş): Toybelen Köyü'nde Geşo Köprüsü üstünde, Kozlupınar Köyü'nde ve Navril kanyonunda yer alan içi delik taş.

Deliktaş (taş): Bağıştaş yolu üzerinde yer alan içi delik taş.

Delipuğar (mağara): Eski Şırzı Köprüsü'nün başında, ilkbaharda çoşan sularla içinden suların fişkırdığı, ünlü bir mağara. Bağırıldığı zaman sularının kabararak insanı yutacağına inanılırdı. Barajın altında kaldı.

Delüktaş (mahal): Bkz. Deliktaş.

Demirkapı (mahal): Toybelen Köyü ile Ergü Köyü arasındaki yaya yolunda yer alan ve tehlike anında kapatılarak giriş çıkışın kontrol edildiği kapı yeri.

Demirmağara (yöre ve mağara): Bağıştaş yolu üzerinde demir civheri çıkarılan bir yer.

- Demirmağara (yöre ve mağara):** Bağıştaş yolu üzeride demir civheri çıkarılan bir yer.
- Demirtepe (mahal):** Avaz'da bir mahal.
- Depo (mahal):** Karmiçte bir yer.
- Dereağzı (mahal):** Kadıgölü'nün karasuya bağlandığı bölge. Barajın altında kaldı.
- Derin Dere (dere):** Olukman'dan çıkıp İnderesi yolu ile Karasu'ya dökülen derenin Yeşilyurt Köyü altındaki bölümü.
- Derin Göl (mahal):** Eski Karasu'da bir göl.
- Derinçukur (mahal):** Sarıçiçek'te bir mahal.
- Deve boynu (Deve Tepesi) (tepe):** Sarıçiçek'in en yüksek kısmı; 2.215 m. yükseklikte.
- Devegölü (mahal):** Dapurbaşı'nda, Akdere bölgesinin üzerindeki yer; eskiden buradaki gölden develer sulanmış.
- Devetabanı (mahal):** Bkz. Devetabanı taş.
- Devetabanı (yöre ve mağara):** Toybelen Köyü, Yaban Çayı mevkiinde deve tabanı şeklinde bir mağara.
- Devetabanı (yöre ve mağara):** Toybelen Köyü, Yaban Çayı mevkiinde deve tabanı şeklinde bir mağara.
- Dilli Çayı (çay):** Gözaydın (Bizmişen) Köyü üstünden çıkıp, Ağıl, Yeniköy ve Dilli köy bahçelerinden geçip Karasu'ya dökülen dere.
- Dilli Deresi (dere):** Dilli Çayının aktığı vadi.
- Direkler (taş):** Yeşilyamaç (Geşo) Köyü köprüsü üzerinde yer alan taşlar.
- Direkli Mağara (mağara):** Sandık Köyü, Karanlık mevkiinde bir mağara.
- Direklice (mağara):** Sandık Köyü'nde Erçivit üstünde Bakacak mahallinde bulunan mağara.
- Doğankaya (kaya):** Ergü Köyü'nün yanında yer alan büyük kaya.
- Domuzpınarı (mahal):** Yeşilyurt Dağı, Karmiç'te bir mahal.
- Doymuş (mahal):** Munzur dağında bir yayla yeri.
- Doymuş (yayla):** Munzur Dağı'nda bir yayla yeri.

Dutbeli (bük): Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde, Karasu Vadisi'nden kıvrım kıvrım yukarıya çıkan yol.

Dutbeli Köprüsü: Egin-Arapkir yolu üzerinde, Dutbeli'nin alt kısmındaki köprü (yeni ve eskisi baraj altında kaldı).

Eğın Bağları (yöre): Eğin'in altındaki bağlar.

Eğın Deresi (dere): Karasuyun aktığı güzergah.

Eğın Gabanı (gaban): Kemaliye'nin üstünde, şehri Hotar'a bağlayan geçit.

Eğınli Yolu (yol): Harmankaya'dan Kemaliye'ye gelen yaya yolu (taşlardan geçer).

Ehnesor Deresi (dere): Armağan (Ehnesor) Köyü üstünden çıkıp, Barasor Çayı'na dökülen, alabalığı ile ünlü dere.

Ehnesor Kayası (mahal): Armağan (Ehnesor) Köyü'nde bir kaya.

Ekrek Düzü (mahal): Sorak'ın üstündeki düzlük.

Ekrek Gabanı (gaban): Salihli Köyü'nün karşısından yaylaya çıkan merdivenli yol.

Ençiti Dağı (dağ): Topkapı (Ençiti) Köyü'nde bir dağ.

Ençiti Yaylası: Ençiti (Topkapı) Köyü yaylası.

Erçivit (mahal): Sandık Köyü'nün karşısında Oğlan Uçan mahalının üstü.

Erenler (dağ): Geşo (Yeşilyamaç) Köyü üstünde bir tepe.

Erenler (yayla): Bkz. Erenler tepesi.

ErenlerTepesi (tepe): Geşo'nun kuzeyindeki, Eren Baba yatırının bulunduğu tepe.

Ergü Çeşmesi (mahal): Eski Arapkir yolu üzerinde, Toybelen Köyü'nün altında bir köprü. Barajın altında kaldı.

Ergü Deresi (dere): Ergü Köyü'nün üstünden çıkıp Karasu'ya dökülen dere.

Ermenis Tepesi (tepe): Geşo'nun güneyindeki, Karasu kenarına bakan tepe.

Eskinet: (mahal): Durmus (Tama) Köyü'nde bir mahal.

Eşek Meydanı (yayla): Pegir Mazmanı'nın doğuya (Olukman taraf) doğru düşen, eski Öşneden yolu üzerindeki bölge.

- Eyerli Dağı (dağ):** Sarıççek Yaylası'ndan bakıldığında Divriği Bölgesi'nde eyer şeklinde görünen bir dağ.
- Eyertaşı (taş):** Toybelen-Yuva-Apçağa Köyü arasındaki kaya yolunda yer alan eğer şeklindeki taş.
- Faruk Bayırı (yol):** Apçağa Köyü'nün altında, Arikî deresinden köye kadar olan yol, bayır.
- Fazlı (mahal):** Navrîl Kanyonu'nda bir yer.
- Fazlı (yöre):** Navrîl kanyonunda bir yer.
- Fırının önü (mahal):** Toybelen Köyü'nde bir yer.
- Fîthî Baba (mahal):** Geşo'nun doğusunda bulunan bir yata.
- Garlop Başı (mahal):** Geşo'nun yanındaki, Egin'e bakan seyir tepesi.
- Gavur Bağları (mahal):** Ergü Köyü'nde Karasu'ya yakın bir mahal.
- Gavur Köprüsü:** Mürekkep Taşı bitimindeki Gavur Bağları yolu üzerinde bir köprü.
- Gavur Taşı (taş):** Eski Karayolları şantiyesinin üzerinde yer alan taş.
- Gayanın Başı (mahal):** Kozlupınar Köyü'nden yaylaya çıkış noktası.
- Gedik (mahal):** Vadideki köylerin yükseğe çıkılan yollarının tepe kısımları.
- Gemürgap Cevizlik Köprüsü (eski):** Baraj altında kaldı.
- Gemürgap Deresi (dere):** Kırkgöz'den çıkıp Karasuya akan dere; Yuva Köyü ile Toybelen Köyü arasında sınır oluşturur.
- Gemürgap Köprüsü:** Yuva Köyü'nü Toybelen Köyü'ne bağlayan köprü (eski ve yeni).
- Geşo Asma Köprüsü:** Eski Egin-Arapkir yolunu Goşo'ya bağlayan asma köprü (Baraj altında kaldı).
- Geşo Belî (bel):** Geşo'nun doğusunda Şihşor'a doğru dönen, Munzur Dağları'nın en yüksek noktasının görüldüğü yer.
- Geşo Deresi (dere):** Geşo'dan çıkıp batı yönünde Karasu'ya akan (çok defa kuru) dere.
- Geşo Gabanı (gaban):** Angin'in üstündeki geçit.

Geyik Boğazı (mahal): Navril (Karanlık) Kanyonu'nda dağ keçilerinin Karasu'dan su içmek için geldiklerinde, görünebildikleri en iyi noktalardan biri.

Geyik Pınarı (yayla): Pegir'in güney-batı kısmında, tam karşısındaki, dağın zirvesi

Geyikli (yöre): Sarıççek'te bir yurt yeri.

Giresun Caddesi (yol): Eski Venk Köprüsü'nden çıkıp Sorak yönüne devam eden kervan yolu.

Gotmik Kaya (kaya ve mahal): Sandık Köyü'nde Pekündürük ile Yeniköy arasındaki kaya.

Gotmik Kaya (kaya ve mahal): Sandık Köyü'nde Pekündürük ile Yeniköy arasındaki kaya.

Gökçe (yayla): Başpınar Köyü ile Buğdaypınar (Tırnık) Köyü arasında kalan köy yeri.

Gökdere (dere): Apçağa Köyü'nün doğusundan çıkıp Karasu'ya dökülen dere.

Göl (göl): Sarıççek Yaylası'nda Çanakçı Köyü yakınlarında içinde su bulunan bir krater gölü.

Göller (yayla): Kırkgözün üzerindeki nisbeten düz yamaç.

Göllüce (kaynak): Sandık Köyü'nden çıkan su.

Göze (mahal): Sandıkbağı altında yer alan piknik yeri.

Güney (mahal): Sandık Köyü'nün şimdiki yolunun geçtiği yer.

Güneyin Tepesi (tepe): Yuva ve Toybelen Köyü'nün güneyindeki dağın en yüksek tepesi.

Güneyler (yayla): Kırkgöz'ün üzerinde şimdiki telefon yansıtıcısının Ergü Köyü yönündeki bölümü.

Güngörmez (mahal): Toybelen Köyü'nde bir yer.

Güvercin Mağarası (mağara): Toybelen Köyü'nde bir mağara.

Hacca =Atça Bağları (mahal): Apçağa Köyü Kırkgöz yönündeki bağların genel adı.

Hacı Mehmet (mahal): Apçağa Köyü üstünde bir yer.

Halife (mahal): Sırakonak (Peğir) Köyü'nde Mazman yolu üzerinde bir yatır.

Halliağa Gabanı (gaban): Eğin'in tapur mahallesi üzerinden hotar'a çıkan yaya yolu

Halmuga Deresj (dere): Aksöğüt (Halmuga) Köyü'nün başından çıkıp Karasu'ya dökülen dere.

Halmuga Köprüsü: Halmuga Deresi'nin üzerinde yer alan köprü.

Hamzababa (mahal): Dapurbaşında, yaz geceleri ışıkları görüldüğü bir yatır.

Haponos Deresi (dere): İn deresi'nden gelen suyun Kozlupınar (Hapanar) Köyü altından itibaren aldığı ad.

Haponos Köprüsü: Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde Haponos Deresi üstünde yer alan köprü (baraj altında kaldı).

Haraba (mahal): Dutluca'da bir mahal.

Haraçul (mahal): Toybelen Köyü'nün üstünde bir mahal.

Harap Pazar (mahal): Dutluca ile Çit arasında eski bir yerleşim yeri.

Harhaç Taşı (taş): İnekyutan'dan çıkan suyun Apçağa Köyüne doğru aktığı hark üzerindeki taş.

Harmankaya (kaya): Harmankaya (Abrenk) Köyü üstünde, üstü harman şeklinde olan bir kaya.

Harmankaya (yöre): Bkz. Harmankaya (taş).

Harput Yolu (yol): Eskiden Eğin'i Harput'a bağlayan yol.

Harsak (bel): Toybelen Köyü'nün sular altında kalan eski yolu.

Harsak (mahal): Toybelen Köyü'nün Kemaliye ile arasındaki dolambaçlı yaya yolu.

Hava Dirseği (mahal): Kozlupınar (Hapanos) Köyü yolunda, rüzgar çok alan bir sırt.

Hazar Uçuran (mahal): Navril Kanyonu'nda bir yer.

Heceri (yayla): Divriği tarafında bir dağ.

Hedmiri (mahal): Navril Kanyonu'nda Dilli çayı ile Karanlıkbaşı arasında kalan meşelik yer.

Hekme (yöre): Halmüğe (Aksöğüt) Köyü ile Karasu Vadisi arasındaki ardıcılık alan.

Hessinin Yolağı (yol): Sandık Köyü'nde Pekündürük'den başlayıp Hedmiri'nin içine inen yaya yolu.

- Hinzirik (tepe):** Kozlupınar Köyü'nde Ulupınar'ın üstünde yer alan tepe.
- Hırsız Mağarası (mağara):** Başpınar-Kayıkbaşı üzerinde ağzı hiçbir yerden görülmeyen mağara.
- Hinge Deresi (dere):** Hinge (Boylu) Köyü'nün önünden geçen dere.
- Hisarınbaşı (taş):** Venk (Yaka) Köyü ile kale arasında yer alan duvar.
- Holu Köprüsü:** Kuşak (Holu) Köyü yolu üzerinde yer alan köprü.
- Honzatğilin Taşı (taş):** Kemaliye-Arapkir karayolu üzerinde yer alan tek bağın üstündeki taş.
- Hopak (mahal):** Geşo Köyü'nün altındaki çeşme.
- Horazik (mahal):** Birçok köyde Ermeni mezarlığı.
- Horik (mahal):** Apçağa Köyü'nde bir su kaynağı.
- Horoz gözü (Horozik) (su Kaynağı):** Şimdiki YSE şantiyesinin kurulduğu yerin üstünde Cici Gaban'ın altından çıkan su,
- Horsenk (yöre):** Dutbeli'nin başından Topkapı Köyüne kadar olan ve karasu vadisi yönünde yer alan arazinin genel adı.
- Hosta Bel (bel):** Kabataş (Gecegü) Köyü ile Iliç arasındaki yolun geçtiği yer.
- Hosta Beli (yayla):** Bkz. Hosta beli (bel).
- Hosta Yolu (yol):** Kabataş (Gecegü) Köyü ile Iliç arasındaki Hosta belinden geçen yol.
- Hoşirik (mahal):** Toybelen Köyü'nde şifalı bir su kaynağı.
- Hotar (dağ, mahal ve yayla):** Bkz. Hotar (mahal).
- Hotar (gaban, dağ ve yayla):** Eğinin başındaki dağların oluşturduğu düzlük, plato.
- Hotar (yayla):** Bkz. Hotar (mahal).
- Hotar Gabanı (gaban):** Bkz. Eğin Gabanı.
- Hovaçor (yayla):** Munzur Dağı'nda bir yayla.
- Hozadur (yayla):** Ergü Köyü ile Olukman arasındaki yayla.
- Hozekrek (mahal):** Bağıştaş yolu üzerinde Kumluyazı bölgesinde eski bir köy kalıntısı.

Hüdü Asma Köprüsü: Eski Egin-Arapkir yolunu Hüdü'ye bağlayan köprü (baraj altında kaldı).

Hüseyin Evleri (mahal): Yeşilyamaç kışlasındaki bir mahal.

İhvana selam (mahal): Ergü Köyü üzerinde bir mahal.

İki Gözlü Mağara (mağara): Eğin'in karşısında iki gözlü mağara.

İki Kapılı (mahal): Karmıçte bir yer.

İkidere (dere): Karmıçte iki derenin birleştiği bir mahal.

İn Deliği (yayla): Bkz. İnderesi.

İnce Bel (bel): Öşneden yolunda, Olukman'dan sonra yer alan yüksek tepe.

İnce Bel (yayla): Kekikpınar (Öşneden) Köyü ile Olukman arasındaki yayla yeri.

İnce Dere (dere): Olukman'dan kaynaklanan derenin, Akdağ'ın içinden geçtiği derin vadi.

İncidüzü (mahal): Sandıkbağının altında, Murat Suyunun kıyısı. Barajın altında kaldı.

İncirlik (mahal): Sandık Köyü'nde bir yer.

İncirlik Seküsü (mahal): Bkz. İncirlik.

İncirlik Yolağı (mahal): Bkz. İncirlik

İnderesi (dere): İncebel'den kaynaklanıp, Olukman'dan ve Yeşilyurt (Haponos Ekreği) Köyü'nün doğusundan geçerek Karasu'ya dökülen dere.

İnekyatağı (mahal): Apçağa Dağı'ndaki bir yöre. Angin'de bir yöre.

İnekyutan (su kaynağı): Kırkgöz'ün batısında, Apçağa Köyü'ne su sağlayan kaynak.

İtyokuşu (mahal): Munzur Dağı'nda bir mahal.

Kabanbaşı (tepe): Eğin yöresindeki gabanların en yüksek kısımlarına verilen genel ad.

Kadıgölü (su kaynağı ve dere): Kemaliye'nin üzerinden çıkan büyük, ünlü kaynak

Kakakpir (mahal): Peçe Deresi'ne yakın bir mahal.

Kale (birçok yerde) (yöre): Ençiti, Yuva, Venk, Toybelen, Kozlupınar, Barasor vd. birçok köyde kale kalıntılarının bulunduğu mahal.

- Kale (mahal):** Venk (Yaka) Köyü'nün üzerindeki kale.
- Kalertaşı (taş):** Yuva Köyü üzerinde yer alan tepe.
- Kaletası (taş):** Hotar yolu üzerinde büyük bir taş.
- Kandil (yayla):** Çanakçı Köyü'nde Sultan Murat caddesinin geçtiği Divriği-Arapkir-Kemaliye sınırının birleştiği yerdeki yayla.
- Karababa (dağ):** Yukarı Yuvacık Köyü yakınında bir dağ.
- Karabayır (mahal):** Çaldağ'da bir mahal.
- Karaca Taşlar (taş):** Karmiçte, Yukarı Kindir (Yukarı Yuvacık) arasındaki taşlar.
- Karaçalılık (yöre):** Kemaliye Arapkir karayolunda Tarhanik Köprüsü'nden sonra gelen bölge.
- Karadağ (dağ):** Başekrek ile Gecegü'nün arasındaki dağ.
- Karadağ Yaylası:** Muşağa (Kocaçimen) ile Salihli arasında yer alan yayla.
- Karadıram (taş):** Toybelen Köyü ile Ergü Köyü arasındaki sert ve çakıllı arazi.
- Karakıra (mahal):** Karmiçte bir yer.
- Karakıra (taş):** Karmiçte bir yer.
- Karakol (tepe):** Kozlupınar Köyü karşısında bir tepe.
- Karanlık (mahal):** Navril Kanyo'nunda derin kesilmiş bir vadi.
- Karanlık Dere (dere):** Navril Kanyonu'nun Sandık Köyü tarafındaki derin dere.
- Karanlıkbaşı (tepe):** Sandık Köyü'nde bir tepe.
- Karapınar (dere):** Olukman Çayı'nın kaynağı.
- Karapınar (yayla):** Topkapı (Ençiti) Köyü yaylası.
- Karasal (taş):** İnderesi'nde (Akdağ) siyah taşların olduğu yer.
- Karasallar (mahal):** Sandık Köyü'nde Karanlık başı ile Hedmiri arasındaki kayalık alan.
- Karatarla (yayla):** Sandık Köyü Karanlıkbaşı mevkiindeki yayla.
- Karataş (taş):** Bkz. Mürekkep taşı.
- Karatepe (tepe):** Sandık Dağı'nda bir tepe.
- Karayazı (yöre):** Dutluca-Mendürgü ile Karapınar Köyü arasındaki dağlık alan.

- Karcinlik (mahal):** Yuva ve Toybelen Köyü'nde (keza birçok köyde) damlara serilmek için serpantinli toprak çıkarılar yer.
- Kardaşdağ (tepe):** Munzur Dağı'nda iki tepe.
- Kardeliği (mahal):** Hotar'da içinde kar biriken kuyu.
- Karınca Kayası (Mahal):** Çınarlığın yanında, içinde karınca yuvası olan, Karasu'yun ortasında birkaç metre karelik bir taş. Barajın altında kaldı.
- Karınca Kayası (Mahal):** Çınarlığın yanında, içinde karınca yuvası olan, Karasu'yun ortasında birkaç metre karelik bir taş. Barajın altında kaldı.
- Karıncalık (su kaynağı):** Çeşitli muhitlerde yer alan ve cilt hastalığına iyi geldiğine inanılan su kaynakları.
- Karlık (mahal):** Bkz. Kardeliği.
- Karlık (mahal):** Sandık Köyü'nde dağ üstü mahallinde içinde kar biriken ve yılboyu kar bulunan kuyu.
- Karmış (mahal):** Kozlupınar Köyü ile Dutbeli ve Yukarı Yuvacık Köyü arasındaki arazinin genel adı.
- Karpuzkaldıran (mahal ve kaynak):** Navril (Atatürk) Kanyo'nunda suyunun karpuzu çatlattığına inanılan bir kaynağın çıktığı yer.
- Karşıgeçe (mahal):** Kemaliye'ye göre Karasu nehrinin karşısında yer alan yerleşim birimlerinin genel adı.
- Karşıtepe (tepe):** Dutluca yöresinde bir tepe.
- Kaş (mahal):** Genel ad. Tepelerin önündeki mahallar.
- Kavunkayası (kaya):** Topkapı (Ençiti) Köyü Bosso mevkiinin üzerinde yer alan kaya.
- Kayabaşı (mahal):** Bkz. Poser.
- Kayıkbashi (mahal):** Kemaliye'nin kumunun geldiği; Karasu'yun düz aktığı. Başpınar tarafındaki köylere bağlantının kayıkla yapıldığı yerin adı. Barajın altında kaldı.
- Kayıklar (mahal):** Toybelen Köyü ile Ergü Köyü arasında yer alan taş silsilesi.
- Kaynar (yayla):** Yeşilyurt Köyü ile Yukarı Yuvacık Köyü arasında yer alan yayla.

Kazikler (mahal ve yol): Kemaliye-Bağıştas yolu üzerinde bir bölge.

Kedez yer (mahal): Geşo'nun Karasu kenarında su altında kalan arazi (Ermenice kedez yer, su kenarı anlamına gelirmiş).

Keklice (yayla): Akdağ'ın güney yamacındaki yayla.

Keklikkayas (kaya): Apçağ'da bir mahal.

Kerevit (mahal): Yıldızlı (Hastesl) Köyü ile Şahinler Köyü arasındaki mahal.

Kermicek (mahal): Bkz. Karmiç.

Kesik Kaya (yöre): Barasor Deresi'nin Karasu ile birleştiği alan.

Kevenlik (mahal): Bağıştas yolu üzerinde Cankurtaran ile Kaziklerin başının arasında kalan yer.

Kılıcın Deresi (dere): Karmiçte büyük Top'un kuzeyinde yer alan kuru dere.

Kılıçoğlu Köprüsü: Kumluyazıdan Kazikler yönüne dönüşte yer alan köprü.

Kınıklı (yöre): Sarıçiçek'te bir yurt yeri.

Kıralar (taş): Topkapı (Ençiti) dağında bir mahal.

Kırkayak (bel): Angin üzerinden Yeşilyamaç (Geşo) Köyüne çıkmak için, Salkaya üzerine oymak suretiyle yapılmış merdivenler.

Kırkayak (yol) Anginde şimdiki tünelin üzerinden geşo'ya giden taş oyuyla yapılmış yayla yolu

Kırkgöz (mahal ve kaynak): Yuva Köyü'nün üzerinde, kırk gözeden çıkan kaynak suyu.

Kırkgöz (mahal, dere ve kaynak): Yuva Köyü'nün üzerinde, kırkgözden çıkan kaynak suyunun çıktığı yer, kaynak, dere.

Kırkgöz Yaylası: Kırkgöz'ün üzerindeki yayla.

Kırtanoz (mahal): Durmuş (Tama) Köyü'nde bir mahal.

Kırtılık (yayla): Uza başında kırtıl otları ile ünlü yer.

Kış Yolu (yol): Kemaliye ile Bağıştas arasında kışın kar tutmayan bölümlerden geçen katırcı yolu.

Kış Yurdu (yayla): Muhtelif köylerde kışın hayvan otlatılacak şekilde arazi yapısına sahip kar tutmayan meşelik arazi.

Kışla (mahal): Birçok köyün kışlık otlakları (Toybelen, Yeşilyamaç vd.)

Kışla (yayla): Ağıllar Köyü civarında Karasu Vadisi yönünde ormanlık arazi.

Kızılburun (Mahal): Mürekeptaşının sonlandığı kırmızı renkli taşlık.

Kızılburun (taş): Eski Arapkir yolunda, Mürekkep taşından Ergü Çeşmesine dönülecek yerdeki burun (baraj altında kaldı).

Kızılçukur (mahal): Apçağa'daki Hacca Bağları üzerindeki çukur alan.

Kızıldelik (taş): Topkapı Köyü dağında bir mağara adı (Bosso Bölgesi'nde).

Kızılkaya (mahal ve taş): Yeşilyamaç Köyü'ne giderken, Gemürgap deresinin karşısındaki kaya.

Kızılkaya (mahal ve taş): Yeşilyamaç Köyü'ne giderken, Gemürgap deresinin karşısındaki kaya.

Kızlar Mağarası (mağara): Geşo Köyü'nde kızların gidip çorap ördüğü bir mağara.

Kızlarpınarı (kaynak): Sariçeçik'teki bir kaynak.

Kiliseboynu (mahal): Kemaliye girişinde şimdiki müzenin olduğu yer.

Kiliseboynu (mahal): Yuva Köyü'nün girişindeki klisenin bulunduğu yere verilen ad.

Kilisekayası (kaya): Yuva Köyü'nün girişindeki klisenin üzerine oturduğu kaya.

Killiğin (Killik) Mağarası (mağara): Sırakonakların üst kısmında, içinde kil yatağının bulunduğu büyük bir mağara.

Killiğin (Killik) Mağarası (mahal ve mağara): Sırakonakların üst kısmında, içinde kil yatağının bulunduğu büyük bir mağara.

Killik (tepe): Sırakonak Köyü'nde Killiğin Mağarası'nın yer aldığı yerin genel adı.

Kirişçukuru (mahal): Toybelen Köyü yaylalarının üzerindeki çukur.

- Kocahaydar (mahal):** Sarıçiçek Yaylası'nda Gözaydın ile Divriği-Ortaköy arasında bir bölge.
- Koçan Deresi (dere):** Hotar'dan çıkıp, Koçan mahalinde şelale şeklinde düşen yazları kuruyan dere?
- Koçan Şelalesi (şelale):** Koçan mahallesinin arkasında, Hotar'dan gelen suyun aktığı şelale; ancak ilkbahar aylarında bu su akar.
- Koçanbaşı (tepe):** Koçan Mahallesi'nin üzerindeki kayanın tepesi.
- Koçibaba (tepe):** Munzur Dağı'nda bir tepe.
- Koçtepesi (tepe):** Munzur Dağı'nda bir tepe.
- Kodigin önü (mahal):** Toybelen Köyü'ndeki çeşmelerin bazılarına verilen ad.
- Kordik Çeşme (mahal):** Yuva Köyü'nün altında, Murat Nehri'nin kenarında, eski Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde, çukur bir taşta akan bir su kaynağı. Baraj altında kaldı.
- Korgan ya da korugan (mahal):** Mazman yolunda, Hostabelinde, Avaz'da ve İncebelde asker korunakları.
- Koristan (mahal):** Ermeni mezarlıkları. Gemürgap: Koristanı, Toybelen Köyü'nün kuzeyine düşen mezarlık, Gerüşla Koristanı: Kilisenin bulunduğu yer, Apçağa Koristanı: Apçağada bulunan mezarlık vs.
- Kortik (mahal):** Akdağ'da bir mahal.
- Kovundu (mahal):** Kırkgöz'ün altında bir yer.
- Koyungölü (mahal):** Eski Karasu'da Yeşilyamaç Köyü altında koyunların yıkandığı bir göl.
- Kozluk (yayla):** Toybelen Köyü ile Ergü Köyü arasında yayla.
- Kozluk çayı (çay):** Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde, Arapkir ilçesi içerisinde kalan çay.
- Kozluk Köprüsü:** Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde, Arapkir ilçesi içerisinde kalan çayın üzerindeki köprü.
- Kömürdere (mahal):** Başpınar ile Buğdaypınar (Tırnik) arasında linyit kömürü çıkarılan dere.

Köybaşı (mahal): Kemaliye'nin üzerinde, bir zamanlar yoğun yerleşim yeri olan; bir yangınla tümü ortadan kalkan bir mahalle.

Kucaklama (mahal): Sernek dağında bir yolak.

Kuğ deresi (dere): Yeşilyamaç Köyü'nde bir dere.

Kuğ deresi (mahal): Yeşilyamaç Köyü'nde bir dere.

Kule Bağı (mahal): Apçağa Hacca Bağları'nda bir mahal.

Kuloğlu = Kurtoğlu (yayla): Hotar'dan sonra Ağıl Köyü yolu arasında kalan yayla yeri.

Kumluk (mahal): Bugün baraj sularının altında kalmış, Çevlik gölü'nün üstündeki, Karasuyun oldukça yavaş aktığı kısım.

Kumluyazı (mahal) Bağıtaş yolunda Palandöken'in başından Kılıçoğlu bükündeki köprüye kadar olan alan

Kurt Mağarası (mağara): Sandık köyünde Yeni Mağara'nın kuzeyinde, içinde killi toprağın olduğu mağara.

Kurtini (yayla): Karmiçte bir yer.

Kurtlupınar ya da Kurtlugöz (kaynak): Apçağa yaylasında bir kaynak.

Kuru Dere (birçok yerde) (dere): Geşo Bel'i'nin arkasından Başarı (Şihor) Köyü'ne kadar akan dere. Hastesi Dağı'nda bir dere. Dutluca yöresinde bir dere.

Kuru Ovacık (yayla): Kekikpınar (Öşneden) Köyü ile Arapkir arasında kalan yayla yeri.

Kusar (yöre): Durmus Köyü'nde bir mahal.

Kuşkonmaz (mahal): Karanlık başındaki zirve.

Kuvun Önü (mahal): Toybelen Köyü bahçelerinde bir mahal. Kuğ metelisi.

Kuyumcu Mağarası (mağara): Toybelen Köyü Kayıklar mevkiinde bir mağara.

Kuzguncuk (yöre): Akdağ'da bir mahal.

Kuzuluk (mahal): Sarıççek'te Obalara yakın bir mahal.

Kuzutepesi (tepe): Munzur Dağı'nda bir tepe.

Küçük Dere (su kaynağı): Eğin'in içinde çıkan ve Karasu'ya dökülen dere.

Küçükdere (su kaynağı ve dere): Kadıgölü'nün batısında kalan daha küçük bir dere.

Lüle Bağı (mahal): Toybelen'de lüle yapılan bir mahal.

Mazman (mahal): Pegir'in üzerinde, batı kısmındaki, eski Divriği yolu üzerindeki bir bölge.

Mazman Deresi (dere): Mazman Başından çıkıp Ariki deresi ile birleşen dere.

Mazman Gabanı (gaban): Bkz. Mazman yolu.

Mazman Yolu (yol): Sırakonak (Pegir) ile Subatan arasındaki merdivenli yol.

Mercan (dağ): Munzur Dağı'nda bir yöre.

Merekler (mahal): Hüdü (Tuğlu) Köyü'nün mezarası.

Meteris (tepe): Munzur Dağı'nda bir tepe.

Minare (mahal): Sandık Köyü'nde Navril kanyonununa taraf oluşmuş volkanik yığıntı.

MineYazısı (yöre): Dutluca'da Çat-Topkapı köyleri arasındaki düzlük alan.

Misgek (yöre): Sırakonak (Pegir) Köyü'nün üstündeki bahçeler.

Molla Yokuşu (yol): Munzur Dağı'nda bir yol (Yeşilyamaç Gabanı'nın güneyinden çıkan yol).

Mukale (mahal): Durmuş (Tama) Köyü'nde bir mahal.

Munzur Dağı (dağ): Kemaliye'nin doğusunda yer alan dağ silsilesi.

Munzur Yaylası: Munzur Dağı'nda yayla.

Mürekep Kayası (kaya): Toybelen Köyü'nün altında, eski Kemaliye-Arapkir yolu üzerinde, içinden mürekep boyasının çıkarıldığı bir kaya. Baraj altında kaldı.

Naldöken (yol): Munzur Dağı'nda bir yol.

Nallışerif (mahal): Hz. Ali'nin Döldül denen atıyla bu yöreden dağdan dağa atlayarak geçtiği sırada atının ayağını bastığı yerlere verilen ad. Bunlardan ön önemlisi, Toybelen Köyü'nün başında, Kırkgöz'e girerken, geçilen tepenin bulunduğu yerdir. Geşo Köyü'nde de aynısının olduğu bilinmektedir.

Navril (Navrel) Kanyonu (mahal): İlçe'nin batı yönünde, Karasu Vadisi boyunca uzanan (15 km. kadar), yüksekliği yüzlerce metre olan ünlü ve önemli bir kanyon.

Nergizlik (mahal): Karmiçte bir yer.

Oğlan uçuran (mahal): Navril Kanyonu'nda bir yer.

Olukman (yayla): Ergü Köyü'nün üzerindeki yayla.

Ornaç (bük): Bağıştaş istasyonundan sonra, dağa doğru kıvrım kıvrım çıkan dik yol.

Orsinot (mahal): Toybelen Köyü'nde bir yer.

Orta Hark (ark): Kırkgöz'den çıkıp Apçağa Köyü'nün bir kısım bağlarını sulayan hark.

Orta Tepe (tepe): Şimdiki Paşayı (Ortatepe) Köyü'nün yer aldığı Avaz'da bir tepe.

Ovit (mahal): Sandık Köyü'nde Karatarla, Kozlupınar Köyü'nde Ulupınar, Toybelen Köyü'nde Ovit suyunun çıktığı ve suladığı düzlüklerin genel adı.

Ovit-Karatarla (mahal) (Yayla) (kaynak): Sandık Köyü başında içinden su çıkan mahal (yayla yerli).

Oyuklar (mahal): Akdağ'da yüksek tepelere verilen adlar.

Oyuklar (tepe): Akdağ'da bir tepe.

Öküzyatan (mahal): Egin'in karşısında, dağların yalçın kısımlarının bittiği yerin altında, düz bir alan. Sulama saatleri için kullanılan bir yer.

Ömer Çukuru (mahal): Apçağa'daki Hacca Bağları üzerindeki mahal.

Ömer Yolağı (yol): Akdağ'da bir avcı yolu.

Öşneden Çayı (çay): Çanakçı Köyü'nün üstünden çıkıp Kekikpınar (Öşneden Köyü'ne doğru akan ve daha sonra Miran Çayı adını alan çay (alabalıkları ile ünlü).

Öşneden Köprüsü: Kekikpınar (Öşneden) Köyü altında Miran çayı üzerinde yer alan kemerli köprü.

Öşneden Yolu (yol): Toybelen Köyü'nün Uzabaşı bölümünden başlayıp Söğütler Olukman-İncebel üzerinden Kekikpınar / Öşneden'e ulaşan yaya yolu.

Palandöken (yol): Bağıştaş yolu üzerinde oldukça dik bir yokuş.

Pancarlık (mahal): Avaz'da bir mahal.

Partikavar (mahal): Yuva-Toybelen köyünün yukarı hark su ayırımındaki bir mahal.

Paşa Bağı (mahal): Eğin'in karşısında Sorak yolunun üstündeki bağ.

Paşa Seküsü (mahal): Navril Kanyonu'nda bir yer.

Payamlı (tepe): Kozlupınar Köyü karşısında bir tepe.

Payzan kumluğu (mahal): İlçenin altında, Çevlik Mahallesini taraf, Karasuyun çok sakin aktığı, gençlerin yazın yüzdüğü; kelleklerin yük boşalttığı ya da yüklediği yer.

Peçe Deresi (dere): Munzur'dan çıkıp Karasu'ya dökülen dere.

Pedeğan Çayı (çay): Karadağ'dan çıkıp şırzı yönüne doğru akan dere.

Pegir Gabanı (gaban): Kemaliye'yi Sırakonaklar üzerinden Hotar'a bağlayan merdivenli patika yol.

Pekündürük (mahal): Karanlık başının Harmankaya (Abrenk) Köyü tarafındaki tepe.

Pertek (mahal): Durmuş (Tama) Köyü'nde bir mahal.

Peynir Deliği (yayla): İncebel yaylasında peynirlerin saklandığı yer.

Peynirlik (yayla): Bkz. Peynir Deliği.

Pızıklık (yol): Akdağ'da bir yolak.

Pilavın Tarlası (mahal): Esertepe (Şırzı) Köyü'nün üstündeki tarla.

Pilordin taşı = Çataltaş (taş): Toybelen Köyü'nde bağ sulamasının başlangıcı ve bitiminde üzerinde ateş yakılan taş.

Portes (mahal): Apçağa Köyü'nde taşbaşı.

Poser (mahal): Apçağa Köyü'nün üstündeki taşbaşı.

Posertaşı (taş): Bkz. Poser.

Poşa Mağarası (mağara): Toybelen Köyü ile Ergü Köyü su arkının ayrıldığı Uzabaşında bulunan bir mağara.

Poşayeri (mahal): Avaz'da bir mahal.

- Pöyük (yöre):** Topkapı Köyü'nde bir yöre.
- Pulat (mahal):** Apçağa Köyü'nde bir mahal
- Pulluz (mahal):** Durmuş (Tama) Köyü'nde bir mahal.
- Purluk (yöre):** Sorak Köyü üzerindeki Çoçi yaylasında, içinden alçıya benzer toprak (pur) çıkarılan bir yer.
- Sakaltutan (taş):** Karmiçte bir, yer.
- Salbaşı (mahal):** Eğin'in üzerinde Zincirli kayanın üstündeki yer-kaya.
- Salbaşı (taş):** Bkz. Salbaşı (mahal).
- Salginerler (mahal):** Toybelen Köyü'nün Uzabaşının Ergü Köyü yönündeki arazisi.
- Salginerler (taş):** Uzabaşı'nın Ergü Köyü yönünde yer alan arazi.
- Salınbaşı (tepe):** Karmiçte bir tepe
- Salih Yolağı (yol):** Angin'den Eğin karşısına gidilen taş yolak.
- Salkaya (kaya):** Bkz. Salbaşı.
- Samanyolu (yol):** Sandık Köyü'nde Göllüce muhitinden geçip Yeniköy-Dilli yönüne giden katırcı yolu.
- Sandık Gabanı (gaban):** Sırzı Köprüsü'nden, yolu, Sandık Köyü'ne bağlayan geçit.
- Sarı Taş (taş):** Yeşilyamaç Köyü ile Peçe Deresi arasında yer alan kaya.
- Sarı Topraklık (mahal):** Toybelen Köyü üstünde yer alan arazi.
- Sarıkaya (kaya):** Bkz. Sarıtaş taş.
- Sarının Taşı (taş):** Bkz. Sarının Yolağı.
- Sarının Yolağı (mahal):** Karmiç'te depo ile Aşağı Kindir arasındaki yolak.
- Seksenveren (yayla):** Subatan ile Çanakçı arasındaki yayla yeri.
- Selamet (mahal):** Sarıçiçek Yaylası'nda Olukman'a yakın bir mahal.
- Seletaşı (taş):** Apçağa Köyü karşısında Kızılçukur üzerinde yer alan kaya.
- Sergensirtı (mahal):** Sandıkbağından sonraki, Kemaliye'nin kuzey-batısında kuru yamacın adı
- Sernek (dağ):** Ergü Köyü üzerindeki dağ.

- Seyitali (mahal):** Kemaliye'nin bir mahallesi.
- Sıptiros (mahal):** Toybelen Köyü'nde Gaban deresi yanındaki taşlık arazi.
- Sıra Mağaralar (mağara):** Sandık köyü Karanlık başında dağ üstünde Kozlupınar köyünde sernek dağının üstünde bulunan mağara dizisi.
- Sırakayalar (mahal):** Akdağ'da bir mahal.
- Sarıçiçek Yaylası:** Hotar'ın devamı olan, Kemaliye'nin güney kesimine düşen büyük bir yayla yerinin genel adı
- Sinan Yurdu (yöre):** Sarıçiçek'de Lot Puarı'nın olduğu yayla.
- Sinekli (mahal):** İn Deresi'nde bir mahal.
- Sisonis Tepesi (tepe):** Geşo'nun arkasındaki (doğusundaki) tepe.
- Sivri (taş):** Toybelen Köyü altında bir taş.
- Sivritepe (tepe):** Munzur Dağı'nda bir tepe.
- Soğukkaya (kaya):** Olukman ile İncebel arasında bulunan taş.
- Sorağın Topu (taş):** Sorak Köyü altında, içinden şimdi tünel geçen taş.
- Sorak (mahal):** İlk olarak Rumların yerleştiği, bir kalenin de olduğu, Kemaliye'nin karşısında tarihi bir yerleşim yeri.
- Sorak deresi (dere):** Sorak ile Venk arasında akan dere.
- Sorak Gabanı (gaban):** Sorak'ı Venk'e bağlayan geçit.
- Sorak köprüsü:** Sorak'ı, Sorak Deresi üzerinde, Venk'e bağlayan köprü.
- Sosek (mahal):** Hozekrek'in Karasu Vadisi yönünde yer alan eski yerleşim kalıntıları.
- Subatan (yayla):** Sarıçiçek Yaylası'nda en yüksek yerleşim yeri; Parçikan göçerlerinin yazladıkları bölge.
- Sukondığı (mahal):** Akdağ'da yağmur suyu toplanan bir taş kovuğu.
- Sultan Murat Caddesi (yol):** Sarıçiçek yaylasının batısından geçen ve Divriği-Kemaliye arası sınırı oluşturan ve 4.Murat tarafından yaptırılan yol.

Sulumağara (mağara): Hozerkek'in Karasu vadisi yönünde yer alan ve içinden su çıkan büyük bir mağara.

Sulutarla (mahal): Sandık bağının üzerinde yer alan su kaynağı.

Sülüklü (kaynak ve mahal): Sarıçiçek'te sülük yetişen bir göl-kaynak.

Sülüklü (mahal ve kaynak): Sarıçiçek'te sülük yetişen bir göl-kaynak.

Sümbüllük (mahal): Sarıçiçek'te bir mahal.

Sütlü çeşme (mahal): Dapurbaşı'ndan önce, hastahane tarafına doğru çeşmenin bulunduğu yer.

Sütlük (mahal): Koçan başının doğusunda süt sağılan yer.

Şakşor (mahal): Sorak Köyü'nde bir yer.

Şalvaryakan (mahal): Karmiçte büyükTop'un altındaki mahal.

Şapkalı (mahal): Toybelen Köyü doğusunda Horaçol'un altında şapka takmış adam görüntüsünde bir taş.

Şerefın taşı (taş): Kemaliye-Gecegü arasındaki yolda, sarp kayaların bulunduğu bir mahal.

Şırzı Deresi (dere): Şırzı (Esertepe) Köyü yanından akan dere.

Şırzı Köprüsü: Kemaliye'yi Bağıştaş'a bağlayan yol üzerinde, Karasu üzerinde, ünlü bir köprü (eskisi su altında kaldı).

Şorak (mahal): Sandık Köyü'nde, Sorak Köyü'nde ve Yeşilyamaç Köyü'nde toprağı tuzlu olan yerler.

Taban Yolak (mahal): Navril Kanyonu'nda bir yer.

Tafti Köprüsü: Demir (Hafti) Köyü altında Miran çayı üzerinde yer alan kemerli köprü.

Tahtacami (mahal): Kadıgölü Deresi'nin orta kesiminde, kenara kurulmuş bir cami ve bu yerin adı.

Tahtikli (mağara): Karmiç'te bir mağara.

Tama Asma Köprüsü: Tama Köyü'nü Kemaliye-Arapkir yoluna bağlayan çok eski bir köprü (baraj altında kaldı).

Tandır (mahal): Geşo Boğazı'nda ve Navril Kanyonu'nda yarı açılmış tandıra benzeyen taş oyukları.

Tarhanik Köprüsü: Kemaliye-Arapkir sınırını oluşturan köprü (yeni (ve eski)).

Tarlabaşı (mahal): Ariki'nin üstü.

Tasiçi (mahal): Dilli deresinde Hedmir'inin üstünde oyuk şeklindeki taş.

Taş Vank (ark): Apçağa Köyü'nde bir ark.

Taşatan (yayla): Subatan ile Gözaydın (Bizmişen) arasında yer alan bölge.

Taşbaşı (mahal): Birçok köyde yalçın taşların kesinti yerlerine verilen ad. Gerüşla, Gemürgap, Apçağa, Koçan Taş başı vs.

Taşkesen (yayla): Sarıçiçek Yaylası'nda subatan'dan sonra Gözaydın köyü yönüne gidişte Kemaliye'deki Ortacami, Dört yolağzı camii ve birkısım köprülerin yapıldığı taşların çıkarılıp getirildiği volkan tufü

Taşyolak (mahal): Akdağ-İnderesinde toprak yolağın devamı.

Taşyolu (yol): Navrel kanyonunda, ilçeyi, Çaltı üzerinden İstanbul yoluna bağlayacak, 1950 yılından beri açılmaya çalışılan, Eğinlilerin rüyası olan karayolu.

Tataragaşı (yöre): Toybelen Köyü'nde bir yöre.

Tavşantaşı (taş): Toybelen Köyü üzerinde Uzabaşı ile Kırtıllık arasında yer alan taş.

Tavşantaşı (yöre): Bkz. Tavşantaşı.

Teke Tepesi (tepe): Munzur Dağı'nda bir tepe.

Teravi Yolu (yol): Koçan ile Ariki Mahallesi arasındaki yol.

Teşt (mahal): Ulaş (Venkağ) Köyü'nün üzerindeki düzlük arazi.

Tirik (mahal): Durmuş (Tama)'da bir mahal.

Tirnik Yokuşu (yol): Tırniğe giderken önemli bir yokuş.

Tilkikayası (kaya): Bkz. Hunzatgilin taşı.

Top Taş (taş): Toybelen Köyü Karaçul mevkiinde bir taş.

Toplarağzı Mahal): Değirmenbaşının altında, Karasuyun en hızlı aktığı, taşların üzerinden zıpladığı bir bölge. Baraj altında kaldı.

Toprakyolak (mahal): Akdağ'da bir yolak.

Tuğcuk (yöre): Munzur Dağı'nda bir yöre.

Tuğtar (yöre): Başdağ'da bir yöre.

Tumasın Baranı (mahal): Toybelen Köyü'nde Koristan ile Karasu arasındaki mahal.

Türkmen Yurdu (yöre): Sarıçiçek'te bir yöre.

Tütünkayası (kaya): Arikli'nin üzerinde burun kısmındaki taşlık alana verilen ad.

Ulupınar (su kaynağı): Kozlu pınar (Hapanos) Köyü'nün üstünden çıkan su.

Uza (mahal): Kırkgöz'ün arkasındaki dağın arka kısmı. Toybelen Köyü'nün üstünde yer alan ve Uz Türklerinin ilk defa yerleştiğine inanılan yerleşim alanı.

Uza Gabanı (gaban): Apçağa ve Yuva Köyü'nü Uza'ya bağlayan geçit.

Uza Harkı (ark): Kırkgöz ile Ergü ve Toybelen köyleri arasındaki sulama arki.

Uzabaşı (tepe): Toybelen Köyü'nün üstünün genel adı.

Uzun Gaban (gaban): Toybelen Köyü'nü Uza'ya bağlayan geçit.

Üç Mazgal (mahal): Akdağ'da bir mahal.

Üğür (mağara): Sandık Köyü'nün doğusunda bulunan, içinde bulunan gübrelerden barut yapılan mağara.

Vapur Yolu (mahal): Navril Kanyonu'nda bir yer.

Venk Asma Köprüsü: Kemaliye'nin alt kısmında, Dapsalık yolu ile ilçeyi Sorak ve Venk'e bağlayan asma köprü (baraj altında kaldı).

Vijnik (mahal): Ergü dibinden Kozlupınar (Hapanos) Köyüne doğru çıkan dolambaçlı, yaya yolu.

Vızvıdan (mahal): Toybelen Köyü'nde tek bağın altında bulunan bahçelerin genel adı.

Vijnik (tepe): Ergü Köyü dibinden Kozlupınar'a çıkan dolambaçlı yaya yolunun en üst bölümü.

Yabançayı (şelale ve mahal): Bugün baraj suları altında kalmış, Toybelen Köyü'nün altındaki küçük bir şelale.

Yabançayı (şelale): Bugün baraj suları altında kalmış, Toybelen Köyü'nün altındaki küçük bir şelale

Yafese (yöre): Avaz'da bir yöre.

Yalaklar (mahal): Akdağ'da, hayvanların tuz gereksinmesini karşılamak için tuz dökülen taşlar.

Yalamuk (mahal): Asmalı derenin batısında yer alan ve dağ keçilerinin tuzlu toprağını yedikleri yer.

Yalimbaya Gabanı (gaban): Sandık Köyü'nü Hotar'a bağlayan geçit.

Yalınkaya (kaynak ve mahal): Sandık Köyü'nün karşısında olan ve dibinden su çıkan kayalık alan.

Yalınkaya (kaynak ve mahal): Sandık Köyü'nün karşısında olan ve dibinden su çıkan kayalık alan.

Yasak (mahal): Pegir'in ot elde etmek için belirli zamanlarda hayvan otlatılmasına kapatılan, Eşek Meydanı'na doğru olan kısmı.

Yatak Tarla (mahal): Sandık Köyü'nde Erçivit'in üstünde yer alan tarla.

Yavlıca (yöre): Ençiti Dağı'nda bir yöre.

Yayla (mahal): Apçağa ile Yuva Köyü arasındaki büyük bir bağlık alan.

Yayla Harkı (ark): Apçağa ile Yuva Köyü arasındaki büyük bir bağlık alana su götüren ark.

Yazıbaşı (mahal): Pegir'in Hotar'a taraf üst kısmı.

Yazılar (mahal): Yazıbaşı'nın üst kısmı.

Yedideğirmen altı (mahal): Bakınız, Değirmenbaşı.

Yeni Mağara (mağara): Sularının Delipuar'dan çıktığına inanılan, Sandık Köyü'nün doğusunda, içinde sarkıt-dikitlerin bulunduğu derin bir mağara.

Yığmaçağıl (yöre): Dutluca (Aşutka) ile Topkapı (Ençiti) arasındaki kara yolunun geçtiği yer.

Yıkılğan (mahal): Toybelen Köyü ile Apçağa Köyü yaya yolu yanında yer alan heyelan bölgesi.

Yıladağı (dağ): Başbağlar Köyü ile Ovacık arasındaki dağ.

Yırtık (mahal): Akdağ'da bir mahal.

Yolabakan (mahal): Avaz'da bir mahal.

Yukarı Çalılık (mahal): Navril Kanyonu'nda bir yer.

Yukarı Hark (ark): Kırkgöz suyunu Yuva Köyü'nün üst kısmına taşıyan ark.

Yukarıdere (dere): Yeşilyurt Köyü ile İnderesi arasındaki bağların ortak adı.

Yusufun Pınarı (kaynak): Çırap suyu ile Göllüce suyu arasında çıkan kaynak.

Zafran (Safran) Suyu (mahal ve kaynak): Kemaliye'nin karşısında, Angin'in batı tarafından çıkan sindirme özelliği olduğuna inanılan su.

Zafran (Safran) Suyu (mahal ve kaynak): Kemaliye'nin karşısında, Angin'in batı tarafından çıkan, sindirme özelliği olduğuna inanılan su.

Zafran Gabanı (gaban): Zafran (Safran) Suyu'nun üstündeki geçit.

Zamur (mahal): Navrıl Kanyonu'nda bir yer.

Zincirli Kaya (mahal ve taş): Kemaliye'nin üzerinde, yuvarlanmasın diye, 1800 yıllarında zincirle bağlanan büyük bir kaya.

Zincirli Kaya (mahal ve taş): Kemaliye'nin üzerinde, yuvarlanmasın diye, 1800 yıllarında zincirle bağlanan büyük bir kaya.

Zivan tarlası (mahal): Arapkir-Kemaliye karayolunda Uzabaşından dönülen yerdeki tarla.

Ziyaret (mahal): Yeşilyamaç ve Sırakonak gibi köylerde bulunan yatır yerleri.

Ziyaret (tepe): Munzur Dağı'nda bir tepe.

Zomp (yayla): Kekikpınar (Öşneden) Köyü batısındaki yayla.

Zoppigin Taşı (taş): Toybelen Köyü bahçeler mevkiinde bir taş.

Zuğurlar (mahal): Akdağ'ın üstündeki çukurlarla ünlü arazinin genel adı.

Züver (yayla): Apçağa Köyü üzerinden İncebebe kadar olan yayla.